

מִילָה שְׁלֹמָה

פרקית מילת מה להלפתה

• הולכות מילה ואמנותה •

מומוחשות באירורים

• פסקי מילה •

מאות תשובות חדשות מפסקין דורנו

• מדריך להורי הנימול •
דינים, מנוגים ותוכורות מהליה ועד השלישי למילה'

• סדר הברית והתפילה •

סגולות ושמירות לילד ולויולדת

• פני מילה •

מאות פניות יקרים באגדה ובמחשבת המשולבים בין הפרקים'

מיוסד על ספרי הפסקים והשו"ת, ראשונים ואחרונים
גאוני אשכנז וספרד בכל הדורות

נערך בחסדי הבורא יתברך ויתעלה

החנון לאדם דעת

ע"י שלמה בלאאמו"ר הר"ר שמעון ב"צ ז"ל שוחט

- תקציר -

לומדי מסכת יבמות במסגרת הדף היומי

פעיה"ק ירושלים טובב"א

ה'תשע"ה

תקציר מיוחד לסטודנטים במתות בדף הימי

לקט קצר מותן הספר 'מילה שלמה'

זאת למודיע, כי 'חוורת' זו אינה מהדורה מקוצרת של הספר אלא מעין 'דוגמאות' ובבחינתה 'טיענה' בלבד. בהומר שלפניכם נעשה נסויון של הוצאה שלמה מפרק הספר תוך מתן עדיפות לביאור המושגים שבפרק העREL (ציצין, הפרעה, נולד מוחול, משוכן, הטפת דם ברית וכיו"ב), והגשתם לציבור הלומדים, מושום כך ישים דילוגים והשומות של עמודים רבים וייש להעת על כך את הדעת בשימת לב למסת העמוד.

במהדורה זו הובאו רק חלק מאירועי הספר הנלויים לביאורי המושגים הנ"ל, והמעוניין בהשלמתה הנושא يتכבד נא לעיין במקורו – בספר עצמו. לモטור לעיין כי חיללה לפסק הלאה מהספר וכיו"ז מהמהדורה המקוצרת.

על מהות הספר ותכליתו – ראה בעמודים האחורונים של קובץ זה

זהירות הרובנים שליט"א

אין לבצע ברית על סמך הלימוד בספר זה בלבד
(ללא שימוש אצל מוהל מומחה וכותב הסמכתה המקורי),
תכלית האירומים והסביריהם היא אך ורק להמחשת הלימוד

© כל הזכויות שמורות למחבר ולמשמרת ברית קdash

בספר זה הושקע הון רב ויגעה רבה, לכן עפ"י דין ותנאי התוה"ק ולהבדיל אל "ס הבדלות, עפ"י"
החוק והזכויות הבינלאומיות, אנו אוסרים בכל תוקף להעתיק, לצלם, לשכפל, להקליד, לתרגם,
לאחסן במאגר מידע בכל דרך ובכל אמצעי כולל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או כל דרך
אחרת, כל חלק מהחומר הנמצא בספר זה, בין מהתקסט ובין מהאורים, ללא אישור בכתב
מראש מהמחבר והמו"ל, ושארית ישראל לא יעשו עולה.

ניתן להציג את הספר

מודיעין עליית
ירושלים
הrintב"א 12/1
אשר גולאך 24/31
089760652 054-8435730

הערות והארות יתקבלו בברכה לכתחובת

משמרת ברית קdash
רח' אשר גולאך 24/31, ירושלים
261718@gmail.com

מכון 'משמרת ברית קודש'

מנחם מושיב 3 ירושלים 94465 / פקס: 1532-5386602

על הספר 'מילה שלמה'

לכבוד הוא לנו להציג בפניכם את היצירה המונומנטלית 'מילה שלמה'. מדובר בספר שזכה בחסדי הי"ת להצלחה מעלה מהמשוער, בתוך חדשים ספורים להוציאו לאור, כבר הודפסה מהדורה שלישית, וגם היא כבר כמעט נעלמה מהחניות, וב"ה אנו עומדים לפני הדפסה חדשה. אין ספק שכ"ז בס"ד עצומה ובוצאות הרבים.

הספר 'מילה שלמה' (כ-800 עמודים) המיחיד בהירותו, פותח שער להבנת המילה וקיומה בהידור ועוסק באופן יסודי ומוקף בהיבטים הלכתיים רפואיים של ברית המילה. הספר בניי באופן שיטתי ומודולרי, ומאריך את הנושא לרוחבו ולעומקו, הן מהפרשנטיביה ההלכתית-פרקטית והן מצד הידע הרפואי המעודכן ביותר. יש בו פקירה יסודית של האנטומיה והפתולוגיה של איבר המילה בלויי המשוואות מאירות עיניים ע"י אירוי גרפיקה ממוחשבים.

ראשונה בהיסטוריה מתבררת בו שיטה קלה ובהירה לבדיקת כשרות המילה ותיאור המוצאה.

בספר מובאים מאות פסקים אקטואליים חדשים ובcludים כמו בירורי הלכה, תשובה ומאמרים בענייני מילה ורפואה, מגדרי הפסיקים ועוד. החומר הרפואי מבוסס על מחקרים שפורסמו במאמרים מקצועיים וספרי רפואיים, ומוגובה בהתייעצויות וביקורת של מומחים מהשורה הראשונה שעבורו על החומר וסיעו בעדכונו, ובهم: ראש המערכת האורולוגי בבייה"ח בילנסון, מרצה בכיר באוניברסיטה לרפואה שע"י בייה"ח הדסה ע"כ, הרבה פרופ' אברהם שטיינברג הי"ו ועוד.

בספר מובאים מאות פנינים יקרים ומטוקים באגדה, קבלה, מחשבה וחסידות, התפילות וסדר הברית לכל העדות, סגולות השיכרות לבירת וקמויות לשימורה לילדות ולתינוק.

היהלום שבכתר הוא ה'מדרך' להורי הרך הנימול ולבעל' הברית (הדרכות, הנוגות ותזכורות מעשיות לבעל' הברית לשמות מי' המילה משעת הלידה ועד ה'שלישי למילה', כולל התיחסות למצבו הרפואי). יצוין כי הספר מעוטר בהסתמוכותיהם של גדולי הרבניים בדורנו מכל החוגים בישראל וב בחו"ל.

המחבר, הרב שלמה שוחט, היה מוותל מומחה, דור תשיעי למשפחה המוהלים הידועה, המכון גם כمفகח הרשמי על המוחלים מטעם הרבנות הראשית ומשרד הבריאות. הספר זכה בפרס ראשון בתחרות ספרי איכות בהלכה ורפואה מטעם משרד הבריאות.

ספר זה הינו הראשון מסוגו בתחום זה ומודובר בפריצת דרך של ממש בנושא המילה. מאמן וזמן רב הושקעו בניסוח הדברים שיהיו בהירים וברורים לכל, וכך הוא מותאם לכל רמות הידע. להערכתם של מומחים - הספר הינו יצירה ייחודית בתחוםו ויש בו צורך השעה ותרומה רבה להעלאת רמתה המילה והמוחלים ולהזוקת התרבות והזהות היהודית האוטנטית בעולם כולו. הספר שבועות'ה הפך כבר להיות ספר הלימוד הבסיסי בנושא זה (אנו מקבלים תשובות רבות על חברותם וכביעיותם למדוד בו בעיון), מביא תועלת רבה הן לאלו שאינם מצוים כלל בענייני מילה ורוצחים להרחב את ידיעותיהם בנושא, והן לתלמידי חכמים שיוכלו למצוא בכל "מראה מקום" לשאלותיהם. הספר יצא לאור ברוב פאר והדר במדהו אלה אלכומית מהודרת ומרשימה.

זכות תורה הברית, תעמוד לomid הספר לזכות בשפע ברו"ג מותך בראיות איתה ושמה. וזה"ר שבזכות מוצות מילה החביבה, נזכה לראות בעינינו בקיים "הARTHAN הוא ישלח לנו משייחו הולך פמימים, בזקיות חתן למולות זמנים, לבשר בשורות טובות וגוחמים, עם אחד מפזר ומفرد בין העמים".

הספר נמכר בחניות הספרים המוביילים (הപצה - ספרייתי גיטלר).

לכירור נקודת המכירה הקרובה: 02-5386602 (להשאיר הודעה) / 054-8435730

הסכנות
מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל

יוסף שלוי אלישיב
ירושלים

בס"ד, אירט תשס"ח

הרדה"ג המוהל המפורסם רבי שלמה שוחט שליט"א עסיק רבות שנים בברור הלכות – בהלכות ברית מילה, ואף זכה כמה וכמה פעמים להיכנס למרן רבינו שליט"א לדון לפני בשאלות בהלכות אלו.

ועתה הוא מוציא את ספרו ובירכו מרן עט"ר שליט"א – כי יראה ברכה בעמלו ויזכה לעסוק בתורת ד' כאשר עם לבבו.

הכו"ח בהוראת מרן שליט"א

יוסף שלום אלישיב זצוק"ל

הסכמה
מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א

לאחר שהזכיר זה היה על שולחנו של מרן הגרח"ק כשבועיים – הוא התבטה בהאי לישנא:

"סאייז א' פייןער ספר ושיהיה בהצלחה"

[זה ספר יפה, ושיהיה בהצלחה]

על איוורי המילה אמר בזאה"ל: "זה בסדר גמור".

ולאחר מכן הוסיף: "בענין למול ב' בריאות, ידועה ד' מו"ח (מרן הגרח"ש אלישיב) לעשווותם בברוכה אחת. אמן החזו"א לא ס"ל כן גם אבי (מרן הכהן זי"ע) לא נהג כן... ועושים איזה הפסק ביןיהם". ומדובר בו המשמע שההפסק הוא לשופרא דמיילתא בלבד.

יד תמוז תשס"ח בנסיבות נאמן ביתו הור"ג ר' ישעה אפשטיין שליט"א

תוכן העניינים

מבוא השערים

פרק א. מבוא	ה
מצות המילה	ה
איבר המילה	יב
קדמה לאיורי המילה • הגיד • העטרה • עורות הגיד • אופנים מיוחדים של הגיד	
מושגי יסוד הלכתיים	כ
העטרה • הערלה • המילה • דם הברית • הפריעת • היצין • תיקון המילה	

שער מעשה המילה

פרק ב. חיתוך הערלה	לה
שיעור הערלה • שיור הערלה בהתאם למצב הגיד • חיתוך הערלה • חיתוך מקצת הערלה	◦
חיתוך ע"י האב • דיני הנולד מהול • הטפת דם ברית	
פרק ג. הפריעת	סה
מעשה הפריעת • חיתוך עור הפריעת • אופני פריעת שונים • חיתוך ופריעת אחד • פרע	
באופן שעור הפריעת עומד לחזר ולכסות את העטרה • עור הפריעת המכסה את העטרה	
פרק ד. אומנות המילה	פה
הכנה הרווחנית לבנית המילה • תפקידי המוחל • כלי המילה - תפקדים ותנאייהם • תיאור	
מעשה המילה : מבוא לשבי הפרדה והתפיסה • ה"פרדה" • ה"תפיסה" • הכנסת המגן • החיתוך	◦
הפריעת • המ齊יה • החבישה • בדיקת המילה	

שער כשרות המילה

פרק ה. בדיקת המילה	קלג
מבוא • סדר בדיקת המילה	
פרק ו. היצין - גדרי מילה מוחתורה	קמט
מבוא • אופני היצין • דיני היצין של הערלה • דיני היצין של הפריעת	

תוכן עניינים מפורט מופיע בתחילת כל פרק

פרק יג. כתבי מילה - פסקי ובירורי הלכה תשומות ומוארים בענייני מילה	
ס"א. פסקי אוור לציון על מצות מילה תצה	רמן רבי בן צין אבא שאול זצ"ל
ס"ב. בירור דעת רמן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בענין צהבת תצה	רבי אביגדור נבנצל שליט"א • רבי יואל קטון שליט"א • פروف' שטינברג הייז'
ס"ג. אביו מל את בנו לפि שיטה אחת ולפי שיטה בנו אינו מהול תקב	רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
ס"ד. בגדרי עור הפריעה לאחר הפריעה תקה	רבי מנשה קלין זצ"ל • רבי שלמה יוסף מחפוד יבלחט"א
ס"ה. בדין עטרה מכוסה כשייש ספק אם נימול כדין תקיד	רבי משה בונם פירוטנסקי זצ"ל
ס"ו. סגולות התפללה כשהתינוק בוכה והזמן הרואוי ל'מי שבירן' לחולים תקיה	רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
ס"ז. תשובה קצרה בענייני מילה תקיט	רבי שמאי קחת הכהן גראס שליט"א
ס"ח. העורות וציוונים בענייני מילה תקכא	רבי שמאי קחת הכהן גראס שליט"א
ס"ט. העורות בספר "מילה שלמה" תקכג	רבי יוסף שרעבי שליט"א
ס"י. המ齊יצה בפה בזמןנו תקכו	מכתבי הרופאים ותשובות הפוסקים
סימן יא. היפוספדיאס תקנה	הגישות השונות בהערכתה לבנית ולניתות
ס"יב. מעשה המילה ולימוד הלכתייה כתיקון לפגם הברית תקעד	רבי אברהם אביש צינורט שליט"א

שער ברית המילה

פרק יד. מדריך להורי דרך הנימול	תקפה
בשעת הלידה	תקפב
א. בירור שעת הלידה	
אחר הלידה	תקפא
ב. ברכת הטוב והמטיב ◎ ג. בריאות התינוק	
השבת קודם הברית	תקפה
ד. 'שלום זכר' ◎ ה. שחורת של שבת	
הليلות קודם הברית	תקפה
ו. ענייני שמירה	
ההכנות ביום שקדם הברית	תקפט
ז. הזמנת המוהל (חפילה למציאת מוהל כשר ולהצלחת המוהל והנימול) ◎ ח. בחירת השם ◎ ט. בחירת הסנדק ◎ י. מקום וזמן הברית ◎ יא. תכנון הכבודים ◎ יב. הכנות האב	
הלילה שקדם הברית	תקצט
יג. 'ברית יצחק' // 'ՅՈԱՆ נאכט'	
ההכנות ביום הברית	תרא
יד. שחורת ◎ טו. הכנות בעל הברית ◎ טז. אכילה ומלאכה לפני הברית ◎ יג. מה להביא לברית ◎ ייח. הכנה התינוק	
הברית	תרד
יט. הדלקת נרות ◎ כ. טלית ותפלין ◎ כא. תפילה לבעלי הברית ◎ כב. סדר הברית והכיבודים נטילת לכיבודים ◎ 'קוראטער' ◎ אמרית הפסוקים ◎ הכרות המכובדים (א) ◎ 'חיקות' ◎ 'כסא של אליהו' ◎ 'מהכסא' ◎ סנדקות ◎ ליד הסנוק' ◎ מינוי המוהל לשילוח ◎ כוות המזווה ◎ ברכות האב ◎ הכרות המכובדים (ב) ◎ 'מהסנדק' ◎ 'עמייה לררכות' ◎ 'רכחות' ◎ קייאת השם ◎ טעימה מהכוס ◎ תפילה אחר המילה ◎ לאחר הביתן ◎ כג. סעודת הברית ◎ כד. ברהמיז' ◎ כה. ברכת הגומל	
אחר הברית	תריד
כו. הוראות המוהל ◎ כז. שכר המוהל ◎ כח. מנחה ◎ קט. הטיפול בתינוק	
'שלישי למילה'	תרטז
לו. סעודת 'שלישי למילה'	

שער התפילות והסגולות

פרק טו. סדר הברית והתפילות

תרכא.....	התפילות קודם הברית
תרכט.....	תפילה אביה הבן [תפילת האב (א) ◦ תפילה האב (ב)] ◦ תפילות הסנדק [תפילת הסנדק (א) ◦ תפילה הסנדק (ב)] ◦ תפילות המוחל [כונת המצווה ◦ תפילה המוחל (א) ◦ תפילה המוחל (ב)] ◦ תפילה המוחל (ג) ◦ מזמור תהילים למוחל ◦ תפילה האם ◦ תפילה המשתתפים בברית
מנהג בני אשכנז	סדר הברית (ההפליה בעת בכית התינוק) ◦ סעודת הברית ◦ זימון וברכת המזון לסעודה הברית
מנהג בני ספרד	טראלו
פוייטים לברית ◦ סדר הברית ◦ ברכת המזון לסעודה הברית	
סדר הברית למנהג בני תימן	תרמה
סדר הברית בתאומים (למנהג בני אשכנז)	תרנו
כוונות הברית / הקדמה	תרנה
סדר הברית עם הכוונות למנהג בני אשכנז	תרנו
סדר הברית עם הכוונות למנהג בני ספרד	תרסה
תפילות שונות	תרעב
סדר קריית שמע ◦ תפילה להורים קודם בחירת השם ◦ [תפילה למציאת מוחל ולהצלחת המוחל והנימול - עמי' תפקט]	
סגولات ושמירות.....	תרעד
סגولات לשמיות היולדת והתינוק ◦ סגולה להורודת הצחבת ◦ סגולות לעצירת דם המילה ◦ סגולה לבריאות הנימול ◦ סגולות לאירועים ימי הנימול ◦ סגולה שהשם יתקיים ◦ סגולות להצלחת התינוק בתורה ויר"ש ◦ סגולות לאירועים ימי אבותיהם ◦ סגולות לקבלת התפילות ◦ סגולה להצלחה ברוחניות ◦ סגולה לרפואה ◦ סגולה לכל הישועות ◦ סגולה לחיזוק האמונה ◦ סגולות לכפרת עוננות ◦ סגולה להינצל מהיבוט הקבר ◦ סגולות לחשוכי בניים ◦ סגולה לפרנסה ◦ סגולה לעשירות ◦ סגולה לעצירת גשמיים ◦ סגולה להינצל מבית האסורים ◦ שמירה לליד ולילדת (קמיעות)	

מפתחות

מפתח ערכיים	הרטף
מפתח האירורים	תשיה
מפתח פניני המילה	תשיט
לוט ר"ת	תשכג

הענינים הקדמוניים מובוא בשפה הברורה לכל, אשר מבאר את המציאותות ואת שרשיה הסוגיה הנדרכים להבנת ההלכות בטעמיין. בנושאים שבהם התאפשר להביא מובוא קצר, עשוינו זאת בכתב קפוץ יותר ובצורת עמוד שונה, כדי לא לפגוע ברצו' למדוד ההלכות ולמען יופי בו הקורא. ואילו בנושאים שנדרשו בהם מובאות נרחבות יותר, ע"מ שלא לחרוג מהמסגרת הכללית, העברנו את המבאות הללו לפרקם המיוחדים לזה (כגון לפרק י' העוסק בסוגיות במיליה, ומיעוט להרחבת הידיעות כשרשי הסוגיות, או לפרק י"א - עיוני מילה, שבו ביאורים והערות לעיון והעמקה). הספר חולק לשישה טורים עיקריים, כשהברוכם קיימת חלוקה פנימית לפרקם בהתאם לסדר הגיון ומבנהו של תוכן הדברים. השתדלנו להקדים כתורות לכל סעיף, ובסוף הסוגיות המורכבות אף הוסיף סיכום תמציתי של ההלכות.

והנה, "אי אפשר לביחמ"ד بلا חידוש" (חגיגה ג א), ואמנם בעזה"ת הובאו בספר הערות ופסקים חדשים מגדולי דורנו, ומ"מ עיקר תכליתו של חיבור זה אינה בחידושיםשמו אלא בדרך כתיבת ההלכות, עריכתם וגיבשם למשנה ערוכה, שיטית ומסודרת¹⁶. וכדברי חז"ל: "היה רבי מאיר אומר לעולם הי' כנס דברי תורה כללים, שאם אתה כונסם פרטם מיינגים אותך ואי אתה יודע מה לעשות" (ספר האזינו פיסקא ש'). התאמתו אופי הספר לחוג לומדים רחב ומגוון כ"כ, הצריכה הרצתת דברים תמציתית, קצחה ומודוקת ככל שניתן, וככאמור חז"ל "עלול ישנה אדם ... דרך קצחה" (פסחים ג ב). וכ"ז מבלי' לשנות ח"ז כי הוא זה בתוכן ההלכות ובכוונות הפסקים, ומבליל לפגוע במסירת הדברים בשלמותם. אלו תקוה כי בעזה"ת, באמצעות האירורים המוליכים את המיעין עד בצעדי' "עולם המילה", תושג תכליתנו הנו"ל.

המדריך להורי הנימול

כידוע, שכיה שacci התינוק טרוד מאד ביום שקדם הבirth, ואין עתותיו בידי לעין קרואי ובישוב הדעת בהלכות מילה שבשו"ע ואפילו בספר הקייזרים השווים, ומайдך, נשקה נפשו לדעת את דיני ומונגי' שמוות ימי מילה. לתחועלת ההורים ערכנו עניינים אלו בקצרה (פרק יד - המדריך להורי הרך הנימול), ע"מ שיוכלו לדעת בנקל ובמהרה את המעשה אשר יעשה ולקיים את חובות הימים הנשגבים הללו מהלכתן¹⁷. בפרק זה הובאו תזכורות נחוצות אודות הכנותיהם ותקידיהם של החורים ביוםיהם אלו. התזכורות נערכו כ'שולחן הערוך' בהתאם לסדר הזמנים, מהlidah ועד לאחר הבirth (השלישי למילה), ורוכם בנושאים השכיחים והשווים לכל נפש. ואגב, יצוין בהז' כי הספר מיעוד לכל החוגנים והעדות, כשקיימים הבדלי מנהגים או שיטות ציוני הדברים במפורש.

16. עי' בקדמת רבינו יוחנן (لتולדות אדם וחווה) שכתב שאעפ"י שיאטו כותב שם חידוש, מ"מ עצם הסידור הנכון מועיל להבנה.

17. הרמ"ק זעיר'א (בסדרו תפלה למשה בכיאור מוסף ר"ה) כתוב ויל': אין דומה העשויה מצוה פתאום, או מי שנתייעין עליה, כי מוחשבות מצוא - מצואו עניין מ' הימים אשר נתת את לבך להבחין ... נשמעו דבריך' (דינאל י'ב) עכ"ל.

והנה, נפשי יודעת מך ערכני שאני ראוי כלל להורות, ואף רוחק מאוד ממידה זו, ולכן זהلت וaira להו"ל חיבור בענייני הלכה, פן אכשל ח"ז ונולדתי, אמנם חיבור זה הושתת על ספרי השוו"ת והפוסקים שבכל הדורות ובכללים גדויל זמינו, והשתדלתי מאוד שלא לשנות מדבריהם כלל, וגם כמשמעותם את דבריהם בקצירת האומר או הבאתים בלשון זמינו, ציינתי את המ"ט כדי שאפשר יהיה לעיין במקורם. והיות ולא מליבי יצאו הדברים, איז' אפלו בבחינת ננס ע"ג ענק, אלא כ"שנש' המשדר את דברי הפוסקים ומגיימם למעין.

ומלבד זאת, הרי כבר זההרו קדמוניים ואחרוניים שלא לסמן על ספרי הקיצורים והליקוטים, וכמ"ש אבי מנהגי אשכנו המהרי"ל (שו"ת החדרות ס"י צג) וז"ל: ועל הראשונים אלו מצטרפים של בעה"ב שיזודע לקרות פרשי"ב בחומש או במחוזר ... בילדותו ופייש לפני ימים ושנים, ויש שימושם לא שימוש תלמיד חכם, כל אלה חבירו אל עמק השוטים ומסתכלים בדברי רבותינו המחברים ... ומורין הלכה למשעה מתוך חיבוריהם, והן הן התנאים מבלי העולם שאמרו רוזל ... כי אין יודעים הטיענים, ולפי הטעמים מישתנים הדין וההוראה ... ורובותינו המחברים לא כן קוינו אלא לתלמידים הרואין להורות ... והמכשלה הזאת תחת ידינו כי לא רבים יחכמו וסבורים להתחכם ועדין לא נפתחו עייהם עכ"ל.³¹

�הריini שוב מוסר מודעה בספר זה לא בא כלל לפ██וק אלא רק להיות עוזר וסייע ללימודים, ולכן אבקש נא, בכלל לשון של בקשה, שלא לסמן ח"ז על הספר ולהורות ממנו הלכה למעשה, ללא עיון במקור הדברים עד שייתברר לו בעצמו שהדין כן, אלא לכל היותר רק כדי לדעת מה ואיך לשאול, או כמפתח וمراה מקום למצוא את מקורה של ההלכות וע"מ לעין בדברי הפוסקים עצם. ולמעשה, יש להיוועץ במורי ההוראה המוסמכים כמקובל בשאר דיני התורה. ומלבד זאת, כבר אמרו המושלים בשם שם שא"א לבר בלבד תבן כד א"א בספר כלל טעות ושגיאות מי' בין, וכ"ש בסוגיות אלו שיש בהם ריבוי עצום של פרטים ופרטים פרטיים, ואדם מועט לעולם והטעויות מצויה, ובזה אודה מראש למי שיעירני על כל שנגאה וטעות ולא אכosh לחודות על האמת. והי"ת ברחמי יקנו להיות בכלל מוצאי הרבנים, ציילנו מכל מכשול ויאיר עינינו לכונן לאמינותה של תורה הקודשיה.

איורי המילה

דמות צורות לבנה היו לו לר"ג ... سبحان מראה את ההדיותות.³².

(ר"ה פ"ב משנה ח)

מצינו בח"ל שהיו דברים שימושה רבינו ע"ה נתקשה בהם "ו-eraה לו ה' באצבע", ובهم: **עשיות המנורה** (תנומה שמיין ח), **קידוש החדש**, **שרצים** (שם), **מחצית השקל** (פסיקתא

.31 עי' בפלא ייעז (ערך אספה), שהוגם שהאריך בשבח המלקטים, מ"מ הזריר שלא לסמן על הקיצורים להלכה עד שרואה הדין בשרשיו.

.32 וביאר המאורי שם ויל: **ההדיותות ר'יל** אותן שלא היו בקיים בשמות המונחים על תכונת הראה עכ"ד.

רבת הפט"ז ח), סימני טהרה בבהמה ועוף (מדרש בהעלותך, חולין מב א), טרייפות (ויקרא"ד שמיני יג, יד) והלכות שחיטה (מנחות כט). וה גם שבודאי אין לנו השגה כלל לא ב"נתקהה" של מרע"ה ולא ב"הראה לו" של ה"ית", ואין אתנו יודע עד מה, מ"מ הרי"ז מעין זכר לדבר' שיש מקום למהלך של הסבר ולימוד בדרך של המהשה ב'ציויר'. ובגמ' (גיטין נ ב) מצאנו: אמר רבא כל מיili ליחוי איניש בנפשיה ע"כ, ומשמע שבזמנם היה מקובל להמחיש את ההלכה (עכ"פ יותר מאשר בהסביר גרידא). גם בראשונים אנו מוצאים צירום לצורך המחשת הנלמד, כגון ברי"ף בשבת (ח א) בעניין כוותה (וכתב שם "וזהו צורתו כדי שייתברר במראית העין", משמעו שמלבד הבנת הלב יש דרגה אחרת של בירור שהיא 'מראה העין'), בפי הר"ח בסוכה (לב א בענין הימנק), הרמב"ם (בhal' קידוש החודש) ועוד. ויעוון בחיד"א (בມדבר קדומות) שכותב שҳחכמת הցיר היא מהכחות התורה הנעלotas ביתורה, ובשלחה"ק (שער האותיות אות ק' קדושה) ציווה שיציר האדם בידיו צירום מהמשמעותות שבתלמוד (כע"ירובין וסוכה). ואמנם בשנים האחרונות חל שינוי ניכר בצורת לימוד התה"ק, השימוש באירורים ושאר כל עוז והמחשה נעשו נפוץ ביותר ובענינים רבים אף הפך למוכנה ומוכן מאליו (ללא להידרש לנידון אם מצב זה הינו חובי לתחילת או לא, עכ"פ זו המציאות). תקוטנו כי בס"ד האירורים יסייעו לסטודנטים הלכוט מילה (וכן הדינים בטושו"ע אהע"ז סי' ה וכיו"ב), שע"ז יבינו את המיציאות והמושגים שבסוגיות אלו בש"ס ובפוס'. כמו"כ אירורים אלו יהיו לתועלת גם למורי ההוראה והמהלים וייראו את עיניהם בהלכות עמוות אלו.

מעלה נוספת נודעת לאירורים, שהרי כדי, בשאלות' כשרות המילה ישם קשיים טכניים הן לשואל והן לנשאל, ראשית, יש שחוושים חששות שהוא על כשרות מילתם, ופעמים רבות אלו דמיונות בעלמא (נעوروען), מלבד זאת, גם כשהחשש אמיתי, שכן שהשואל מתחייב לבוא ולהבדק, ובפרט כשהוא ילד או נער עיר, וגם יש ממורי ההוראה שנמנעים בכלל מלבדוק ולפסוק בעניין זו.³³ ואף כשמנים להסביר (ואפילו לעציר) למ"ז בינה המודובר, מתקשים בד"כ לתאר את המיציאות לאשורה, ושכח טובא שההשואל אכן מבין כראוי את פרט השאלה, והרי בשינוי קל כחוט השערה ישנה הדין, ועלול להשתבש להחמיר או להקל שלא כדין.

ומעתה, עי' אורי המילה שבספר יכול המיעין עכ"פ לדעת אם יש בכלל ספק או שאין כאן בית מיחוש כלל, וכמו"כ יהיה ניתן לשאול בקהל באופן שבאמצעות האירור יוכל לבאר למ"ז מהי צורתו, גדרו ומיקומו של העור המיותר.

ואם ישאל השואל, הרי לא מצאנו צירום בענייני מילה בדורות הקדומים, אף אתה אמרו לו, מיש"כ המאירי (בಹקdotו לבית הבהיר ד"ה ומצד) ז"ל: מיili לע גודל מרבינו הקדוש אשר אמר עליו בהתחדש מאות הוראה מחדשת חברו עליו אחיו ובית אביו, אמרו לו דבר

33. עי' ירושלמי (סנהדרין פ"ה ה"ה) וו"ל: אתה (אנטונינוס) נגיד אמר ליה חמיגוריתי, אמר לך בדי לא איסטהכלית מון יומי ובדיזיך אני מסתכל... ולמה נקרא רבינו הקדוש שלא הביט במילתו מימי ע"כ. וע"ע בדעת תורה לר' ירוחם בראשית (ט, כב).

שאבותיך ואבות אבותך נהגו בו אסור אתה תנהג בו הither, עד שהבא לאם מקרא ... אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו, רצה בזה שלא היה זה לחסרון אסא ויוהשפט אבל שלא ראו לפדי דרום היהודים לך ומה שראו לתקנו לפדי מה שהכירו בצוות החזון לפני עניין אנשי הדור כבר עשוهو, וגם אין מעשה האחרונים השלמת עניין הראשונים, שלא היה עניין הראשונים צריך השלמה לפדי דרום ... אבל כל מעשי האחרונים דור אחר דור הוא לפדי מה שראו לזרוך אנשי דרום כי עניין הדורות מישתנה תמיד חן טוב חן מושב חן בטכסי תלמוד חן בשאר עניינים, ולזה אין לייחס למשתדל או למחבר או למוחדש נאה ועוזת אבל להריצות והשתדלות וטוב העין ווישר ההשגחה ... אבל נקלט דבריו או נחלה עליו בדרך ישירה על צד החזאת האמת לאור עכ"ל.

VIDUNO CI YISH SHIYTAMHO UL HESHIMOSH BAAYORIM BHALCHOT ALON, VELKIN YISH LHDGISH SHA'AOVIM ZIVIRO BEMCOON BAOFON HOSHONA MADMATIOT³⁴, LMRORT SHISH BAHM DI CDI LBAROL VELHMHASH SHAHADOT³⁵. VOGM SHLCAORA HR³⁶ ZBACHINAT 'SCBOR CHAVIT VESMOR AT YINA' (B' B' TZU A), MM BACHSDI HIYT ZCINU LDORDCHA CMODAHC BCL CUD VESHEL MGNDOLI TORAH MOVAKHEM SHIRATAM VOKDOSHTEM KODOMOT LCHAMOTAM, VAFK LA'ACHAR MAOT SHUOT SH'L UML VIGUAH AZUMIM V'DUMIM MOROVIM, LA HISSEN VEBITLU AYORIM RIBIM SH'LAA UMDO DRIRIOT HAKPFDNIOT SH'L GDVAH³⁷ T SHLEIT³⁸ A, UD SH'B'H ZCINU LHSCKMOTM VBEROTAM.

VIUZIN BDDBRI HAZIY³⁹ B' ZU⁴⁰ BAHEMK DROR (VOKRA TO B) VZL: LA MZINU BCL PRSHIOT SHBHTORAH ZEH HALLSHON VAMRATHM ALIHIM ... SHOHA HALCHOT VEMSHNIOT ANINO MN HAZOK LCTOB SHILMUD AHORN UM SHARAL SHHARI CL HAMSHNIOT VTORAH SCBU⁴¹ CHOKHA UL CL RAB LLMOD UM TALMIYDI. ALLA CALPI SHKSHA LDDBR BEUNNI YIBA VOKRI ... SHMTFPEULIM BMAHSHBA VHYUN SCBORIM SHYOTOR TOB LMEUT HDDBRO VELLMOD BAHM, VOK MASHA HOA MOCRACH LLMD LIYISRAEL HKBLOT SHISH LO B'U⁴² P SH'LAI YACDU MIYISRAEL, VELK ACHR SCBOR LMDM, SHOB AZN HAMZOH LAHGNOT BAHM CMZOT T⁴³ T SHAMMAH LMZOH AFILU BILI TUULUT LMEUSAH VLOKERAH, MASH CHTIB BP' ZO VAMRATHM ALIHIM, ZGM AHORN YLMOD UM YISRAEL ACHR SCBOR LMD MASH BSCDR HAMSHNA CMHAGAN, VEH⁴⁴ H CL RAB LTALMIYDI VMSHOM SHBAMOT BLMMOD HTORAH AZN YICHA DUR VDIA ALLOT AHBIM VYULAT CHN UC⁴⁵ L. ULL C'Z⁴⁶ YISH LHMALIIN AT MAMR HZ⁴⁷ L CY ISHRIM DRCHI VZIDIKIM YLCU BSM VOFUSHIM ICSSL BSM, MSL LSHNI BNI ADM SHZLLO AT PSICHON VCO (NIZR CG A, V B'PFT B⁴⁸). VTHMCNU YTDAOTINU VNOSEUNU UL GDOLI VZDKI HADOR MCCL HCHONIM⁴⁹ VHEUDOT, SHCHIZKO AT IDUNO VUDUDNU BMASH KLSHLBI HURICA.

34. והיינו אירום גומטריים בזמנים ישרים וזיווית חמות שאינם נמצאים בطبعة הבריאה.

35. ולכן והושמו מהם פרטיהם שניים נצרים לובהת המיציאות שאותה מועד חיזור להמחיש ולברא.

36. ע" בשי"ת אג"מ (אבע"ז ח"ב סי' אי).

37. בינהם מון הגר"ש אלשיב זוקק⁵⁰ הגר"ח קייבסקי יבלט⁵¹ א. האנון רבי ישואל בעלסקי שליט⁵² א, כ"ק האדמו"ר משועווארסק שליט⁵³ א. הגר"י ראתה אב"ד קרלסבורג שליט⁵⁴ א. הגרמן⁵⁵ פוקס שליט⁵⁶ א. והגרש"ק גראס שליט⁵⁷ א. וריהאי ר' אריה זילברשטיין שליט⁵⁸ א (רב דחסידי וור בב"ב כתוב ע"ז ו"ל: עלעלתי בדף הספר ואותו הצעוים שציוו בעינות יתרה, וכפי הראתה ה' מה תועלת לולמים ומטעננים בhalchot אלו ובפרט באופן המעשי עכ"ד).

אמנו כבר למדונו חז"ל "כשם שאין פרצופין דמיון זה להה כך אין דעתן דומה זה להה" (ירושלמי ברכות פ"ט ה"א), ויתכן שיש כאלו שלמורות הכל דעתם לא תהא נוחה מזה, אכן לא להם מיועד הספר, וכמ"ש בהקדמה בספר הלכות הג"א ומנהגו (להג"מ שטרנבוך שליט"א) זו": כאשר קבלתי הסכמתו ממן פאר הדור הגרא"ב ויידנפלד זצ"ל (גאב"ד תשעבנין) לספרי מו"ז, הוסיף ואמר לי שרצונו למסור לי עצה טובה מותך נסיוו, שברך כלל לכל ספר יש בקורס, וספר דכשהוציא לאור עוד בפולין ספרו (דובב מישרים ח"א) קיבל מכתבים הרבה ... והוא החליט שלא להשביל כלל ... ואמר שמעולם לא חיבר ספר שהוא לכל הלומדים, שא"כ היה מדפסו לאלפים, רק חיבר לאלו שמרוצים ונחנין מספר זהה, ולכן אם אחד מבקר, תשוכתו בצדיו שהספר לא חיבר בשביilo, שמעולם לא נכתבו לחבר ספר של אחד ואחד יהל וישבח אותו, ואם יש נהני ממוני, כדי לו להספר עבורים ... ולהם בלבד נתקונות ... ולהם בלבד ג"כ כדי לכך לאו הספר, אף שאינו שווה לכל נפש עכ"ל. והפמ"ג (בפתיחה) כתוב זו": ואם שקצת מלין ומבדרים על מהבר ספרים ... הנה הבל יפיצו פיהם ... מעתים הם ודרכיהם בטילים, יותרו הוועילו ממחברים ספרים בזמנינו מהמליעים ומליינם עכ"ל.

באשר לנאות האירורים למיציאות, אין לשער כמה גייעות יגענו, התיעננו עם טובי המומחים כמעט על כל פרט באירורים ע"מ שהכל יהא באופן המדוייק ביתר, ובפרט כשיש בויה נפ"מ להלכה. נמנעו מלהביא אירורים שפייעונם והבנתם אפשרית רק למוחלים ורופאים, ולכן האירורים 'שווים לכל נפש', וכל לומד, בכל רמה שהיא, יוכל להיעזר בהם להמחשת והבהרת ההלכה הנלמדת.

ציוון בזה כי ע"מ להבין את האירורים לאשורים, יש לעיין תחילתה בהקדמה לאירורי המילה (פרק א עמי יב), כמו"כ יש לדעת ש כדי להפיק את מלאה התועלת מהAIRורים, אין די בחתכנותות בהם בלבד אלא יש לעיין גם בהסברים הנלויים אליהם. ויש להדגיש שהעוז באירורים אינו יכול לבוא במקום לימוד העניינים עצםם, שהרי הם נועדו ורק להמחשת הנלמד.

אגב' עיסקו בהלכות מילה, הבנו (פרק ד) תיאור של אומנות המילה המומוחש באירורים, וזאת למודיע כי אומנות המילה היא 'תורה שלימה', שהרי בכל אחד משלביה המילה ישנים פרטניים רבים הנחוצים לביצועם קרואו³⁸, והיא בבחינת 'תורה שבע' פ' הצריכה להימסר מרוב לתלמיד, ודורשת לימוד ושימוש' רב למשועחה אצל מוחל מומחה, ולכן פשוט שהלימוד בספר זה אינו מהויה בשום אופן תחולף ללימוד המעשיה הנمبرה בהדרכה ובנהנויות אישית של המוחל המולמד, וחילילה לבצע ברית רק עפ"י אירורי המילה, והעושה זאת הריחו מסכן את הנימול והקהלת תלוי בצוואר בלבד³⁹. וכל מה שכתבו בתיאור אומנות המילה, אינו אלא שער' למי שאינו מצוי בעניינים אלו, ואין עתותיו בידו כדי לומדים ביסודיות, אך חפץ הוא בידע בסיסי ע"מ להתמצאה בנושא באופן כללי, ועל דרך מש"כ (בשבט לא א) "כל התורה כולה על רגלה אחת ... ואיך יול' אמרו".

38. ראה להלן פרק ד (הערה 84).

39. וכמ"ש הגאון רבי שמאי קהת הכהן גראם שליט"א (בಹסכמהו לחיבורנו) זו": יהир מי שלומד בספריו יודע ומבחן כל מעשה ואופן המילה, מ"ט צריך שהוא גם הרבה שימוש בה וצריך לקבל סמיכה מוחל מומחה שיכל למול עכ"ה.

פרק א מבוא

מצות המילה.....ה

- א. ייחודיותה של מצות מילה ◦ ב. "גדולה מילה" - חשיבות המילה ומעלותיה המינוחדות ◦
- ג. סגולותיה והשפעותיה

איבר המילה.....יב

- הקדמה לאירוע המילה ◦ הגיד; ד. הגיד - מבנה כללי ◦ ה. מצב הקישוי ◦ העטרה; ו. צורתה ◦
- ג. החוט הסובב ◦ ח. החץ ◦ עורות הגיד; ט. עורות הגיד הערלה והפריעת - תיאור כללי ◦
- י. תוכנות עור הגיד והערלה ◦ יא. תוכנות עור הפריעת ◦ יב. "ערלה" - ביאור הלשון ◦ אופנים מינוחדים של הגיד; יג. נולד מהול ◦ יד. חזי מהול ◦ טו. היפוספדיאס ◦ טז. אפסידיה ◦ יז. קוּרְדִּי

מושגי יסוד ההלכתייםכ

- הערה; יח. העטרה - הגדרת ההלכתית ◦ הערלה; יט. שיעור הערלה ההלכתית ◦ כ. הגדרת הערלה עפ"י מצבה בלבד ◦ כא. הגדרת שיעור הערלה ביחס למצב הגיד ◦ המילה; כב.
- מיל"ה" - ביאור הלשון ◦ כג. "מעשה המילה" - צורתו לתחילת ◦ כד. "מעשה המילה" - הגדרתו ההלכתית ◦ כה. אופנים שונים של "מעשה המילה" ◦ דם הברית; כו. חיובו ◦ הפריעת; כז. המקורות למצוות הפריעת ◦ כח. הסוגיה בש"ס ◦ כת. ביאור הלשון "פריעת" ◦ ל. מל ולא פרע ◦ לא. "חייב ופריעת אחד" ◦ הצעין; לב. ציצין המעכbin את המילה ◦ לג. ציצין המעכbin את הפריעת ◦ לד. ציצין שאין מעכbin את המילה ◦ לה. ציצין שאין מעכbin את הפריעת ◦ תיקון המילה; לו. תיקון המילה מהטורה ◦ לו. תיקון המילה מדרבן (מראה העין) ◦ לה. ספקות בכשרות המילה ◦ לט. "מהול מומחה" ◦ מ. רובמצוין אצל מילה מומחה

איבר המיליה

הקדמה לאירוע המיליה

"בעה"י" אכתוב בזה מואננות המיליה, והגמ' כי לא נוכל לצייר כ"כ בכתב בלתוי מראית עין באומנות, אך כל מה אפשר ארשות ואכתוב להועיל בעה"י לזרותי למוותים ולילדים שיקיינו הנזוצה הגוזלה כתיקונה".

(אות שלום רס"ד ס"ג ס"ק יא)

[א]. מטעמים מובנים³⁰, האיוורים צוירו במכoon באופן השונה מהמציאות³¹, מאידך יש בהם די כדי לבאר ולהמחיש את המציאות.

[ב]. האיוורים צוירו באופן שהעטרה בצדיה העליון של הגוף ובהתאם לתנוחת התינוק בעת הברית³², וכך בכל מקום בהסביר האיוירים שהזוכרה בו המילה 'למעלה' - הכוונה היא לצד הגוף המרוחק מהגוף, ואילו כשהכתב 'למטה' - הכוונה היא לצד הגוף הקרוב לגוף.

[ג]. ועוד זאת למודיע כי מידות האיוורים (ואפי' היחס בין חלקו הגוף השוניים), הינם להמחשה בלבד ואין לפיהם קנה מידת אמיתית (וכגון בציורי חתך האורך, מאIOR ווAIL' שעובי העורות במציאות שונה למגרי), אולם האיוורים צוירו בהתאם למידות אלו לשם הדגשת או המחתשת פרט מסוים ולכן אין "להקשות" עליהם מהמציאות.

זווית האיוורים

היות ויישנו הבדל ניכר ומהותי של מראה הגוף מזוויות הראייה השונות, צוירו האיוורים בד"כ משתי זווית עיקריות:

[א]. "מהצד" והיינו מזוויות ראייתו של העומד משמאלו של התינוק, בראש התינוק לימינו (של הצופה) ורגלי התינוק לשמאלו. זווית ראייה זו (היטל צד - פרופיל) נקראת במשפט המוחלים והרופאים "שעה 3"³³ [ראייה אIOR א].

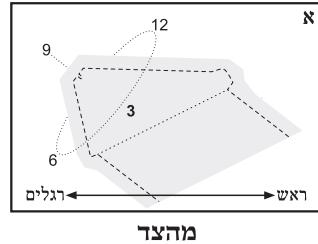
רבי עובדיה צדקה צ"ל היה צדיק גדול ובעל חסד מופלא, ושאלתו במאה זכה לגדלותו העצומה, ואמר ממשום שהשנדק שלו היה רבי יוסף חיים צ"ל, והמוחל היה אחיו, ובכך עדין לא הגיע למה שהיה ציריך להגיא, ואין לשער עד כמה שהשנדק והמוחל קובעים את מהלך החיים של הילד, וכך היה אומר רבי יעקב מוצפי צ"ל: בחרו מוחל ונסנדק י"וש לטוב לכם ולילדים. ארי עלה מבבל)

השלמת המיליה

לפי המוסכמות האנטומיות תיאור הגוף הוא במצב שהtinok שוכב על גבו, ומשא"כ בוגר' בוגר' (יג א, "מעטרה ולמטה מותרת") שמדובר באופן שהאדם עומד ומילא התיאור 'למטה' מתייחס לצד הרוחק יותר מהגוף, וראייה עוד פרק ו סעיף יג (בහערה שמ). 33. ראייה בביור שתחת אIOR א.

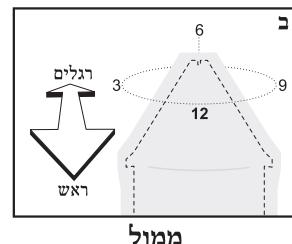
. ובעצת גdots תורה שליט"א ואכמ"ל. 30. ובעצת גdots ציורים גאטומטריים בקווים ישרים וזוויות חדות שאינם נמצאים בטבע הבריאה, כמו"כ בחלק מהם הרושטו פרטים שאינם נזכרים להבנת המציאות שאוותה מועד הציור לבאר. 32. ולא כמצבה הטבעי (שלא בקישוי). וכתב לי ד"ר ס. נמיר הי"ו שגם

באיור זה מודגם מראה הגיד "מהצד", כראש התינוק לימיין הצופה ורגלו לשמאלו. שם הקללה בתיאור האзорים השווים בגיד או בעין מקומות מסוימים בו, 'יראים' את הגיד באילו נמצוא סבבו שעון דמיוני ובאופן שהשעה 12 מסמנת את נקודת אמצע רוחב הגיד بعد הסמור לראש התינוק, והשעה 6 את נקודת אמצע רוחב הגיד בצד שמאל לרגלי התינוק (ראיה חיצית ההכוונה בתתית האיוור). באיוור זה מומחש, ע"י הספרה 3 המודגשת, שצד זה של הגיד (שמאל התינוק שהשעה 3) במרכזהו, הוא הנמצא ממול הצופה. נקודת העין של השעה 9 (שלל הגיד) אינה נראה מפני שהיא נמצאת בצד ימין של הגיד המוסתר מהצופה. הקו הפנימי (המקווקו) מראה את צורת גוף העטרה והגיד המוסתרים ע"י העור.

[ב]. מבט מראש התינוק (מוזוית ראיתו של הסנדק³⁴) והינו צד הגיד הסמור לבطن³⁵. איור הגיד הנראה מזוית ראייה זו (היטל פנים - ממול, מהחזית) נקרא בשפת המוחלים והרופאים "שעה 12"³⁶ [ראה איור ב].

באיור זה מודגם מראה הגיד "ממול" והינו באופןו בראש התינוק סמור לצופה, ורגלי התינוק בצד הרחוק ממנו. המביט באיוור זה רואה את הגיד מזוית ראיתו של הסנדק. השניי בין צורות ב'ראשי הח' שבאיור זה ממחישים שריאש התינוק קרוב לצופה ורגלי התינוק רחוקים ממנו. נמצוא, אפוא, שצד הגיד הקרוב יותר לצופה, הוא בשעה 12.

הגיד

הגיד - מבנה כללי

ד. איבר המיליה - הגיד³⁷ בניו משלשה מבנים גליליים העשוים מרכמה מרובת חללים הדומים במבנהו הפנימי לספוג. הרקמה עצמה מוקפת בשעריר. הגיד לאורכו מחולק לשישה חלקים: שורשי³⁸, גוף הגיד והעטרה.

באשר לתיאור עורות הגיד - ראה בפרק זה להלן (סעיפים ט - יא).

השלמת המיליה

הסמור לרגלי התינוק (צד זה של הגיד נקרא בשפת המוחלים והרופאים "שעה 6"). שטח זה אינו נראה כלל כשהഗיד רופוי וצמוד לכיס, אך בזמן הברית ובאופן שהtinok ממול הסנדק. והואינו לנכון שלא לכלול זאת באיוורים כדי לא לננדק). והואינו לנכון שלא לכלול זאת באיוורים כדי לא להכביר על הלומד ולמען "ירוץ בו הקורא". 37. בתיאור מבנה הגיד נעזרתי גם במאמרו של ד"ר מ. וסטריך הי"ו חבר והועדה לפיקוח על המוחלים, מתוך הקונטראס "זאת בריתית". 38. רוב השורש תומון מתחת לכיס האשכים, תפקידו לחבר את הגיד לגוף ולאפשר את יציבותו.

34. כשהtinok נמצא על ברכיו הסנדק באופןו הראשון קרוב לגוף הסנדק ואילו רגליו סמכים למלול העומד ממול הסנדק. 35. צד זה של הגיד נקרא בפוסקים "עליזונו של הגיד" (ע"י ערוה"ש י"ד רסוד). 36. יש לשים לב כי באיוורים אלו (של השעה 12) הגיד נוטה מעט (לכיוון הרגלים) בזווית של כ- 50 מעלות מהגוף (כמו באיורי השעה 3), שהרי בזווית של 90 מעלות מהגוף אין אפשרות לראות את החירין מפני שהוא מוסתר ע"י בסיס העטרה. עוד יש לציין כי קיימת זווית ראייה נספחת שמננה המציגות נראית באופן שונה, והיא "הגיד מלמטה", והינו שטח הגיד בצדיו התחתון

מצב הקישוי

ה. גוף הגיד עשיר מאוד בכליה דם³⁹, בשעת הקישוי מוזרם לגיד (ע"י מחזור הדם) גם רב דרך העורקים, הורידים (האחראים על ניקוז הדם חוזרת) נסגרים, והגופים הספוגיים שבഗיד מתמלאים בדם. במצב זה חל שינוי באורכו של הגיד, שהוא שיש בו כדי להשפיע על מידת והגדלת שטח הערלה (ההLECתי) המכסה את העטרה⁴⁰.

העטרה

צורתה

ו. החלק הרחב שבגיד (הרחוק יותר מהגוף) נקרא "עטרה"⁴¹. חלק זה הינו המשכו של הגוף החலול המרכזי שבתוכו הגיד, אך אינו מוקף בשדריר. העטרה רחבה יותר בצדיה הקרוב לגוף וצורתה כחרוט וכמבנה דמיי כיפת פטריה. מבנה העטרה הוא אלכסוני ובאופן שכדידה (שטחה) العليון (הסמור לבטן⁴²), היא ארכאה יותר מאשר בצדיה⁴³ הסמור לרגלים⁴⁴ [ראה להלן אירורים ג - ד]. בקצה העטרה הרחוק מהגוף ממוקם פתח השופכה (- הנקב).

החותוט הסובב

ז. חלק העטרה הסמור לגוף (והמהווה את בסיסה) נראה כרצועת עור הגבואה יותר מהעטרה בשאר שטחה. זהו ה/חותוט הסובב/ הבולט מבשר העטרה שמעליו ומהגיד שתחתיו, ודומה לתל גובה המקייף וסובב את רוב היקף העטרה (חווץ מאשר לצד הרגלים)⁴⁵ [ראה להלן אירורים ג - ד].

~~~~~ השלמת המיליה ~~~~

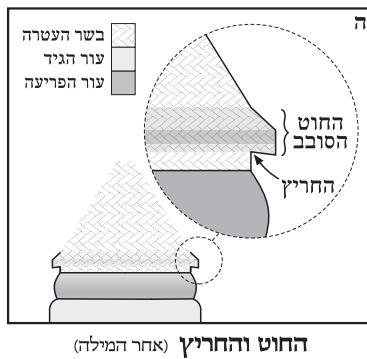
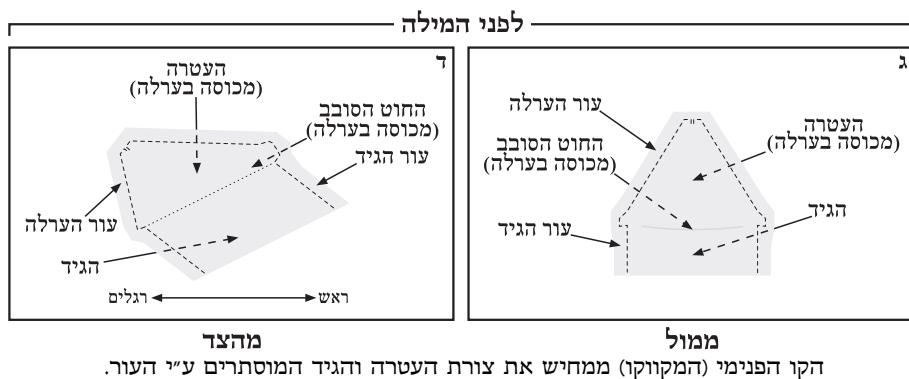
עטרה. ואותו היקף אינו בעיגול ישר אלא בעליינו של גיד מארכת העטרה לפני הגוף ומתקצרת והולכת במתחתיו עד קרופ לראשו של גיד עכ"ל. ובଉורה"ש יוא"ד רסד טז כתוב וז"ל: "זובקתן בן ח' מפני קוטן האבר אין זה ניכר כל כך". 44. שבמצב עמידה בד"כ אינו נראה לעין להדייא ממש שהוא צמוד לכיס האשכים כשהגיד ורק ונוטה כלפי מטה. מאידך, במצב שכיבה מקום זה נצפה היטב. בעת החביכשה יש לשים לב למקרים זה (שבו הפרונגולום) ממש שפעמים רבודות מצוי שם העורק שהוא מקודר לדימום משמעותי. 45. בספרי הפסיקים נראה חלק זה גם "החותוט הגבואה" או ה"מדרגה", ובשפת הרופאים "הנוור" (קוורונה). ויש להעיר בזה שסימן החותם באירורים ג - ד (לפניהם כינויו לכל הבשר הגבואה). 42. והינו הצד הנראה לעין ובמצב עמידה כשהגיד רק ונוטה כלפי מטה. 43. וז"ל הטור באהע"ז (ס"י ה): ראש הגיד יש בשער חיבורו לגיד הוא גובה ומקייף סביב הגיד ונקרו

39. עובדה המסינית גם לרופואה המחדיר (יחסית) של המיליה. 40. בעניין הנפ"מ לדינא לגבי אופן שיורר הערלה למשעה (מח' הב"י והש"ר) - ראה בפרק זה להלן (סעיף כא) ובפרק ב (סעיפים ג - ז).

41. בשם הרופואי - glans penis. חיצונית הוא נראה כמבנה של חטיבה אחת, אך בתוכו הוא מחובר למ בניית הספוגי שתחתיו, בלשון הפסוקים הוא נקרא - "הבשר הגבואה והבולט שבראש הגיד". והגם שקיים מחלוקת הפטוס' בהגדותה ההלכתית של ה"עטרה", [ראה להלן בפרק זה סעיף יח, וביתר פריטות בפרק ז (סעיפים ג - כד) ובפרק י (ס"י א)], מ"מ ע"מ להקל על הבנת המציגות - נקטנו (בשלב זה) במושג 'עטרה' ככינוי לכל הבשר הגבואה. 42. והינו הצד הנראה לעין ובמצב עמידה כשהגיד רק ונוטה כלפי מטה. 43. וז"ל הטור באהע"ז (ס"י ה): ראש הגיד יש בשער חיבורו לגיד הוא גובה ומקייף סביב הגיד ונקרו

החריצ'

ח. מקו השיא בגובהו של 'החוט הסובב' יורד גובה העטרה עד לגיד עצמו באיזור השטוח שהמשכו עד לבסיס הגיד (הפרש הגובה בין העטרה לבין הגיד יוצר כעין מדרון כלפיון הגיד הסמוך לגוף). מדרון זה מסתם ב'חריצ' ⁴⁶ הסובב את הגיד לכל היקפו. החיצן מפריד ומהווה את האבול', בין העטרה לבין גוף הגיד ⁴⁷ [ראה להלן איור ה].

סבירות ה'חותם הסובב' (בהגדלה מימין) צוירה בשלשה גוונים שונים כדי להמחיש את שינויי הגובה שבו (המקום הגבוה שבcharot, המדרון היורד ממנו לכיוון הנקב והמדרון היורד לכיוון החיצן - לצד הגוף). הערה - גבולות החוט הסובב המצויים כאן אינם מוסכמים לכו"ע - ראה פרק י הערה 19.

~~~~~ חשלמת המילנה ~~~~

מנונה הלכתי אך יש בו צורך כדי לתאר מצבים שונים שיש להם השלה ההלכתית. 47. גבולות החיצן הם: לצד הגוף - חיבורו של עור הפריעת לגיד (תחילה עור הפריעת), ולצד העטרה - תחילתה של העטרה בסיום הגיד.

לעטרה, ורק אחר החיתוך הוא ניכר (עי"ש בביואר דברי הערון), נראה לכואורה שכונתו למראה הבולט בשליימותו, ומ"מ מצוי שםשו מבלית החוט ניכר בכ"ז. 46. שהיה כעין תעלת, ונקרו כך מפני שעמוק יותר מאשר סביבתו שמעליו ומתחתיו. 'החריצ' אינו

עורות הגיד

"... המכילה בעצמה מושעה ידי היוצר, כי ניכר שהמכילה נבראת נפרדת מהערלה, ואין הערלה אלא מכוותרי הטבע בשער וצפורה או לשמרת האבר (זכר דוד מאמר א פרק גג) בקטנותו".

עורות הגיד הערלה והפריעת - תיאור כללי

ט. על הגיד ישנים (לכוארה) שלשה עורות: עור הגיד, עור הערלה ועור הפריעת. שלשת העורות הללו, הינן רצף אחד של עור הנמשך לאורך כל הגיד ומכסה את כולו.⁴⁸ תחילתו של עור הגיד (בצד הקרוב לגוף) היא מעל הכיסי⁴⁹, בהמשכו הוא מגיע (בד"כ) עד קצה העטרה (סמוך לנקב שבראשה⁵⁰). החלק מעור הגיד המכסה את העטרה נקרא בשם "ערלה" ואילו שאר העור המכסה את הגיד (המשכו הטבעי של עור הגוף שבאיור זה) נקרא⁵¹ "עור הגיד", וכ"ז למורות שאין כל חילוק במציאות בין הערלה לשאר עור הגיד⁵². "תחילתו"⁵³ של עור הערלה במקום בו הוא מתחילה לכוסות את העטרה (בצד הקרוב לגוף בסמוך לחריצין⁵⁴), ו"סיומו"⁵⁵ במקום בו הוא "מתקפל" פנימה לכוסות עצמו (בצדיו הרוחוק מהגוף בסמוך לנקב⁵⁶). בהמשכו הפנימי הוא ממשיך לכוסות את העטרה אך צורתו משתנה לעור דק יותר. שכבת העור הפנימית (תחת - עור) נקראת "עור

השלמת המילה ~~~~~

מאייד, עור הגיד והערלה שונה במציאותו מעור הפריעת, וכमבוואר להלן (סעיפים י - יא). 53. והינו שמקומם זה "משתנה"romo שמו של עור הגיד והוא "מתחליל" להיקרא עור הערלה. 54. בצדיו התחתיו של הגיד היא על מעלה מאוזור הפונולום (הריסטנית) - מבנה דמוי גשר המכוסה ע"י עור הגיד, בד"כ רך עד הבריות, ומהבר אותו מבנים לחילק הגיד התחתיו, בדומה לריסנית המחברת את הלשון לרצפת הפה). למעשה, תחילת הערלה תלויה בהגדירה ההלכתית של העטרה, ראה להלן פרק זה סעיף ייח, וביתר פירוט בפרק ו (סעיפים יג - כד) ובפרק י (סי' א). 55. והינו שמשתחלת מקום זה "משתנה"romo שמו של עור הערלה (והוא "מתחליל" להיקרא "עור הפריעת" וכדרה להלן). 56. כן"ל בהערה בסעיף זה. קו הקיפול של העור על עצמו היא נקודת המעבר בין הערלה שהיא עור הגיד הרגיל לבין עור הפריעת. יש שם עלייה בצפיפות של קצוות העצבים, כדוגמא למעברים אלו בגוף (מהעור החיצוני לדקמה הרירית הפנימית) ניתן לאות את השפטים (שבחלל הפה הופכות לירירית האדומה), וכן העפעפים (העור החיצוני של העפעף הופך לירירית הפנימית שהיא חלקה וمبرיקה).

48. כמעט המקרים שהתינוק נולד מהול או "חזי מהול", ראה בפרק זה להלן (סעיפים יג - יד).

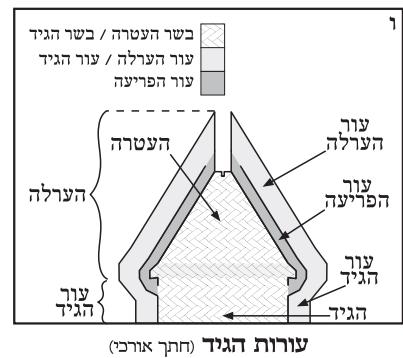
49. בצדיו התחתיו של הגיד שאינו נראה לעין להדריא משום שמכסה ע"י הגיד עצמו (ובמצב עמידה כשהഗיד רך הוא בד"כ צמוד לכיס עקב נתנווילו כלפי מטה ראה לעיל בסעיף ו בהערה שם), ואילו תחילת עור הגיד בצדיו העליון - הינה בסיום הבطن והינו מהשתח הנראה לעין כשהגיד רך.

50. קצה הערלה נוצר מקיים העור על עצמו ואין זה כל קשר לנקב השופכה, ואננס יש תינוקות שנולדים עם ערלה קזרה ופתחה (חזי מהול) שבאופן זה קצה הערלה לא מגיע כלל בגלל העטרה אלא רק מקיים אותה בחילק מגובהה. ומאייד, לפעמים יש ערלה הנמשכת הרבה מעבר לעטרה, יש רופאים המכנים זאת "ערלה עורפית" (במקרים קיצוניים תיתכן ערלה שאורכה כפול מכל אורך הגיד, וכותב לי ד"ר ס. נמיר הי"ו שראה ערלת פג שגדלה היה פי 3 מוגדל הגיד). 51. עכ"פ בחיבורנו זה. 52. היה ועור הערלה הינו המשכו הטבעי של עור הגיד - הם זהים במרקםיהם אין כל הבדל ביניהם ב"צורת" העור (כגון בעוביו, צבעו וכיו"ב), שהרי הגדרות חלק מעור הגיד כ"ערלה", היא רק מחמת שחקן זה הוא אשר מכסה את העטרה.

הפריעת". עור הפריעת מסתויים בחיבור לגוף הגוף מתחת ל"חריז". נמצא אפוא, כי עור הגוף (בחלקו המכסה את העטרה), הינו עור כפול של שתי שכבות עור הצמודות זו לזו: הערלה - שהיא שכבת העור החיצונית הנראית לעין, ו"עור הפריעת" שהיא שכבת העור הפנימית שתחתייה. התינוקות נולדים כשהם כבשוו החיצוני של עור הפריעת דבוק לצידה הפנימי של הערלה⁵⁵, ואילו צידם הפנימי של עור הפריעת דבוק לעטרה⁵⁶ [ראה איור ו].

הערה: על ביאור הלשון "ערלה" ראה להלן בפרק זה (סעיף יב). בנוגע הגדרת שיורו הערלה ההלכתי - ראה בפרק זה להלן סעיף יח.

הרצועה הכהה מעט מתחתית העטרה ממחישה את מקומם החוט הסובב. שם לב כי במציאות - עובי עורות הערלה והפריעת שונה מאוד מהמציר, והם צוירו כך (בגהירה המשמעותית) לשם הבטחת הבדלי העובי שביניהם. כפי המצויר כאן, פתח הערלה (שמול הנקב) פתוח מעט מלמעלה ונitinן להבחין דרכו בשבר העטרה, אך לעיתיםفتح הערלה סגור ומכסה את העטרה לגמרי באופן שאפילו אין אפשרות להבחין בנקב העטרה. מאידך, פעמים רבות פתח הערלה רחב יותר ונitinן לראות דרכו שעוד שטח גדול יותר של העטרה. כשבפתח העטרה גדול עד שמתגלה גם חלק מבשר העטרה, נהוג לבנותו "חץ מהול" - ראה להלן איור יב. עוד יצוין כי סימון שיורו הערלה (בצד שמאל) הוא המינימאלי, בעוד שקו החיתוך המומלץ למעשה - צריך להיות עמוק יותר, ראה להלן בפרק ד סעיף לא באירועים לה - לו.

השלמת המילדה

גוף (שאלא"כ אין כל חיים לעור הפריעת) וע"י הפרודה (או התפיסה שmaresprida biuniam) הם מתנתקים זמ"ז (פרופ' רטס עמי ב), אמן פראט, הו"ד ברגדי קודש רטס עמי ב), והוא גוף אורילי פרט, הו"ד הי"ו כתוב לי שחיבור זה הינו עמי הפרושים של חומר הנמצא במקומות זה והונקרא 'סונגמאה' (הפרשה סמוכה ודרביקה) והוא הגורם להדבקת עור הפריעת לעטרה, וראה עוד בפרק ד (הנ"ל) ובפרק יא (הנ"ל). ועכ"פ חיבור זה קיים עד לביוץו ה-הפרודה. אצל העורלים מתרחש במשך הזמן תהליך ביולוגי - ספונטני של היפרדות עור הפריעת מהעטרה. שינוי זה הוא הדרגתי, ונעשה במשך השנים בקצב המשנה마다 לאדם. בזוה"ב סי' יג סעיף א כתוב שבד"כ בין הגילאים 8-13 הוא נפרד ממנו. ואילו בהסתמכת האות שלום לוזה"ב השיג עלייו שmagil 3 הוא כבר נפרד (במכתב שבתחלת הספר בהערה לט"י יא סעיף טו). ועכ"פ לדעת רופאי זמינו - רוב העורלים נפרdots עד גיל 5, לעיתים היפרדות הערלה לא תושלם עד גיל ההתבגרות. וראה עוד להלן בפרק ד (סעיף יז).

57. עור הפריעת והעור הערלה אחד הם כולם קופול של עור על עצמו, ולכן יש ביניהם את כל המרכיבים של ת- עור דהינו החיבור באמצעות כלוי דם וושם רקם מאור (כך כתוב לי פרופ' יעקב בנייל הי"ז, ראש המערך האורוגני בבייה"ח בילינסון), ומ"מ החיבור ביןיהם הוא רופף ומוחנתק בклות במלח החפיר (אא"כ משתדלים שעה"פ יישאר מחיבור וייתפס יחד עם הערלה). אמן יש הסוברים ששתי שכבות העור האלו אינם מחוברים ול"ז כי אם בקצת החיבור בלבד - במקרה שהעור החיצוני מתקפל פנימה תחת עצמו (המזהה הגר"ם שרעבי שליט"א וד"ר סודרי נמיר הי"ז), וראה עוד מש"כ בפרק ד (סעיף י כהערה שם בביואר סיבת הדימום בהפרודה) ובפרק יא (סי' י אות יז). 58. התינוקות נולדים כשהערלה צמודה ומהודקת לעטרה ברקמה משותפת המחברת בין עור הפריעת לעטרה (והינו עמי תאי אפיידרמיס המשותפים לערלה ולעטרה), הערלה מחוברת לעטרה (סביר אוזור החriz) בהיקף של כמעט 360 מעלות. יצוין כי יש רופאים הטוענים שישנם נימי דם קטנים המחברים בין עה"פ

אפיספדייה

מו. מום מולד בגיד - במצב זה נקב השופכה אינו במקומו הרגיל בקצת העטרה, אלא ממוקם בנקודת כל שהוא שטחו העליון של הגיד (לצד הבطن⁶⁸). מום זה החמור יותר מהיפוספדיאס (ובדורך כולל מצרייך התערבות ניתוחית), נחשב לנדר יחסית, וישנים דרגות שונות בחומרתו, העוללות להשפיע על אופן קיום המילה ומועדה.

קורדי

ז. קורדי הינה עקמת (מולדת) של הגיד. בקורדי "רגיל" - הגיד כפוף וייש לו שיפוע כלפיון הcis. בעיה זו עלולה להופיע גם ללא היפוספדיאס ומ"מ היא שכיחה מאוד במקרים של היפוספדיאס. ישנים מקרים שמדובר בעיה פנימית בגופים הספוגיים שבחלל הגיד או שצינור השופכה קצר מדי. אך לעיתים מדובר רק ברכמת עור חיצונית נוקשה ולא גישה הגורמת לעיקום הגיד. הטיפול בקורדי בד"כ הינו נתוח ומשתנה בהתאם לנסיבות ה壮יה ולחומרתה. יש מקרים שבהם המילה עצמה יכולה לפתור את הבעיה למגורי⁶⁹. צוין כי במילת קורדי - החיתוך צריך להיות אלכסוני מאוד כדי לא לפגוע בכיס.

מושגי יסוד הלכתיים

המושגים דלהלן נתבאוו כאן בתמציתיות, בקיצור רב ובאופן כללי בלבד. חלקם יבוואר להלן בעזה"ת ביתר פירוט כ"א במקומו. המושגים שאינם הלכתיים והשייכים ל"מעשה המילה" (כהפרדה, תפיסה והכנסת המגן) יתבאוו בעזה"ת להלן בפרק ד.

העטרה**העטרה - הגדرتה ההלכתית**

זה. נחלקו הפסיקות⁷⁰ בהגדרת גבולותיה הלכתיים של העטרה⁷¹:
לשית הב"י - להלכה הנדרת ה"עטרה" היא - כל כיפת הבשר הגבואה והגבולת שבראש הגיד, מה"חריז" שתחתייה עד הנקב שבസופה (כפי תיאורה לעיל סעיף ז⁷²). אמן לשיטת הבכו"ש היא ורק ה"חות הSOAP", דהיינו השורה שבבסיס הבשר הגבואה בלבד (ראה סעיף ז⁷³).

השלמת המילה

שופכה - ביבמות עה ב, שו"ע אבה"ז סי' ה, ראה עוד בפרק ז סעיף יג בהערה שם. 72. כן דעת החכם הספרדי (המובא בבב"י רס"ד), וכ"מ מפשストות לשונם של רוב הראשונים. 73. כן ביאור הבכו"ש בש"י רשי"ז. 68. מהצד הנראה לעין (כשהגיד רך). 69. עי' בכירית אברהם הכהן עמי שפז. 70. ראה להלן בפרק ו (סעיפים יג - כד) ובפרק י (סי' א). 71. והיינו לעניין מצות מילה, ולאחר מכן עניינים אחרים כגון אישור גנעה (נדיה יג א, שו"ע או"ח סי' ג) או אישור ב (כורות

הערה: סימון גבולות העטורה שבאיור (לפי ב' השיטות) אינו מוסכם על כל האחוריים, והוא צויר כך עפ"י ההבנה פשוטה ולצורך הממחשת עיקר דעתם של הב'י והబנו'ש.

הערלה

שיעור הערלה ההלכתית

item. העור המוגדר כ"ערלה" הוא כל העור המכסה את ה"עטורה", ועפ"י הגדרתה ההלכתית של העטורה כנ"ל⁷⁴.

הגדרת הערלה עפ"י מצבה בלבד

ב. לדעת רוחה"פ - העור המוגדר כערלה מה"ת הינו העור שכיסה את העטורה בעת הלידה דוקא, אך עור שנמשך לאח"ז, למروת שעתה מכסה את העטורה - אינו נחשב ל"ערלה" מהתורה⁷⁵.

הגדרת שיעור הערלה ביחס למצב הגוף

בא. נחלקו הפוסקים בשיעור חיבור המילה מתחילה - אם יש למול באופן שהעטורה מתגללה אפילו כשהגידך רך (ולפי"ז שיעור החיתוך גדול יותר)⁷⁶, או די שהעטורה מתגללה כשהגידך בקישי בלבד (ולשיטה זו שיעור החיתוך קטן יותר)⁷⁷. להלכה - יש למול עד כדי שהעטורה יכולה מתגללה אפילו כשהגידך רך (כדעה המחייבת)⁷⁸.

~~~~~ חשלמת המילה ~~~~

76. הב'י (בסוף סי' רס"ד בשם החכם הספרדי).

77. הש"ך (רס"ד ס"ק יב ונקה"כ שם). 78.CSI

הב'י ודלא כש"ך, כן שמעתי ממラン הגריש"א שליט"א,

וראה עוד בזה בפרק ב (סעיפים ג - ז ובפרק י סי'

74. ונמצא שב' השיטות החולקות בהגדרה ההלכתית

של העטורה, חולקות ג"כ בשיעור הערלה - כ"א

לשיטתו (והינו מלבד שי החת"ס בהגדרת הערלה,

ראה לעיל בסעיף יד בהערה שם). 75. ראה עוד

בפרק ב סעיף ב, ובפרק י סי' ה (סעיפים יא - יג).

הפריעת

המקורות למצוות הפריעת

בז. מצאנו בחז"ל ג' מקורות למצוות הפריעת:

[א]. אמר רבה בר יצחק אמר רב: לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שנאמר (יושע ה ב): "בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צרים ושוב מל' את בני ישראל שנית"¹⁰².

נחקקו הראשונים לביאור מקור זה¹⁰³:

[א]. יש שכח שמצוות הפריעת נתחדשה רק בזמן יהושע¹⁰⁴.

[ב]. יש שביאר שהפריעת היא הלם¹⁰⁵ וחז"ל הסמיכוה על הפס' ביהושע¹⁰⁶.

[ג]. יש שביאר שימושו רבינו נצווה בפריעת "אלא שלא נתנה לעשות אלא מיהושע ואילך"¹⁰⁷.

[ד]. יש שביאר שמשה רבינו נצווה שייעשו כן כשיכנסו לארץ ונגמר הדבר ע"י יהושע"¹⁰⁸.

[ב]. "המול ימול" (בראשית יז יג) - מכאן לשני מילות אחת למילה וחתת לפריעת¹⁰⁹.

[ג]. אמר רבי יודה בן פזי: "חנן דמים למולת (שמות ד כו) - מיכן לשני מילות אחת למילה וחתת לפריעת (חתת למילה וחתת לציצין)"¹¹⁰.

השלמת המילה

בתירוץ השני ביבמות שם. ולכארהה נראה שהחילוק בין ביאור הריטב"א לביאור הרשב"א הניל' הוא - שלהרשב"א תחילת הזמן לקיום מצוות הפריעת הייתה תלויה בהושע, ואילו מל' הריטב"א משמעו שתחלת הזמן לקיום הפריעת היהת תלויה בכנסיה לא"ג. וע"ע בשווית יהודה עלה י"ד ח"א ס"י רוח בד"ה ואגב תמהתי. 109. ירושלמי בשבת (פרק רדר"מ). ובירושלמי ביבמות (יריש פ' העREL) כתוב ו"ל: "גוזרה לשתי מילות, אחד למילה ואחד לפריעת". וכע"ז מצאתי בב"ר לך (פרשה מו פס' יג) "המל ימול" - מילה ופריעת, מילה וציצין". 110. הירושלמי בשבת וביבמות שם, וביאור הקה"ע שם דבר שלומד מהפס' "המול ימול" דרשאה אחרית (שנולד מהול ציד' הטד"ב) - חולק על הדורות לעיל, והוא בזה לשיטתו שפריעת לא ניתנה לא"א אלא ליהושע, אבל הירוי ס"ל שניתנה לא"א. וכן ממשע במדרש בראשית פרק יז: "במהלוبشر ערלו", באברהם כתיב בהמלוبشر ערלו, ובישמעאל כתיב אתبشر ערלו (פס' יד), אברהם לפי שבעל ושימוש לא היה לו עוז, ולא צריך

102. גמ' יבמות (עא ב). ווד"ל רשי" (ד"ה א"כ מאין שוב): דמשמע זמנה אחוריتي אלא לאו ש"מ לפריעת עכ"ל. ומ"מ lagi הרוח (תוד"ה בקונטרס) הגמ' נשארת שם בדוחיה למקור זה. ועי"ש בתומי" שדוחה פ"ז זה.

103. לראשונים הוקשה לקבל הדבר כפושטו, שהרי קייל"ל "אללה המצאות" - מכאן שאין נביא רשי לחדש בה דבר מעתה (שבת קד, א). ולכן תירצ'ו ע"ז כ"א בדרכו וכדלהן.

104. הריטב"א ביבמות שם בתירוץ הראשון. ועל הקושיה ש"אין נביא רשי לחדש לא חשב חידוש".

105. ואולי זו כוונת המדרש "ואל תטוש תורה אמר, זו מצוות פריעת שהוראת סופרים הייתה שאין פריעת בתורה כתובות" (בראשית רבתי פרשת וירא כא ד). ועי" ערול"ג (מכות יא א) במאש"כ על ור"ה מפני שהן.

106. התוס' ביבמות שם. וכן ד"ה לא). 107. הרשב"א ביבמות שם. וכן מצאתי במדרשiscal טוב (בובר) "המול לכל זכר, המל חסר ר' לפי שניתנה להם ללא פריעת עד שנצווה למשה במצרמים" (שם בראשית יז).

108. הריטב"א

הסוגיה בש"ס

בזה. חיוב הפריעה מפורש במשנה: "מל ולא פרע את המילה - כאילו לא מל"¹¹¹.

ביאור הלשון "פריעה"

בט. נחלקו קדמוניים בביואר המילה "פריעה", ונאמרו בזה כמה ביואורים:

[א]. גילי¹¹².

[ב]. קריעה¹¹³.

[ג]. הבדלה והשבתה, הרחקה, הסרה וביטול¹¹⁴.

יתכן שלביואורים אלו יש גם נפ"מ להלכה וcmbיוואר בעזה"ת להלן בפרק ג סע' ט יג ובפרק יא ס"י ד.

מל ולא פרע

ל. חתק את הערלה כולה כדי אך העטרה נשארה מכוסה בעור הפריעה¹¹⁵ - דין כערל גמור שחוזר למולו אפי' בשבת, ואפי' אם כבר פירש מהמילח¹¹⁶.

השלמת המילה ~~~~~

באג"ם (יו"ד ח"א ס"י קנה) וז"ל: "פירוש פריעה הוא גליי העטרה כדרכשי זוהו גם כוננת הר"ח". וע"ע סה"ב (רסדר במקור הלכה סק"ה). 113. שי"ר ר"ח והאו"ז שמאביאו (על פי הבנת בית אב חמישאי ס"י רעו ואור המאיר). ובפיהם"ש לרמב"ם (שבת פ"ט מ"ב) כתוב "פורעין - קורעין הקром שעל העטרה", וכ"מ באוה"ח ה'ק' (פר' תזריע) וז"ל: "הפריעה היא מה שפורע עור הדק לשנים". וכ"מ ברש"י (שבת קלג א) "פורעין - את העור המכסה" ומשמע דאייז גלו דאי"כ ה'ול" את העטרה" (כ"כ בפרי האדרמה הל' מיל' פ"ב). וכן ברש"י על הרו"ף "פורעין - קריעת העור", וכן בראורה סותר לרש"י במשנה שם קל' ב. 114. כן פ"י הרשב"ם (شمota לב כה) כי פרוע הוא - בטל מן המצוות, מצות בוראו. וכן הרמב"ן שם כי פרעה אהרן" - בטל מהם כל עצה ומוסר. וברש"י (شمota ה ד) "תפריעו את העם ממעשייך - תבדילו ותרוחיקו אותו" ומלאכתם ... כי פרוע הוא נרחק ונעטב" וכ"כ שם בתרגום. והרשב"ם שם פ"י: "תפריעו - תבטלו או תנתקו והפרידו, כמו ופרע את ראש האשה, ובראבע" (שם) מלת תפיריעו כמו שבוש, או תפיריעו - תשנו (עי"ש בפי" האריך והקצר). וע"ע במקשורי מילה (פ"ד אהota מ), זרע אמת (ח"ג קלב), זכרון יהודה (ח"ב ס"י פ), ברכת חיים (ס"י פו - פז), ובנה"ב (ח"ב בהערות לסי' רסדר שהביא כמה מ"מ להז). 115. לגמרי, וכ"פ בשיעור ציינן המעכבים. 116. ונראה פשוט שגם

פריעה, אבל ישמעאל שהיה נער ולא שימש עדין, היה לו ערו שהה צריך פריעה עכ"ל. ומשמע מזה שתיננה פריעה לא"א. וכן הקשה הריטב"א (ביבמות עא ב) ותירץ ז"ל: "ויל' דהשתא סבירא לנ' דר' יצחק לית ליה ההיא דרשא ודריש את בשר ערתו במילאתה אחוריתי, א"נ דאברהם אבינו מעצמו עשה שם שקים אפי' ערובי תשילין" עכ"ל. והלום ראייתי ברוד"ק (על יהושע ה ב) שכותב וז"ל: "שוב מול את בני ישראל שנית - ויש מרוד'ל שאמרו כי אמר שנית על הפריעה כי לא נתנה פריעת מילה לאברהם אבינו ונודה דברים אלו ... אבל פריעת המילה נתנה לאברהם אבינו, וכן הוא אומר בבראשית רביה - אברהם אבינו פרע את מילתו". ולכ"או ק' שבמדרש שלפניו איתא להיפך. ויתכן שהיא לפני מדרש אחר או שאינו מabit את הלשון אלא רק את התוכן, וכוננותו שא"א נצתה זהה, והינו לפניו שמעאל שהרי אצל עצמו לא היה שירק ההיכי חמצי זהה וככ"ל. 111. שבת קל' ב.

112. רשי" ווע"ב (במשנה שם קל' ב) "ילא פרע - גילה", עורך ערך פרע, וכן פירש"י בחולין (יט ב, על שחיטה מפורעת) וז"ל: מגלה וניכרת כמו "ופרע את ראש האשה" (במדבר ה ייח), וכן פ"י שם בחומש. וכן "כי פרוע הוא" ופירש"י: נתגללה שמצו וקלונו (شمota ה' ג) באה. וכ"כ בס' השרשים לר"י גאנח, שבלי הלקט, זכרון ברית לראשונים (כללי המילה לר"י הגוזר ובנו ר' גרשום הגוזר) וכ"ג בהרבה מספריו המקובלים. וכ"כ

נושאים קרובים שנתבאו במק"א: על דיני הפרעה - ראה פרק ג. ביאור צורת הפרעה למשה - ראה פרק ד. ביאור החלטקים בנסיבות ובהלכה בין "מל ולא פרע" לדין "ציצין המעכbin את הפרעה" - ראה פרק יא סי' ה.

"חייב ופרעה כאחד"

לא. תפס ומשן את עור הערלה יחד עם עור הפרעה באופן שבמעשה החיתוך של הערלה נחתך גם עור הפרעה, ונמצא שעשה את ב' חלקי המצוה (חייב והפרעה) במעשה אחד - נחלקו הפסיקים אם מותר למול כך לכתהילה, ומ"מ לכל השיטות - המילה כשרה¹¹⁷ [ראה - איוורים טו - טז בפרק ג סעיף יד].

ציצין

ציצין המעכbin את המילה

לב. ציצין הם שאריות של עור הערלה¹¹⁸ שלא נחתכו והוסרו בשעת המילה אלא נשארו על הגיד¹¹⁹. שאריות העור הללו מעכבות את כשרות המילה בשל גודלן ומיוקומן¹²⁰ [ראה - איוורים נח (בפרק ה סעיף ג), נת - סא (בפרק ו סעיף יז, כא - כב)].

ציצין המעכbin את הפרעה

לג. ציצין מהפרעה הם שאריות מעור הפרעה¹²¹ שלא נפרע כראוי, והמכסות את העטרה¹²² ברוב גובהה או רוב היקפה. לדעת רוב הפסיקים - גם ציצין אלו מעכבים את כשרות המילה¹²³ [ראה איוור סג (בפרק ו סעיף מה)].

ציצין שאין מעכbin את המילה

لد. ציצין שאין מעכbin את המילה הם שאריות מעור הערלה המכוסות את העטרה

~~~~~ חשלמת המילה ~~~~

רוב היקפה של העטרה. מיקומו: לשיטת הד"ח - השטוח בעטרה אותו הם מכסים בפועל, ולשי' החכם"א - שטח העטרה אותו הם מכולים לכיסותם אם יעלו עליהם על העטרה. וכ"ז עפ"י הנורמה ההלכתית של העטרה - השינוי במחלוקת, כאמור בפרק זה לעיל בסעיף י"ח בהגדורתה ההלכתית. בענין פירוט אופני הציצין י"ח בהגדורתה ההלכתית. בענין פירוט אופני הציצין השוניים - ראה בפרק ו סעיפים יג - כח. 121. רשי' ביבמות (מז ב) - "חותכותبشر שלא נפרעת המילה כהלה". 122. ולענין זה (ציצין מהפרעה) - לכ"ע הכוונה לשטח העטרה אותו הם מכסים בפועל (גם לש"י החכם"א). 123. נחלקו הראשונים (ר"וי ור"ת בתוס' ביבמות עא ב) אם גם בפרעה יש ציצין המעכבים - ראה פרק ו סעיף ח בסעיפים מה - נת.

למ"ד שבפרעה אין עיכוב של ציצין (מכובא להלן בפרק ו סעיף ח, וסעיפים מה - נת), מ"מ מקרה זה נחשב כלל פרע כלול ואין נידון ציצין מהפרעה (שלפי"ז היה מקום לומר שנחשב כנימול מה"ת יי"אסר לתנקו בשבת כשפירש, דבחול בודאי יש לחזור אפילו אם אין זה נחسب עיכוב, دمشقא העור יחזור לכיסות העטרה). 117. רבים מן המשכיבים בדורות האחרונים ואף בדורנו דנו בענין זה ובידינו לכתהילה ובודיעבד, וראה עוד בזה בפרק ג. 118. רשי' בשחתת (קלג ב) וע"ע במאירי שם. 119. לש"י החכם"א וסייעתו - אפי' כשהמנצאים מתחת לטטרה. ולשיטת הד"ח וסייעתו דוקא כמשמעותה את העטרה בפועל, כולה או חלקה. וראה עוד בפרק ב (סעיפים יא - יט). 120. גודלים - בשיעור רוב גובהה או

פחות מרוב גובהה ופחות מרוב היקפה. לכתילה - יש להסרים, אך אין מרכיב את כשרות המיל'ה¹²⁴ [ראה אירור סב (בפרק ו סעיף לט)].

ציצין שאין מעכביין את הפריעה

לה. ציצין שאין מעכביין מהפריעה הם שאירות מעור הפריעה המכוסת את העטרה פחות מרוב גובהה ופחות מרוב היקפה¹²⁵ [ראה אירור סד (בפרק ו סעיף נו)]. הערה: על ביאור הלשון "ציצין", המקורות למלת ופריעת ציצין המעכביין וציצין שאין מעכביים, ואם מילת ציצין שאין מעכביין היא מה"ת או מדרבן - ראה פרק ו מבוא.

תיקון המיל'ה

תיקון המיל'ה מהתורה

לו. נימול שלא כדין באופן שנשתירו על העטרה ציצין המעכביין מהערלה - יש לתקן מהתורה¹²⁶.

תיקון המיל'ה מדרבן (מראה העין)

לו. נימול כראוי¹²⁷, ולאחר זמן נתכסתה העטרה כולה בעור הגיד - מדין תורה נחשב למhol, ומ"מ חיבבו חכמים למולו שוב משום מראית העין¹²⁸. אמנם אם חלק מהעטרה נשאר מגולה (ואפילו אם רק כשהגיד בקישוי) - א"צ למולו¹²⁹.

ספקות בנסיבות המיל'ה

לה. לעיתים מתעורר ספק על כשרות המיל'ה (מתורה). במקרים אלו יש ב' אופנים: [א]. ספק בנסיבות - נמצא שהעטרה מכוסה בעור ומתעורר ספק אם עור זה נשאר מהערלה (שלא נחתכה כולה או מעה"פ) או שהוא עור הגיד שעליה לאח"ז. באופן זה הספק הינו למציאות - כיצד נימול (אם המיל'ה נעשתה כדין).

[ב]. ספק הלכתי - המציגות של מעשה המיל'ה ידועה, אך כשרותה של מיל'ה באופן זה תלואה בספק בדין או בחלוקת הפוסקים¹³⁰.

השלמות המיל'ה

והינו שלא נראה מהול וכנepsק בשוו"ע (ס"י רס"ד ו). 129. ומ"מ יש אופנים שצורך לגנות את העטרה ע"י דחיקת העור וללא חיתוך, וכਮבוואר להלן בפרק ז (סעיפים ח - יג). 130. ספריקא דרינא. וישנם מקרים שדיםם מורכב מב' אופני הספקות הללו. על דין הספקות לפוטחים - ראה פרק ח.

124. פרטיו דיןיהם - ראה בפרק ו סעיפים לט - מז.

125. ראה שם בפרק ו סעיפים נו - נט. 126. בעניין

динי התקון - ראה להלן פרק ט. 127. בביואר

הגדרה "כראוי" - ראה פרק ח בהקדמה.

128. והוא דין ה"בעל בשוד", המבוואר במשנה (בשבית קל"א), "וזם היה בעל בשוד מתקנו מפני מראית העין",

דיני הנולד מוהול

שכיחותו

נולד מהול לגמרי - אין שכיה כלל בדורות האחרונים, וכן העיד האבן¹⁰⁶ ששאל למוחלים ולא ידעו על כך כי לא נודן להם (בשו"ת יו"ד שלד אות ז). וכ"כ באות שלום (رسג ד) "בימינו לא שמענו כלל שייה נולד מהול לגמרי, ועל ידי בעה"י נימולו לאלפיים ולא היה שום א' נולד מהול ממש". וכן העיד שם בשם הרבה מוחלים מומחים וזקנים. וכ"כ בשולחן גבורה ובמכשורי מילה שלא שכיה כלל. אמן בספר פרח יצחק הביא בש Barnett תע"ג וחצ"ה ארע לפניו, והחכמים שם הסכימו להטפה דם ברית ולברך כמנהג העיר פירארה. ושמעתה ממהollow המומחה הגרא"ש מהפוד שליט"א שرك פ"א לפניו בשלושים שנה הוזמן לפניו מקרה כזה¹⁰⁷.

ופני הנולד מוהול

יש להבחין בין נולד מהול כשהעטרה מגולה לגמרי (אפיי' כשהഗיד רך) - שבאופן זה הוא מוגדר כ"נולד מהול" לכ"ו, לבין הנולד מהול במקצת (שבאופן מסוימים העטרה מכוסה) - שבה יתכן שאינו מוגדר כ"נולד מהול" ודיננו תלו依 במה' הפסיקים וכדלהלן. וכמו"כ גם בנולד מהול לגמרי - יש להבחין בין האופן שנראית בו ערלה כבושה לבין האופן שאינה נראה בו ערלה.

הערה: על עיקרי השיטות והיסודות בסוגיות נולד מהול - ראה פרק י סי' ד. על נולד מהול שאח"ב נ משר - שם סי' ה.

נולד מהול לגמרי

בתח. "נולד מהול לגמרי" והיינו שהעטרה מגולה¹⁰⁷ אפיי' כשה gagid רך - א"צ למולו (בחיתוך), אך יש לבדוק "בנחת ... יפה יפה בידים ובמראית עיניים ולא בברזל"¹⁰⁸ אם אכן אין בו "ערלה כבושה"¹⁰⁹.

לאחר הבדיקה - דינו כדלהלן:

[א]. נמצא בבדיקה שאין בו ערלה כבושה - יש להטיפ דם ברית, אך לא בשבת¹¹⁰. כשמתייף - אין לבך "על המיללה"¹¹¹, ואף לא ברכת "להכניסו" ו"אשר קידש ידיך"¹¹².

~~~~~ חשלמת המילה ~~~~

להלן בסעיף לג שנחalker בזה הפטס'. 109. שוויה תכלית הבדיקה כמו שביארו הפרישה והש"ץ (שם ורסג סק"ה והתט"ז שם סק"ב). בביואר "ערלה כבושה" - ראה להלן פרק י סי' ד. 110. טוש"ע שם. 111. כ"ד הרמב"ם (פ"ג מלילה הל' ז), והכס"מ שם ביאר משום שהוא רק ספק ערלה כבושה ומדין סב"ל וכ"פ הטוש"ע (שם). וראה לעיל בפרק א (סע"י כו בהערה שם) מש"כ בשם הר"ן והרשב"א מדוע לא תיקנו ברכה בכל מילה על דם הברית (כעבדים), ויל"ע אם סבראו זו שייכת אף לנולד מהול. 112. לנען ברכת "שהחינו" - עי' ברוך"י ושורי ררכה (רסג סד).

106. ומהגר"י בעליקי שליט"א (ראש ישיבת תורה ודעת באורה"ב) שמעתי שלדעתו נולד מהול הוא באופן שיש ממנו טבעת של עור סביב הח:rightן שהודקה מאוד לעטרה ומעט לא ניכר החילוק בין העטרה, ונודמן לפניו פ"א והיה צריך משימוש הרובה ומתיינותה כדי להפרידה ואח"כ חתכה במספרים. 107. לגמרי, וכ"פ אינה מכוסה בציגין המעכביין. 108. טוש"ע (רסג ד). אמן מהמהר"ל (המובא בר"מ) משמע ששילילת הבROL מתייחסת לעצם ההטפה ולא לבדיקה, ומ"מ מסתבר שגם לדבריו אין לבדוק בברזל, וכ"פ הפרישה והש"ץ (סק"ה). ולענן ההטפה עצמה - ראה

[ב]. נמצא בבדיקה שיש ערלה כבושה - יש להטיף דם ברית¹¹³. באופן זה - מברך "על המיליה"¹¹⁴.

נולד מהול במקצת

כט. בנולד מהול במקצת ישנו כמה אופנים וдинם כדלהלן:

[א]. העטרה מגולה רק כשהגיד בקיישוי - נולד באופן שהעטרה מגולה רק כשהגיד בקיישוי¹¹⁵, ואילו כשהגיד ורק העטרה מכוסה בעקב (ברוב גובה או היקפה) - יש שכתבו¹¹⁶ שני דין זה תלוי במקרים המוקטים¹¹⁷. יש שכטב שלכו"ע נידון לנולד מהול ממש וא"צ אלא הטפת דם ברית¹¹⁸, יש שכטב שהוא ספק אם צריך למולו¹¹⁹, ויש שהסתפק אם מילתו דוחה שבת¹²⁰.

לhalca - יש למולו ומילתו דוחה שבת¹²¹.

[ב]. ראש העטרה מגולה - נולד באופן שرك וראש העטרה מגולה אך החוט הסובב מכוסה ברוב היקפו (אפי' כשהגיד בקיישוי), למורות שבפי ההמון מורגלא לננותו "נולד מהול" - מ"מ דין כערל גמור לכל דבר ומילתו דוחה שבת¹²² [ראה איור יב].

נולד כערל בראש העטרה מגולה

העטרה מכוסה בערלה
באופן המיעוב (לכל
השיטות). האירור הפנימי
(המקווקו) מראה את הגיד
וחלק העטרה המוסתר ע"י
הערלה.

השלמת המיליה

שלא סק"ג) הסתפק אם לסמוך על שי' הב"י אפי' לעניין חילול שבת החמורה ולמולו בשבת. וראה בפרק זה לעיל (בסעיף ה בהערה שם) בשם נה"ב ב' מהלכים בכיאור הספק, וראה עוד בפרק יא סי' א. 121. משנ"ב (סי' שלא ס"ק טז) וועrho"ש שם. ועי' כוה"ב (רשו סקכ"ה) שכטב דגם למחרים בוזה (דס"ל כ"ש א' או שהחלה"ס החמיר רק מדרבן) - א"צ להקשותו כדי לבדוק אם מהול בשעת קישי מושם דהוי ס"ס. ועי' נה"ב (סי' טז). 122. ועי' עrho"ש שם. והגם שבשוו"ת חת"ס (י"ד סי' רמח) כתוב שהנולד כערלו פותחה מלמעלה - שובי אינו נקרא ערל, והמקור לוזה בדברי הרמב"ן עה"ת (בראשית ז' יד), מ"מ הא גם לשיטתו, הרי סוף הריבוי של דין היצין ("המול ימול") - כמבואר ביבמות עא,ירושלמי שבת פרא"ד"מ ה"ב, ובירושלמי יבמות פ"ח ה"א), מחדש שיצין אלו מעכבים ומילתם דוחה שבת. וראה עוד בפרק יא סי' ג.

113. ובשות'ת אבן"ז (י"ד סי' שלד) חילק באופן ההטפה - שם אין ערלה כבושה יש להטיף בלבד, אבל אם ניכרת ערלה כבושה יש לקלוף (וגם בשבת). וראה עוד בפרק זה להלן בדיני הדר"ב. 114. טור שם. וטעמו כי קרוב לוודאי שיש ערלה, ואעפ"כ לעניין לדוחות שבת - לא יצא מדי ספק. כ"כ הב"ח והוא"ד גם בש"ך שם. ולכאורה מסתהר שיברך גם את שאר הברכות. ואגב, צל"ע מדויע השו"ע השמיט דיז'ן הן בס"י רסג והן בס"י רסה, ואמנם בחכם"א (קמ"ט י') הביאו. 115. לגמרי וכעפ"פ אין עליה ציצין המעכביין. 116. כ"מ מהמג"א (בס"י שלא ס"ק ג) וורה"פ שם נשכו אחרים. 117. היינו מה' החה"ס שבב"י והש"ך לגבי שימוש מיליה מעיקרא אם מועדים כשהגיד בקיישוי או בגיד רק, וכמבואר לעיל בפרק זה בהקדמה לסעיף ג. 118. חולדות שמואל (מצווה באות ט וכן פ"י שם את ד' ה"ח). 119. כוה"ב (סקכ"ד בהבנת הדר"ז). 120. המג"א (בא"ח סי'

[ג]. ספק ציצין המUBLICIN - נולד באופן שיש על העטרה ציצין שהפוסקים נחלקו או נשתקו אם הם מעUBLICIN¹²³ - הרי"ז "ספק נולד מהול", ומסתבר שיש להחמיר למלולו¹²⁴, אך לא יברך על מילה זו¹²⁵. ובודאי שאין למולו בשבת¹²⁶. ועכ"פ נראה בנסיבות שבמילתו יוצאים גם ידי חובת הטפת דם ברית¹²⁷. וראה הערכה¹²⁸.

הטפת דם ברית

"זה כמו שנים הביאו לפני תינוק עכו"ם¹²⁹ כבן שנה שהיה בשគונתו שנולד בשזהו מהול. ואין לך אדם הבא לקרוע עור המכסה את ראש הגויה עד שתתגלה כל העטרה - שלא היה מביאו לידי סכנה כפלי' כפלים מן המשוז, כי נתמעטו הלבבות וחכמת האומנים. ומפני רבים אמרתי להטיף דם בעלמא עיין סריטה מראש הגויה בחותמת נילאה שוחותנים בראש הגויה. וכך הוא רב לסנוך עלי' בשעת הדחק ופוק חי' מה עלה בה ברב ארא בר אהבה עבר אדרב"¹³⁰.

(תשובה ר' שמישון ב"ר אברהם משנץ הוי' באור זרוע הלכות מילה סי' צט)

הקדמה - אופני החיוב בהטפת דם ברית

גם כשאין ערלה (שאפשר לחותכה) - יש חיוב להוציאו מעט דם מהגיד. חיוב זה קיים באופנים הבאים:

~~~~~ השלמת המילה ~~~~

שהיתה להתלמד או בק"ש שהיתה דרך לימודו וכדומה אבל אם קורא ק"ש כרך שאנו קורין בסדר הפילה וכן שאלל מצה או תקע ונטל לולב אע"פ שלא ניתן לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכון עכ"ל. ורק היכא שימושה לפי הענין שעשינו הוא כדי לצאת, אע"פ שלא ניתן בפיירוש יצא, אבל בסתמא בודאי לא יצא ... וכ"ז לעניין בדיעד אבל לתחילה ודאי צריך ליהר לכון קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המזווה וכן העתקו כל האחרונים בספריהם ... עכ"ל. ולפי"ז יל"ע באופן שהוא מנוטה בפי"ח מחמת סיבה רפואית (כהיפופדיאס וכיו"ב) והמילה נעשית "AMILIA" תוך כדי הנitionה, אם בזה הכוונה תהא לעיכובא. ובנסיבות מסתבר שאינו מעכב שהרי א"צ מילה לשמה ולא תהא הטפת דם ברית חמורה מעצם המילה. 129. בחוז"א (או"ח העורות במס' שבת סי' דילמה.) היא ט"ס דלא אירוי שם בגין כלל. וא"כ זה דלא כמ"ש בכוה"ב פ"י לגיורו. 130. מובהר בוגם' בשבת (קלה א) ווז"ל: רב ארא בר אהבה אטילידי

123. כאמור להלן בפרק ו ובפרק ח. 124. ככל ספק מה"ת לחומרא. 125. משום סבל. 126. פשוט, שהרי הוא ספק חילול שבת. 127. אך יל"ע אם יוצא בו גם לששי החזו"א (הו"ד להלן בפרק זה בסעיף לו) שמדובר ההטפה הוא בעטרה עצמה. 128. נסתפקתי אם צריך לכזין להדריא לשם הטפת דם ברית. והביאור בזה - דחן אמנם לפיו הצד שא"ז נחשב נולד מהול' - פשוט שmailtoו هو ככל מילה שAMILIA כולל בה גם הטפת דם ברית (ראה מש"כ בפרק א סע"י כו בהערה שם). אמןם לפי הצד שהוא מוחש נולד מהול' - הרי אי"ז אלא חיתוך בעלמא, ולכזרה ללא כוונה בפועל לדם ברית - לא יצא יד"ח דהא קי"ל מצאות צרכות כוונה. ומ"מ מסתבר בדיעד יצא משום שתתמו מוכיח שלשם ברית נימול (וכדק"י"ל שמילה כשרה בקטן כאמור בס"י רס"ד). ועכ"פ יתרכן שלכתהילה צריך לכזין ככמ"ש במשנ"ב (ס"י ס' ק"ג) וזה: ודע עוד דכתיב הח"א בכל ס"ח דמה דמצרכין ליה לחזור ולעשות המזווה הינו במקום שיש להלotta שעשייה הראשונה לא היתה לשם מצוה כגון בתקיעה

א. נולד מהול¹³¹.

ב. נימול שלא כהלהה (ע"י הפסולים למול¹³² או בזמן שאינו ראוי למילה¹³³).).

ג. גוי מהול המתגיר¹³⁴.

יצוין בזה כי הגם שבשלות האופנים הללו ישנו חיוב הטפת דם ברית, מ"מ יתכן שיש חילוקים ביניהם לעניין מקום ההטפה בגין, מהותה ואם צריך הוצאת דם בפועל וכדלהן.

הערות:

א. אם צריך המנתנה ז"י לפניו הדר"ב כשלה ונתרפא - ראה להלן פרק ט (סעיף לח בהערה שם).

ב. אם צריך מציצה לאחר הדר"ב - ע"י נשמת אברהם (לחרב א. סופר) רסג סק"ח שהביא בזה מחלוקת הפוסקים.

מקום הטפת דם ברית

ל. נחלקו הפוסקים היכן הוא מקום ההטפה בגין, ונאמרו בזה ב' שיטות:

[א]. בעור הגיד שלמטה מהעטרה (והיינו מצד הסמוך לגוף), וכן מנהג העולם¹³⁵.

[ב]. בעטרה עצמה¹³⁶.

~~~~~ השלמת המילה ~~~~

ובוכרוון ברית לראשונים (בכללי המילה לר' יעקב הגדור עט' לו) מבוואר שהטפת ד"ב היא בעור הפריעה ולא בגין הגיד (וכ"כ בכללי המילה לבנו ר' גרשום בעמ' קב). וכ"פ בשוו"ת אבניו (יוז"ד סי' של' בענין גדר מהול) זו"ל: והסתמננו להטפה במקומות חיבור העטרה עם הגיד כי שם יוצא תמיד דם בשעת מילה כשבורתין הערלה. ובגוף העטרה והטפת דם ברית צריכה שדרך הדם בשעת מילה, והטפת דם ברית צריכה במקומות שדרך הדם לצאת בשעת מילה עכ"ל. ובשו"ת אור לץ'ין (לוגרב"ץ באב שאול זצ"ל בח"א יוז"ד סי' יא) כיוון לסדראו זו ואף הרכיה נן מהווט' ביבמות (מו ב"ד דרבנן יוסי). וכ"כ בכוה"ב (רסג ס"ק יג), אותן חיים ושולום (רסג ס"ק ה), שו"ת לבושי מרדכי (מהדו"ת חיו"ד סי' קסב). והගראי"א הענקין זצ"ל (בירוחן קול תורה בטבת שבט תשכ"ג ובഫודס כסלו תשכ"ג הוז"ד בסה"ב ע"מ קמא) האריך להוכיה כנ"ג גם מהמאירי במגן אבות ועוד ראשונים. וכ"פ בשוו"ת צין אליעזר (ח"ח סי' לט) ובשו"ת אור לץ'ין (הנ"ל) והסיק שם "נראה שהמונח זה יסודתו בהררי קדש" עכ"ל. 136. כ"כ החזו"א (שם) זו"ל: וכל למטה מן העטרה כשר להטפת דם ברית, אבל כמשמעות דם בעור שלמעלה מן העטרה אין אלא כמשמעות דם מן האצעע (והוסיף "הלהה זו נשתחחה" וכו'). וכחוב עוד שהמשמעות במק"א כמנהג העולם - עובר על לאלא של "לא ווסיך"). וכ"מ בא"ז הנ"ל (המצוות לעיל בתחלת נושא זה) ממש"כ במקומות שבו נעשה תמיד חיתוך הערלה. וכ"מ מהראבי"ה (בשחתת סי' רפה) זו"ל: והאמון יתפוש בעור שאצל העטרה לצידו השמאלית, שנמצאת כל העטרה חוץ לאיזמל, ויתפקיד דם ברית בלבד סכנה עכ"ל.

ליה הוא ינוקא כשהוא מהול אהדריה אטליס מהולאי (רש"י) - שיטיפו ממוני דם ברית, ולא רצוי משומש דשbatch הואי, ואפיילו לב"ש ספק הוא ואין מהלליין), עד לשוויה כוותה שפכה (וזהו עצמו מלול, ועשאו כרות שפכה, שוחחק מן הגיד), אמר תיתני לי דברי אדרב (דאמר א"צ להטיף) ע"כ. וכונתו באו"ז: שם שא"צ לקלוף מהעור כל וכמ"ש שם קודם זו"ל: מתוק הלשון דנקט טפי הטפת דם ברית בגר שנטגייר מהול ונולד מהול, משמעו דמה זה בהטפת דם בעלמא אף זה בהטפת דם בעלמא, ואע"פ שלא נתקיים בו מצות פריעה, למילה אירובי ולא לפיעעה עכ"ל. 131. גמ' שבת (קלד - קללה), טוש"ע יוז"ד (רסג ד, רסה ג). בגדרי "נולד מהול" - ראה לעיל סעיפיםఈ כט. 132. הרמ"א (ביו"ד רסד א) פסק שניימול ע"י גוי - צוריך הדר"ב. ועי"ש בש"ך (סק"ג) ובביבהגר"א (סק"ז) שגם השו"ע מודה לה. ובשאג"א (סי' נד) האריך להוכיה שאין צוריך להטיף דם ברית, הוז"ד בפתח"ש (שם סק"ז). 133. בוגן שניימול בלילה - לשוי הוב"ח והרמ"א (בטוש"ע יוז"ד סי' רסב א), הטע"ז (שם סק"ב), והש"ך (שם סק"ב). ודלא כהשאג"א (בסי' נג - נד), או כשנימול לפני היום השמייני - לדעת הטע"ז והש"ך (שם) שצוריך להטיף ודלא כרומ"א והשאג"א (שם) שא"צ. 134. ברייתא שבת (קללה א), טוש"ע יוז"ד רסה א). 135. והיינו במקומות שבו נעשה תמיד חיתוך הערלה. וכ"מ מהראבי"ה (בשחתת סי' רפה) זו"ל: והאמון יתפוש בעור שאצל העטרה לצידו השמאלית, שנמצאת כל העטרה חוץ לאיזמל, ויתפקיד דם ברית בלבד סכנה עכ"ל.

ונראה שיש לחלק בד"ז בין המחויבים בהט"ב: בנוולד מהול - לכורע יכול להטיב מעטרת עצמה¹³⁷. ואילו לעניין שאר המחויבים בהט"ב (גוי מהול המתגיר והנימול בפסולות) - פסקו גודלי פוסקי דורנו שראוי להחמיר ולהטיב בב' המקומות¹³⁸. ויש שהוסיף שבאופן זה יבקש המוהל מחייב המnimol¹³⁹.

ב' השיטות במקום הטפת דם הברית

הערה: סימן גבולות מקום הנט"ב שבציבור אינו מוסכם חד - משמעית, ומ"מ הוא צויר כך לצורך המכחשה ועפ"י פשوط הדברים (ובודאי שאין לסגור ע"ז למעשה).

~~~~~ השלמת המילה ~~~~

בזה סיכון, א"ש שהוצרכו להשמענו דבענן זהירות טובה. אבל אי נימא שנעשית בעור החיתוך, מ"ש מכל מילה שנעשית תמיד במקום זה (ובכל' ברזיל) ולא הוחכרו בה הלשנות הללו (על הזירות המופלגת הנדרשת להז). אמן יש לדחות רט"ס הגם שהט"ב נעשית בעור למטה - היה ואין זה כרך מילה רגילה שמוסך העור מתחוץ לטורה לפני החיתוך, אלא בסמוך לגיד - יש בזה סכנה וז"פ. גם הקה"ז זצל' פסק למשעה בחזו"א (הו"ד בספר ברית יצחק על עירובין). 137. שהרי מצד הבדיקה מחייב להטיב (לבדוק) בעטרה עצמה, והיות ולא מצאנו חיוב הטפה נוסף הנפרד מחייב הבדיקה שבעטרה, מסתבר בפשוטה שהקל באחריו מקרים (אך אין להוכיח זאת מה שיש הסוברים שיסוד חיובו בהט"ב הוא משום החשש לערלה כבושה, דשריר יתכן חשש זה רק יצר את עצם החיבור להטיב, אבל ההטפה עצמה יכולה להיות בגין כמנגה העולם ומשום שהוא המילה תמיד). וכן מוכחה מהאנני"ז (בשות' יוז"ד סי' שלד) שכabb לחילק בין סוגיה הטעפה לעניין מהות הטפה - שאם אין ערלה כבושה, דשריר יתכן חשש זה רק יצר את עצם החיבור להטיב, אבל בשינויו ערלה כבושה יש קלוף (והינו מעטרת), והרי הוא עצמו ס"ל לגבי גור שההטפה צורכה להיות במקום שדרוך הדם יצא באחת בשעת מילה (במקום חיתוך הערלה). ולפי"ז בהכרה יש לחילק בין סוגיה הטעפה גם לעניין מקום הטעפה, ונמצא לפי"ז שנולד מהול - יצטרכו להטיב מעטרת עצמה. שוו"מ עלי"ז בזוז"ב (סי' טז סי"י יב). ואין להקשורת מהרבאייה בשบท (הו"ד לעיל בסעיף ל>About א בהערה שם) שהרי הוא עוסק בנולד מהול ומשום שהעור הווי המשך לערלה כבושה. וככ"ג הגראי"י ריכמן שליט"א (בחדוד ובירחון קול תורה שם. והוסיף בה סברא נפלאה, שז"פ שנולד מהול לכ"ע יכול להטיב ד"ב בעטרה עצמה, דמן"ג אם יש ערלה כבושה הרוי הטף ממנו, ואם אין - הרاي"א ע"ז הט"ב כלל). ולענ"ד אין לזה סתרה ממנה העולם,

בחינת מילה שהוחכמים בראש הגויה". ומשמע שיש להוציא דם מהמקום שיוצא דם בכל מילה וgilah (ווז) כונתו במס'כ "בחינת מילה", ומסתבר שצ"ל "בחינתה" ולא "בחינתה", ומש'כ "ראש הגויה", אין הכוונה לראש העטרה וטופה, אלא להילך העلينן של הגיד הסמוך לעיטה והיוו החוריין" עכ"ד, והבוחר יבחר. ובבית הבחירה למאירי (שבת קלה א) כתוב ווז": בחיזוב הטפהו מספק ערלה כבושה, ומעתה צריך למלולו מעט כדי קליפה להטיב ממנה דם ברית עכ"ל. ומדובריו ממשמע שהטפה דם ברית היא קליפה של מקצת הערלה הכבושה (ודלאCSI' הרמב"ם פ"ז מתורות הי"א, לביאור הגרא"ח הלווי כבושה אלא מצוח בשטפת דם ברית אינה משומע ערלה כבושה בלבד בפנ"ע). ובפשטות, דבריו יתכנו רק בעטרה עצמה וא"כ מזוה CSI' החזו"א. אמן לביאור האחוריונות שהטפה דם ברית אינה מסלקת בפועל את הערלה הכבושה - אין לה הברה. וע"ע CSI' בשהבת סי' מה) ובשאר המ"מ שצווינו להלן בפרק י סי' ד. והנה, הגם CSI' החזו"א מתאימה דל' המאיiri, מ"מ פרט אחר בשיתתו אינו כמאיiri, שהרי לחזו"א - א"צ שיצא דם וסגי בנצחර הדם, ולכוארה למאיiri CSI' שלא "קילף" כלום מהערלה א"ז מועל (כambilר להלן בסעיף לא). אמן למש'כ להלן (בחуורה הבאה) בשורת אבני"ז (יוז"ד סי' שלד) שחילק - שאם אין ערלה כבושה יש להטיב בלבד, אבל בשינויו ערלה כבושה (כambilר בדרכיו להדייא), ואילו החזו"א פסק זאת לגביו כל הט"ב. וראה להלן סי' לג שיש שהחמיירו שלא להטיב ע"י כל' ברזיל דס'ל שימוש'כ הגאנונים לעשותו "בחחת" - הרי"ז מחייב להטפה עצמה. ולכוארה היה נראה להוכיח מפני זו CSI' החזו"א שהטפה היא בעטרה עצמה, דבשלמא אי נימא שנעשית בעטרה - היה ושונה בזה מכל מילה ויש

הטפת דם - מהותה

לא. נחלקו הראשונים בmahot הטעפה של הטפת הדם (בנולד מהול): יש שכתו שחייב למלול מעט כעין קליפה¹⁴⁰. אך אם יש סכנה לקריעת העור - דהיינו דם בעלמא בעין שריטה¹⁴¹. ויש שכתו שלכתהילה דמי בטפת דם בלבד¹⁴².

הווצאת דם בפועל

לב. לדעת החזו"א - שריטה זו אין לה שיעור, ואין צורך הווצאת טיפת דם בפועל ממש, אלא כל "שנוצר דם כל שהוא כדרך שרט בעור דק שבדק" - דהיינו בזה¹⁴³. אמנם יש שהזכירו הווצאת דם ממש¹⁴⁴.

רבש"ע, אני כפרtan של ישראל בכל מקומותמושבותיהן, גלו ויודע לפניך שאין ישראל מלין את בניהם ואינם קורין ושונין ונכנסים לברית אלא בשביל אהבתם לאביהם שבשבים, לפיך אומר הקב"ה, אפילו יעדמו הגויים ויתנו כל כספם וזהבם וכל מהCMDיהם הטובים ויאמרו, תנו לנו כתר בית אהרן וכתר בית דוד, אין אני נתן להם אפילו דבר אחד מביזתה של תורה, שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגוי אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בז' בז' לו.

אליהו הנביא זל"ט (תדר"א פכ"ח)

השלמות המיליה

בישראל, והצער שייחשב לנכרי אצל מקצתם גדול יותר מהצער הקטן של הטד"ב נוספת (הו"ד באוזח"ב ח"ב עמי' שט). ומסברא זו עליה שאפשר להנוגן אף בקטנים שאינם בני מחלוקת. 140. המאייר בשבת שם. וכუיז' ב מגן אברהם עמי' טא - לגלות העטרה יותר מעט". וכן משמעו באוז"ז (הלי' מיליה סי' צט) שכח שאין בימינו אמן שיש יכול לקרוע עור המכסה את ראש הגויה. 141. או"ז שם, בעובידא של נולד מהול השיהה כבר בכון שנה. 142. כ"כ באוז"ז (שם) שהרי הטפה זו הזכרה גם בגר שנטגיריו כשוחה מהול, וכ לשם שבגר היא הטפה בעלמא, שהרי כבר נימול, הה' בנולד מהול. עמי' חז"ו (שם) שכח שכנראה האורי נסתפק בדבר. ובזוכרו מרדכי (לר"י פיגנבורו קוטני ב') כתוב שאין ספק שלא צריך שום חיתוך כלל אלא שריטה בלבד שייצא דם. ובשות' אמרנו (יו"ד סי' שלד) חילק באופן הטפה - שם אין ערלה כבושה יש להטיף בלבד, אבל אם ניכרת ערלה כבושה יש לקולוף (גם בשbeta). 143. החזו"א שם. ונ"פ שכ"ז דוקא לשוברים לעיל שא"צ "למלול מעט" אלא די בטפת דם בלבד. 144. כוה"ב (רגס סי' יג), אותן חיים ושלום (רגס סי' ח), שות' לבודשי מרדכי (מהדו"ת חיר"ד סי' קסב). וכן נהגו כמה מגדרי ישראל וכע"פ לענן גירות. כ"כ באוזח"ב (ח"ב עמי' שט). וע"י בספר ברית יצחק שכח כיצד לודרא שהיה דם בפועל.

שהרי נולד מהול הוא מילחא שלא שכחיא כלל (ראה פרק זה לעיל בהקדמה לדיני הנולד מהול), וממילא לש"ז בזה "מנגה" העולם, וכמ"ש ברמ"א ח"מ סי' שלא ב (בשם הריב"ש סי' תע"ה) זו"ל: ואינו קורי מהנוג אל דבר השכחה ונעשה הרבה פעמים עכ"ל. ועי' בש"ך (ו"ד בס"ק ג) ווז"ל: "דההדר ידוע דבר שאינו מצוי אין שיר בו מוגן וכמו שכחובו הרמב"ם והכ"מ סוף פ"י"א מהלכות מאכלות אסורות ע"ש". 138. מZN הגרשׂ"א זצ"ל ויבלט"א מZN הגרישׂ"א (הו"ד באוזח"ב ח"ב עמי' שט). אמן יש להעיר שללאורה הסברא שנכתבה בשם (данן סחדרי דניח"ל שגירותו תהא מקובלת אצל כל בת הדיינין) שייכת דוקא לעניין גר מהול ולא בגיןול בפסול. וא"ע על מש"כ שם בשם שה"ה בגיןול בפסול. ויתכן שכרא זו נאמרה רק כדי לאבד מ"ט אין זה חשש חבלה, אך לעניין עיקר הנידון של מקום הטפה פסקו מחמת הספק שיש להחמיר לעשות בשנייהם. 139. או"ח"ב (ח"ג עמי' שפה), אבל לא ציין שם המקור להז' והטעם לזה שהיות והטפה בכב' המקומות היא רק מספק, וא"כ אליבא דамatta - באחד מהם אין "קיים" של הטד"ב, ונמצא שעובר בזה מושם איסור חבלה. אמנם הגרשׂ"א זצ"ל פסק שא"צ מחולתו (או"ח"ב שם). וסבירו היא שאין לחוש לאיסור חבלהandan סחדרי דניח"ל שגירתו היה מקובלת ללא פקפק אצל כל בת הדיינים

כלי ברזל

לנ'. נחלקו הפסוקים (בנולד מהול) - אם יכול להטיף את הדם ע"י כלי ברזל: יש שהחמירו לעשו דוקא בציפורן או ב"קוץ" וכיו"ב¹⁴⁵. ויש שהקלו שאפשר בכללי ברזל, וכן הילכה¹⁴⁶.

בפייטי יומן ליבשה לר' יהודה הלוי חורז כאחת קרייתם סוף ומצות מילה ... דהנה ישראל נקראו עברים ע"ש עברו ים, והיינו כי הים איננו מקום בטבע לבע"ח שביבשה, ובע"ח שביבשה שירודים לתוכו אין להם חיים. וע"כ ישראל שירדו לתוכו ויצאו חיים איבדו את החיים שבטבע וקנו חיים ממדרגה גבוהה מהטבע, ובכן כל החיים שבישראל הם מעלה מהטבע, כי בדרך הטבע אין להם חיים כלל. וע"כ נעשו ישראל רואים לקבלת התורה רמ"ח ושם"ה מצוות שאנשי הטבע אינם מבינים איך אפשר לקיים כל אלה, והאומות באמת לא רצוי לקבל את התורה וכמ"ש מהר"ל שבחנו את טבעם והבינו שכבד מהם הדבר, אבל ישראל שכלי חייהם למעלה מהטבע אמרו ז"ל (גיטין נז ב) שהיא מילה. אף שת"ל אנחנו אלו פה היום כולנו חיים, ולא שמענו מי שהזיקה לו המילה עצמה, בלתי סיבה צדעית מחלוקת הסcin' וכדומה, ואף גם זאת אחד מאלף לא מצאת. אך הדברים ברורים, שבאמת עפ"י הטבע היא סכנה עצומה, ואילו היו עושים כן זולתנו בודאי היו מסתכנים מאד והי' הנזק מורגש, אבל ישראל מצוות מילה מגביה אותן למעלה מהטבע ואינם נזוקים. ומ"מ יצדיק לומר כי עליך הורגנו כל היום, לאחר שהבשכה החיצונית קרוב הדבר להפסד וצריכין לאמונה. וע"כ מובן שמצוות מילה היא בשמיini, להורות על עניינה שהיא למעלה מהטבע ... כמ"ש מהר"ל כמה פעמים ... ולפי האמור מובן שמצוות מילה וקריעת י"ס שניהם ענין אחד שהם שעושין את ישראל למעלה מהטבע, ע"כ חורז אוטם הפיטין יחד.

שם ממשוואל (פר' וישב תרע"ה)

ושני לאומים ממעיך יפרדו, חד גזר וחד איינו גזר, מכאן את למד שייעקב נולד מהול [זה אחד מ"ג שנולדו מהולים, ואלו הן אדה"ר שת חנוך נח שם תרח יעקב יוסף משה ממשוואל דוד ישעה ירמיה].

מדרש תהילים (פ"ט)

השלמת המילה

או בגין מהול המתגיאר). ויתכן לישב שהיות ומדובר בתינוק קטן שגם מקום החיתוך קטן מאוד, יש לחוש שבהתיה קללה של יד המוהל - הסcin' יחתוך במק"א ויסתכן ח"ז. 146 הפרישה (בדעה הב' שם) והסיק כן להילכה. ולפירוש זה, מש"כ הגאנונים לעשותו "בנחתת" - מתייחס לדיקחה בכבול, צ"ב מ"ט מצאו זהירות זו רק בנולד מהול שהבריקה לא תהיה בברול אלא ביד וכיו"ב.

145. כ"פ המאירי שימוש'כ הגאנונים (רב האי גאון - הו"ד בטיש"ע יי"ד רסג ד) לעשותו "בנחתת" - הר"ז מתייחס להטפה עצמה ולא לבדיקה. ועי פרישה (רסג ס"ק ד בפירוש הראשון) שי"מ כן בטוו. ובדר"מ הביא שכן עשה המהרייל (בצייפורן). וללאורה לש"י זו - שההטד"ב עצמה לא תיעשה בכבול, צ"ב מ"ט מצאו זהירות זו רק בנולד מהול ולא בשאר אופני הטד"ב (כגון בנימול שלא כהילכה

פרק ג

הפריעת

מעשה הפריעת

"פורען את הקروم הרך שלכטוה נון העור בעפורה ומוחזרו לכאן ולבאן עד שיראה בשער העטרה".
(רמב"ם¹ ושו"ע)

צורת הפריעת לכתהילה

א. לאחר חיתוך העדרה, העטרה (כולה או חלק منها) עדין מכוסה בעור הפריעת.² מהות הפריעת ותכامتה היא לגלוות את העטרה גם מעור הפריעת. צורת מעשה הפריעת לכתהילה היא - לקרווע³ בצדuron⁴ את עור הפריעת לכל ארכו⁵, ואח"כ להוריד את ב' קרע עור הפריעת שנוצרו אל מתחת לעטרה באופן שהעטרה כולה⁶ תתגלה, ובכלל זה גם החץ שתחתיה⁷ [על שלבי הפריעת למעשה - ראה להלן בפרק ד סעיף לט, אירורים מט - נג].

פריעת במוגרים

ב. נחלקו הפסיקים הקדמוניים אם יש חיוב פריעת במוגרים⁸, ומ"מ להלכה -

~~~~~ חשלמת המילה ~~~~

כהנפש היה י"ד סי' עג). 6. פשוט שלכתהילה יש להיזהר שלא ישארו על העטרה אפילו ציצין שאינם מעכבים מעור הפריעת. 7. המוחלים שלא "מפרידים" לפני המילה (או שלא מפרידים לגמרי עד החץ), צריכים ליזהר בזה באופן מיוחד, שלא שימת לב מיחודה ארע הרבה פעמים שעור הפריעת נשאר דבוק במקצתו לחוט הסוכב שבעתה ויש ליזהר להורידו גם מגלוות את החרטן לגמרי ובכל היקפו. וכן הזוהר בשו"ת נשף היה (שם) בשם חותנו ה"ישועות מלכו" (הגר"י מקוטנא ז"ל), וז"ל: "צריך שיהא מגולה כל העומק מהחוות עד למטה, דلتכוב"ש רוב גובה החוט הינו העומק הזה". וכ"מ מל' החת"ס (בשו"ת י"ד ח"ב סי' רמח, הוי"ד לעיל בהקדמה לפרק ב). וראה עד להלן בפרק ו סע"י כ. והגמ' שבשו"ת בנין ציון (ח"א סי' פ) הסתפק אם החרטן עצמו הוא בכלל העטרה, מ"מ פשוט שיש ליזהר בזה לכתהילה, וכן שמעתי מרמן הגריש"א שליט"א. 8. במדרש בב"ר (פמ"ז הו"ד בראשי בראשית יז כה) איתא "במהלו את

1. פ"ב מילה ה"ב, וכ"פ בשו"ע (י"ד רס"ג).

בכיאור לשון רומב"ס - ראה להלן בפרק יא סי' ט.

2. בדרך כלל. ביתר פירות - ראה להלן בפרק ד סעיף טז - י. 3. כן משמע מלשון הרמב"ס והשו"ע

(הנ"ל) שלא די בדחיפת עור הפריעת בלבד אלא צרך גם לקרווע. 4. ראה סעיף ג להלן. 5. ואין די

בקירעת חלקו של עור הפריעת (וגילוי העטרה ע"י דחיקת העור למטה), וכמ"ש בשו"ת עוזת ישראל (ס"ז) זו"ל: כאשר כן ראייתי מכמה מוחלים שאינם

ונוהרים לקרווע עה"פ בשלימות רק שקורעין אותו מעט ואח"כ דוחפין אותו מהעטרה ולזה קאמר המהיג

דבריאור מילת פריעת היא קריעה ... וא"כ צרך לקרווע העור בשלימות וכן בעור החיתוך צרך לחתוך

בשלימות ... והפירוש בדברי המהיג במש"כ שאמלמי יגלה אותו בעלמא הוא כפשהו שלא לו לא יקרע רק

יגלה וכ"ר הוא מתעלם בכתהילה ... הארוכתי בזה למדנו דעת ... צרייך לקרווע עור הפריעת בשלימות, כי

יזכנו לעשותמצוות בשלימות גו"נ עכ"ל (ודלא

מחוייבים בפריעת⁹. בענין אופן הפריעת - ראה העדרה¹⁰.

פריעת בziefferon

ג. לכתתילה - יש לקרוא את עור הפריעת ע"י הצייפורנים דוקא¹¹. ויש שהוסיפו שאין לשנוות¹².

~~~~~ השלמת המילה ~~~~

ביד מלאכי כללי המ"מ אותן תכג שדייק מל' הראות'ם שחזר בו לבסוף. 9. ש"orth שבט הלוי (הנ"ל) זוז'ל: להלכה פשיטה דציריך לחמיר כמהרשות'ל עכ'ל. וע"ע בשורת' צ"צ (יו"ד סי' רב אות ט) וכברות'ת משנה הלוות (ח'לך טז סי' פב). 10. אופן הפריעת בגודלו: בשורת' שבט הלוי (שם) הבן שהחרונים נחלקו במציאות - אם הפריעת בגודלים נעשית במעשה הנפרד בפ"ע כבתינוקות או שעור הפריעת החזק כבר בחיתוך (עם עור העורלה) וכדלהלן, דנהנה בשורת' אחיעזר (ח"ג סי' סה אות יב) כתוב שציריך לחזור את הפריעת בכל'ו וכן עושם במליל גרים. ומשמע שהפריעת נעשית ובפנ"ע ולא עם חיתוך העורלה (אלא שאפשר לעשות הכל'י). אך בסה"ב בלקוטי הלכות רס"ד אותן ציריך לפוצע מיט' מהלחת הארי שבינימול בגודלות אין ציריך לפוצע לפי שמתדבק עור הפריעת עם עור העורלה והזימל חזור שניות. וכותב ע"ז בשורת' שבט הלוי: "הנה חולק בודה עם האחיעזר, ומהההרש"ל משמע בדברי האחיעזר". ולכאורה יש לישב שאין כאן מחלוקת במיציאות ועפ"י מש"כ בעצמו (בתשובה קו קודם) שיש חלק בגין אם כבר נתמעך ע"י תשמש לא, ולפי"ז אין שואהיר אירי בגודל שלא נתמעך כישמעאל וכי"ב, ואילו המלחמת הארי אירי בנתמעך דוקא. והנה, המוחלים העוסקים במילא מובגרים טוענים (מכח הממציאות) שהחילוק בין אם כבר נתמעך ע"י תשמש או לא - איןו ברור ומובן. ומ"מ עפ"י דברי המהרא"ל (בגור אירה הנ"ל) - יתכן שהדברים מתבארים יותר ואכם"ל. וע"ע בפסקין ריאנטני (סימן חזק'ח), בשורת' דברי יציב (יו"ד סי' קנה) ושורת' שבט הלוי (ח"ח סי' ריד אות ז, הו"ד בפרק זה להלן סעיף יא בהערה שם). 11. כ"כ במדרש "כל עצמותי בתארנה, אמר דוד אני משבחך בכל אברי ומקיים בהן המצוות ... צפראנים - לעשות בהם פריעת" (ילקוט שמעוני תהילים רמז תשכג). וכ"כ הרמב"ם והשוו"ע הנ"ל. ובשורת' בנין צין סי' פח כתוב זוז'ל: המשנים עשית הפריעת ע"י צפראן לא בלבד שעכ"פ משנים מנגה ישראל אלא גם תקנה שתקנו רוז'ל מימים קדמוניים ושותפהה בכל ישראל ואפשר שימושים קבלת משה ובניו ... ועל דבר אם יש לטליק המוחל

בשר ערלו - באברהם לא נאמר את לפ' שלא היה חסר אלא חתוク בשר שכבר נתמעך ע"י תשמש, אבל ישמעאל שהי' ילד הווקק לחתוק ערלה ולפרוע המילה לכך נאמר בו את" עכ'. והקשו בראשונים מאבינו", ביבמות עא ב ב לא נתנה פריעת לאברהם אבינו", ותוירצ'ו שם"מ קיימה מעצמו וכמו שקיים כל התורה אפילו עירובי תשבשליין (חוד'ה לא ניתנה ביבמות שם וכ"כ שם בחידושי הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והמאירי וכ"כ המזרחי על רש"י שם, ועי"ש שהוסיף לבאר מ"ש ממוצות מילה שלא קיימה עד שנמצאה בה). ובמהר"ל בגור אירה (בראשית יז כה) כתוב זוז'ל שם: יראה לויד דהאי פריעת דקאמר שציריך לגולות המילה היטב שלא יהיה נראשה שהבשר מכסה ראש הגיד, וציריך היה לפוצע שיזיה נזואה מהול, אבל באברהם שנתמעך מן תשמש לא היה ציריך, שלא היה נראה מכוסה - מהמת שנתמעך מן התmeshיש עכ'ל (ועי"ש מהלך נסף שעפי"ז אי"ז שיריך לפריעת כל'). והנה לשיטת ספר היראים אין חיבור פריעת מבוגרים, זוז'ל: ויש לשארל ע"ז הפירוש (הבה"ג) דאמרין בב"ר ... באברהם ... לא היה ציריך אלא חיתוך בשר שכבר נתמעך ע"י תשמש אבל שמעאל שהיה ילד הווקק ... לפוצע את המילה ... ומזה הטעם תירצ'נו הא דאמרין בע"ז י ב בקטיעה בר שלום נפל על רישיא דערלהיה וקטעה ... והקשינו מל ולא פרע כאילו לא מל והוא לא פרע, ותירצ'נו הדבר שכבר שכון שהיה גדול (אולי צ"ל "שכון שכבר היה") לא היה ציריך לפריעת כדשאשכחן באברהם אבינו עכ'ל (בסי' תב, בדפוס ישן - ט). אמנם ביש"ש (ביבמות פרק ח סי' ג) השיג עליו שగודל חייב מ"מ בין כבר נתמעך ע"י תשמש או לא, וקטיעא בר שלום שאינו דהיה אונס או שפצע. וכותב בשורת' שבט הלוי (ח"ח סי' ריכא) זוז'ל: ולפ"ז (לשיטת היראים) דוקא כה"ג, הא סתום אדם גדול שלא ידעין כי' גדר נתמעך ע"י תשמש בודאי חייב, איברא יש כתבו סתום דגדול לא שיריך פריעת, ועיין כנה"ג (יו"ד סי' רס"ד בהגה"ט אות ה) כתוב כן, ומה דחקשה עליו בס' ווי העמודים על היראים סי' יט את ג' מישמעאל דה'י גדור בן י"ג שנה ולפי המ"ר נפרע י"ל דלענין זה בן י"ג שנה עדיין נקרא קטן לפני טבעו עכ'ל. ויוזן

פרק ד אומנות המילה

הכנה הרוחנית לברית המילה פה

א. ההתייחסות לקיום המצוה ◦ ב. הכנות המעשיות ◦ ג. הכוונה למצוה (לשם מצוה ◦ מי המכוון ◦ כוונת טעם המצוה ◦ לא כיוון)

תפקידי המודול פט

ד. לפני יום הברית ◦ ה. סמוך לברית ◦ ו. הברית ◦ ז. לאחר הברית ◦ ח. ביום (או ביום) שלאחר הברית

כלי המילה - תפקדים ותנאייהם צא

ט. ניקין ועיקורו ◦ י. הסכין ◦יא. ציפורני המוחל ◦ יב. המגן ◦ יג. מספרים ◦ יד. מלוחים ◦ טו. מפheid

תיאור מעשה המילה צז

הקדמה (סדר שלבי המילה) ◦ מבוא לשלביה ההפרדה והתפיסה; טז. מצב הגיד בין החיתוך לפריעה ◦ יז. ריבוי של עור הפרעה וה"כפתור" ◦ יח. יצירה ה"חלוץ" ◦ ה"הפרדה"; יט. מהות ההפרדה ◦ כ. אופני ההפרדה (בכללי ◦ בידיים) ◦ כב. פעולת ההפרדה בכללי ◦ כג. המומחיות הנדרשת להפרדה ◦ כד. זמן ההפרדה ◦ כה. ההפרדה אינה חלק מהמילה ◦ כו. הפרדה בשבת ◦ ה"תפיסה"; כז. מהות ה"תפיסה" ◦ כח. תכליותיה ◦ כט. חשיבותה ◦ כל. המומחיות הנדרשת לתפיסה ◦ לא. אופן התפיסה ◦ הכנסת המגן; לב. תכליות המגן ◦ לג. אופן השימוש במגן ◦ לד. זמן הכנסת המגן ◦ לה. זמן אמרית ברכת על המילה' ◦ החיתוך; לו. אופן החיתוך ◦ לו. החיתוך - צמוד למגן ◦ הפרעה; לח. מהות הפרעה ◦ לט. מעשה הפרעה ◦ מ. פרעה בצפורה ◦ מא. חיתוך ופרעה כאחד ◦ מב. מניעת חזרת עה"פ ◦ המ齊יה; מג. טעמי המ齊יה ◦ מר. מעשה המ齊יה ◦ מה. מציצה בפה ◦ החבישה; מו. מהות החבישה ◦ מז. חשיבותה ◦ מה. תכליותיה ◦ מט. אופן החבישה ◦ נ. המומחיות הנדרשת לחבישה ◦ נא. תרופות לעצירת הדם ◦ בדיקת המילה; נב. הבדיקה בשעת הברית ◦ נג. הבדיקה אחר הברית - המילה המהוודרת

הכנסת המגן

תכלית המגן

לב. אין חיוב הילכתי להשתמש במגן, ותכליתו היא להגן על העטרה¹⁷³. בדורות עברו (לפני השימוש במגן) - היה על המוחל להיזהר מאוד מפגיעה הסכין בעטרה. סיכון זה גורם, לעיתים, שהמוחל יחתוך פחות מהשיעור ההלכתי הנדרש¹⁷⁴. בדורות האחוריים, עם המזאת המגן¹⁷⁵ והתרחבות השימוש בו - חל מפני מבורך בתחום זה. שהרי בדרכו עם השיפור הגדל בנסיבות הנימול, מתאפשר בקהל גם להדר בשיעור החיתוך שהוא קרוי לכתהילה¹⁷⁶.

אופן השימוש במגן

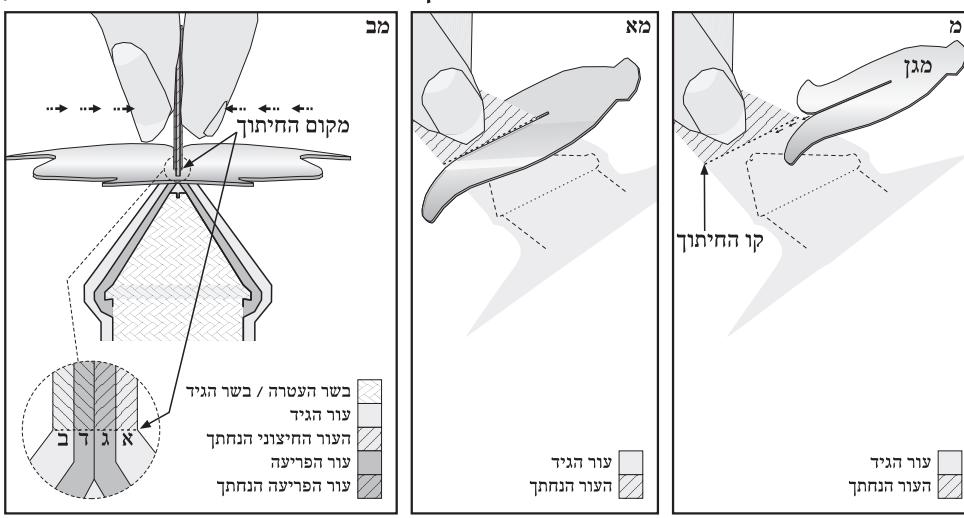
לג. תוך כדי שמרית מצב התפיסה¹⁷⁷ - המוחל תוחב את המגן על עור הגיד ומיצבו באופן שהמגן ייחוץ בין העטרה לבין הערלה הנחצתה. ישנן שיטות שונות בצורת העמדת המגן¹⁷⁸, ובעכ"פ המגן יוצב בהתאם לקו המועד לחיתוך¹⁷⁹. יש להיזהר מאוד שאפילו חלק מהעטרה לא יתפס, חלילה, בחירץ המגן¹⁸⁰.

השלמת המילה

הנו כל המוחלים להשתמש בו. ובתשובה כתוב מREN
הගריש"א שליט"א חול': بلا מגן א"א מפני הסכנה (קובץ בית הלל גליון לד), וכ"כ בשות' שבט הלווי (ח"ח סי' ריז) חול': דכהיים שכמעט כל המוחלים משתמשים עם ברזל כנה המגן על האבר ואפשר לצאת בקלות לדעת המחרירים עליהם לעשות כך עכ"ל. ולענין השימוש במגן בשבת (אם יש חשש בהתחנות פסום) נקרא המגן "צבת". אמנם יל"ע אם אכן לכו"ע השימוש בשם זה מתייחס למגן. דינה, בפמ"ג (או"ח סי' שלא בא"א סק"ז) כתוב שהצבת ל"ד לאיזמל (ואינו מוקצה מלחמת ח"כ) משומש שרואו לאחזה בו דברים אחרים. ולפ"ר ממשמע לארורה שהוא מלקיים מוסיקיטו, ויש לדחות שוגם במגן דין אפשר להפנס (מוסיקיטו), והוא שוגם במגן בחירץ לאיזמל א"מ מהנתקים (בדברים (באופן שמנכיסם לחירץ בהידוק או שמחזיקם על שטח המגן למעלה כמו כן), וכן מסתבר יותר שהרי לא ראיינו למוחלים קשיישאי שהשתמשו במלקחים. וגם מREN הגריש"א שליט"א מכנה את המגן "צבת".¹⁷³ שהרי בסיווע המגן יכול המוחל בכתחה לחיתוך בשיעור לכתהילה לכל שיטות הפסיקים, וכן ליעיל בהערה 168. ואגב, שמעתי מרן הגריש"א שליט"א שוחוכ שבעציוירותו מול לא מגן, ואמן המוחלים או נצרכו למומחיות גודולה יותר (וגם הריבע"ץ עצמו הוסיף שהבקי א"צ לזה), ומ"מ בדורנו

173. על התנאים הנדרשים מהמגן - ראה בפרק זה לעיל סעיף יב. 174. מספרי השווות בתקופות אלו נראה שהיו מוחלים שחתוכו פחות מהשיעור מחשש לפגיעה בגיד. 175. השימוש במגן מוחכר כבר במוגר עוז להריבע"ץ (שם אות ד) ובפמ"ג (או"ח בא"א סי' עה ס"ק ח). ואגב, לארורה נראה שבשלשו הפוס' נקרא המגן "צבת". אמנם יל"ע אם אכן לכו"ע השימוש בשם זה מתייחס למגן. דינה, בפמ"ג (או"ח סי' שלא בא"א סק"ז) כתוב שהצבת ל"ד לאיזמל (ואינו מוקצה מלחמת ח"כ) משומש שרואו לאחזה בו דברים אחרים. ולפ"ר ממשמע לארורה שהוא מלקיים מוסיקיטו, ויש לדחות שוגם במגן בחירץ לאיזמל א"מ מהנתקים (בדברים (באופן שמנכיסם לחירץ בהידוק או שמחזיקם על שטח המגן למעלה כמו כן), וכן מסתבר יותר שהרי לא ראיינו למוחלים קשיישאי שהשתמשו במלקחים. וגם מREN הגריש"א שליט"א מכנה את המגן "צבת".¹⁷³ שהרי בסיווע המגן יכול המוחל בכתחה לחיתוך בשיעור לכתהילה לכל שיטות הפסיקים, וכן ליעיל בהערה 168. ואגב, שמעתי מרן הגריש"א שליט"א שוחוכ שבעציוירותו מול לא מגן, ואמן המוחלים או נצרכו למומחיות גודולה יותר (וגם הריבע"ץ עצמו הוסיף שהבקי א"צ לזה), ומ"מ בדורנו

הכנתת המגן

איור מ: תוך כדי התפיסה (ביד שמאל) בעורות העומדים להיחתך, המוחל מכוון (ביד ימין) את המגן ע"מ להכניסו על העור בהתאם לקו החיתוך ולזווית החיתוך המיועדת (באלכסון).

איור מא: המגן הוכנס למקומו על העור, קו החיתוך מעט מעליו וצמוד לו.

איור מב: בהגדלה (למטה משמאל) נראים ארבעת שכבות העור הצמודים העומדים להיחתך, קו החיתוך (מעל המגן) חוצה את העור החיצוני (בנקודות א - ב) ואת עור הפריעת (בנקודות ג - ד).

זמן הכנתת המגן

לד. יש הנוהגים לתחוב את המגן על הגיד לפני ברוכות המילאה, כדי שהברכות יהיו "עובד לעשייתן"¹⁸¹. אמן אם השהייה (בין הכנתת המגן עד לחיתוך) אורכת זמן ממושך - יש לשים את המגן רק לאחר הברוכות¹⁸². אם אבי הבן הוא החותך, וairoע

השלמת המילאה

כעשר בני ...) ויש שימושים רבים בברכה זו ואין משגיחין בכך עוצר התינוק ... ואם אישר חילוי התייתי מבטל הנחת המגן קודם הברכה ולהניחו ורק אחר הברכה ואנן זה הפסק דומיא דרבינו מלך ... אבל המוחלים טוענים שיש להניח המגן קודם הברכה ומסתמכים (בצדך) על הגמ' דבעינן עובר ושליא יהא שם הפסק ... ולשון עובר ממשעו צמוד ממש ותיכף ביותר. ונראה שאב עצמו מוחל את בנו שיקרים לברכ על המילאה ויברך להכניסו ואח"כ יניח המגן ונחשב עובר לעשייתן ולא יהא עצר התינוק מרווחה, וברכת שהחינו יברך לבסוף לאחר הפריעת עכ"ל. וראה עוד בפרק ב סעיף קו ובפרק יב סי' ב סעיף יב. ועי' בשורת אבני חפק (ח"ב י"ד סי' עח).

181. לחיתוך. שהרי אם יברך לפני הכנתת המגן הוא "עובד לעובר", משום שתחביבת המגן אינה חלק מהmilah. 182. משום שבזמן זה - התפיסה החזקה (בידי המוחל) והמגן (הלווחץ את עור הגיד) מכבים לתינוק וגורמים לו צער רב ומיטור. ובפרט כשмарיכים בברכה וכונתה וכו' שכאבי הבן חותך בעצמו שאו יש שմברכים גם "להכניסו" קודם החיתוך. ולפעמים מאריכים מאוד בברוכות, ופשוט שאסור לצער את התינוק יותר מהכאב המוכרה מהmilah עצמה, כי"ז שמעתי ממן הגריש"א שליט"א. ולאח"ז ראיית שכ"ב גם בתשובה בכתב (בקובץ בית הל הניל, הו"ד בהערה 176) זול: ובעבור זה יש מוחלים שמהחרים מאד לברכ בברכה זו דקבי"ז על המילאה (בנשימה אחת

החיתוך

"ביעד נליין, חותכין את הערלה, כל העור החופף העטרה, עד שתתגלה העטרה".¹⁹⁰

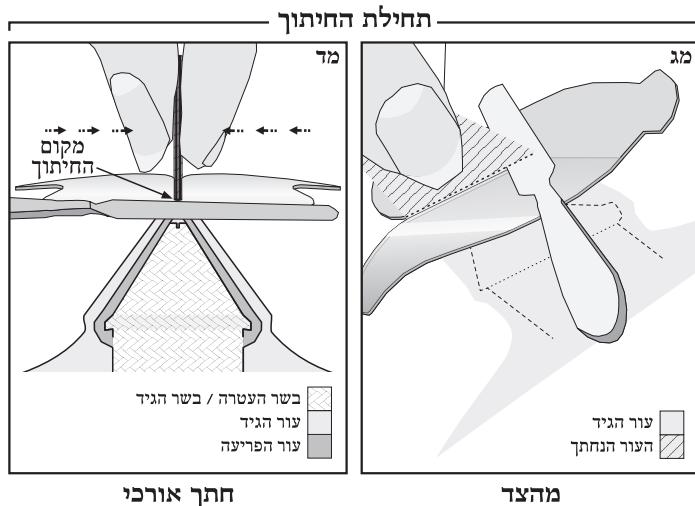
אופן החיתוך

לו. העברת הסכין (החיתוך) - מתחבעת בין המגן ובין אצבעות המוחל התופסות את העולה.¹⁹¹ ראוי לחותך בהולכה בלבד ותווך כדי הפעלת מעט לחץ¹⁹², ומ"מ לא לחותך בהולכה והבאה.¹⁹³ יש שכתו שלא לחותך מלמעלה למטה.¹⁹⁴ ויזהר שהסכין לא יפגע בברכי התינוק ובטנו או בידי הסנדק.¹⁹⁵

החותוך - צמוד למגן

לו. החיתוך צריך להיות צמוד למגן.¹⁹⁶ אם לא נעשה כך - המילה טעונה בדיקה.¹⁹⁷

תוך כדי ה/תפיסה' (ביד שמאל), המוחל מציב בידו הימנית את הסכין על המגן (כשהוא מוטה מעט בשיפוע של כ- 45 - 30 מעלות מוהungan), וחותך את הערלה (מצד הבطن לכיוון הרגלים) בהתאם לכוון החיתוך שתוכנן, להב הסכין ישאר צמוד למגן בכל משך החיתוך.

חתך אורכי

מהצד

השלמת המילה

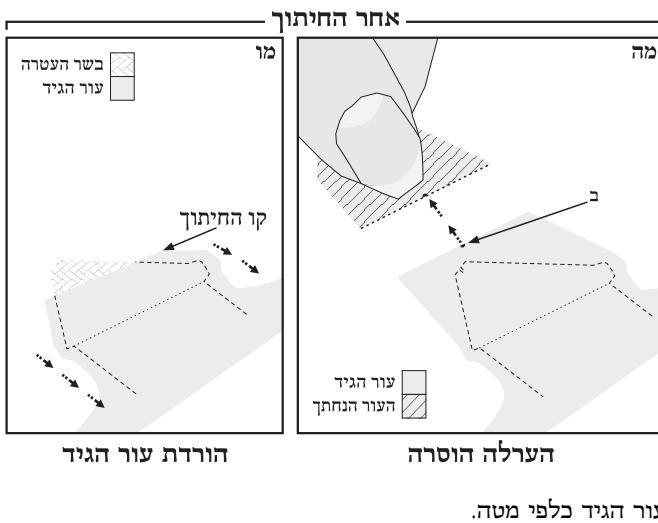
(שם בשם קרבן אשר סי' ט סע' א ודרך פקידין). אמנים אם בשעת המילה מכסה את היכס (ע"י חיתול וכיו"ב) אין לחוש לה. ובומנו רובם חוותים מלמעלה למטה.¹⁹⁵ שם (בשם ברית אבות יב ז) על התנאים הנדרשים מהחסין - ראה לעיל סעיף י. 196. כדי שהחיתוך יהיה כשייעור הרואוי שנקבע בתפיסה עפ"י ההתאמה לצורת הערלה וגודלה. שהרי העמדת המגן היהת במכoon בכו המזועד לחיתוך. עזה טוביה לכך היה לא להצמיד את הסcin למגן לפני שפוגשת בערלה. ויההර שהחסין לא עלה אפי' משחו מעל המגן כדי שלא לגרום להשארת ציצין ובפרט מצד הרגלים שהעטרה שם קתנה ויתכן שהציצין שיישאר יהיה ככל גובהה.¹⁹⁷ שם נשארו ציצין מהערלה. ואם

190. מקورو ברמב"ם (פ"ב מהלכות מילה ה"ב). אך בשינויים קלים. 191. והיינו מצד המגן שככלפי המוחל ולא בצדו המכוון לעיטה. 192. ("ירסה"). מוקרו עפ"י קבלה, כ"כ בוזה"ב (ס"י יב סע' ט). והוסיף שם ש"זה דוקא בקבץ רוגיל וסכינו מחודד שלא יבוא ח"ז לירדי קלקלול". והגם שבספר אות חיים ושלום כתוב שלא דורס מפני שמוסר צער דיןוקא, אמנים אם דורס תוך כדי הholca אין בזה חוספת צער. ויש שכחכו שם ש"כ הספרים למלול בדרשה בלבד, זה כשמלמים ללא מגן ומצד לצד ובסכין חד ביתר. 193. כדי שקו החיתוך יהיה ישר ואחד. אוזח"ב (ח"ג עמ' שי), וציצין שם לעיקורי הד"ט שכן הוא גם עפ"י הסוד. 194. מחשש לפגיעה בכיס, אלא מרגל לרجل

מילדה

אומנות המילה

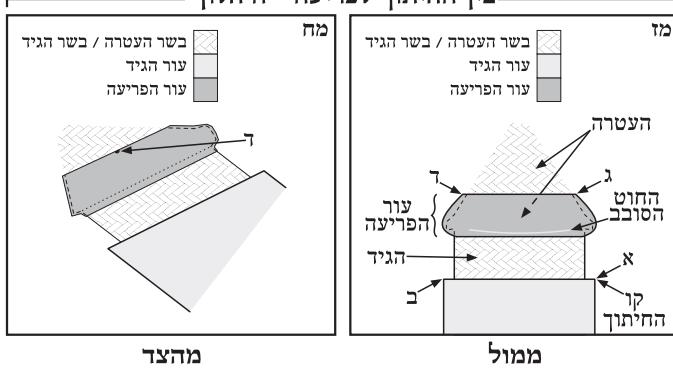
שלמה

איור מה: המוחל אווזו בידו את העורות שנחתכו (נקורה ב-*ב*), המסמן את קו החיתוך, נחצתה לשתיים).

איור מז: לפעמים, עור הגיד הנשאר לא יורד מalto, אלא נשאר על העטרה ומכסה אותה כמו בעת התפיסה (וכפי המודגם באירז זה שקו החיתוך נמצא נמצוא עדין על העטרה). במצב זה יש צורך להוריד את עור הגיד באמצעותו עד לגילוי העטרה (מעור הגיד החיצוני ולא מעור הפריעה). החיצים בצדדי העטרה מראים את כיוון הורדת עור הגיד כלפי מטה.

— בין החיתוך לפריעה - ה'חלון'

לאחר הורדת עור הגיד העטרה מגלה לגמרי מהעור החיצוני, אך חלק ממנו (הכולל את החוט הסובב) עדין מכוסה בעור הפריעה שנשאר, צידי חלק העטרה המוסתר (ע"י עור הפריעה) מצורדים ע"י נקודות. האותיות א - ב מסמנות את נקודות הקו של קצוות העור החיצוני שנשאר, והאותיות ג - ד את קצוות עור הפריעה שנשאר.

כבר את ה' מהונך, ממה דהנוייך (תנchromא ראה יב), כלומר מכל מה שהוא אומנה אותו ונתן לך יתרון על שאר בני אדם יש לך להודות לפניו ולחתך כבוד לשמו... וכן אם היה יודע לאמן את ידו במצוות מילה ראי לו שיתמיד במצבה הנכבד הזה שנכרתו עליו יג' בריתות, וכן בכיווץ באלה שככל והן פעולות נבחרות ולכבוד הש"י, חן ותפארת לעושיה. ובינו בהי (פתחה לפרי תבואה)

"הتنופה על אש החלבים", סופי תיבות למפרע 'מילה', לומר כל העוסק במצבות מילה כאילו הקريب תנופה וחלבים.
(שפתי כהן (ויקרא יא כת)

השלמת המילה

בכ"ז אידע שנשאר צין יש לגזרו במספרים ולא יירא (סעיף כ - כז) שהארוכנו במקשות המצויות כשאבי הבן (שאינו מוחל) הוא החותם. ראה עוד בפרק ב מאיש אלא ממי ש齊ונו על המילה.

הפריעת

"כל ולא פרע את המילה – כאלו לא מול".
 "זה"כ פורען את הקרום הרך שלטמתה מהעור בעפוזן, וכוחיזרו לכאנן ולכאן עד שיראה בשור העטרה".
 (שו"ע יומ"ד רס"ג)

מהות הפריעת

לה. לאחר החיתוך - העטרה עדין מכוסה¹⁹⁸ בעור הפריעת¹⁹⁹. מהות הפריעת היא - גילוי העטרה מעור הפריעת.

מעשה הפריעת

לט. המוחל תוחב את שתי ציפורני האגדול²⁰⁰ בין עור הפריעת לעטרה²⁰¹, תופס את עור הפריעת²⁰², מגביהו קצת למעלה וקורעו²⁰³, הופך את ב' גזרי עור הפריעת הקרוועים, ומפשילים למטה מתחת לעטרה עד שהעטרה כולה²⁰⁴ מתגללה²⁰⁵ (ראה איורים מט - נג).

השלמת המילה

המציצה שם לב لكن ופרט כדאי והעיר לו הסנדק למצוון שנייה). וכמו"כ תיתכן גם טעות הפוכה, והיינו כשהעטרה נתגלתה מעור הפריעת, אך למוחל נדמה שהיא עדין מכוסה והוא עלול בטעות לננות וילפרוע" את רקמת העטרה עצמה. ראה עוד פרק א בהערה 58. ונמצא שעל המוחל לוודא שהוא אכן תפס את עור הפריעת, אם עור הפריעת לא נראת מחמת שמכוסה ברם, יש למצוץ ואחר הפריעת לששות מציצה שבבריגל (זהה"ב יב יח). 202. בצד הגיד הסמוך לבטן (הנקרא במשפט המוחלים ב"שעה 12") ובאמצע רחבו. 203. על כל שכבותיו (ראה דברי הט"ז בהערה 201 לעיל). ויקרנו לכל ארכו לכליון מטה (לצד הבטן) ועד לתחילת צמיחתו של עור הפריעת (תחת החירין). ואין די בקורייה חלקית של עור הפריעת (וגiley העיטה ע"ז דוחיקת העור למטה), כמו"ש בשווית עדות ישראל (ס"ז), וכן שמעתי ממך הגריש"א שליט"א, וראה בפרק ג סעיף א בהערה 5 שם. 204. לתחילה יש להיזהר שלא יישארו על העטרה מעור הפריעת אפילו ציצין שאינם מעכבים. 205. כולל החירין שתחתיהם. והמוחלים שלא מפרידים (או שעכ"פ לא מפרידים לגמרי ע"ז החירין) צרכיים להיזהר בזה מאוד, שלא שימת לב מיויחדות - יארע הרבה פעמים שעור הפריעת דבק במקצתו מעל החירין הסובב שבעטרה ויש ליזהר לנורדו ולגלות את החירין לגמרי, כמו"ש בשווית נפש היה (ס"י עג).

198. כולה או חלקה. ראה בפרק זה לעיל טעיפים טז - י.ה. 199. אם לא מל באופן של "חיתוך ופריעת אחד" ראה עוד בפרק ג מסע"י יד ואילך. 200. עפ"י המקובלים - יש להיזהר שלא למוחל שתי ציפורני ייחד אלא ימנים קודם ציפורן ימין ואח"כ שמאל, כ"כ בשורבית הזחב ובכלי הmilah לר"י הגוזר, וע"ז זהה"ב (ס"י יב סע"י כא). 201. לאחר החיתוך יש לשים לב שלא לטעות בזיהויו של עור הפריעת שלעיתים קשה להבחין בו, ניתן להבחין בהבדל בין העטרה שצבעה אדום כהה לבין עור הפריעת שצבעו בהיר יותר ונוטה לבן. טעות מצואה היא (אצל מוחל "מחיל") שאחר החיתוך אין מבחין בעור הפריעת (בפרט כשהעטרה כולה עדין מכוסה בו, ונדמה לו שהעטרה כבר נתגלתה מעור הפריעת (והיינו שעור הפריעת כבר הווסף עם הערלה בחיתוך או שהוא נפל למטה מהעטרה), או שיש בו כמה שכבות וכחים עור דק הדומה יותר לריר, וכמש"כ הט"ז (ס"י רס"ק סק"ט) זו": יש חשש שאפשר ג"כ לחוש הרכה פעמים שהמוחל טעה בשעת המיליה וסוכר שכבר מל כדאי ופרט כדאי, ובאמת לא פרע כדאי כי יש מקום לטעות לפעמים שיש במנציא עור דק מאד אחר החיתוך כמו שלימיל בל"א והוא כמו ליהה בעלמא, ופורע אותו השיליל ועיקר הפריעת קיימת, וויאת מוחלים שטעו בזה, וע"כ צריך שככל מיליה יהיה שם עד מוחלים אחרים שיראו היטב הפריעת אם היא כהוגן עכ"ל. (וכתב לי אחד המוחלים שאכן כך אירע אצלו, ואחר

שלבי הפרייעה

ג - גילוי העטירה

ב - קריית עור הפרייעה

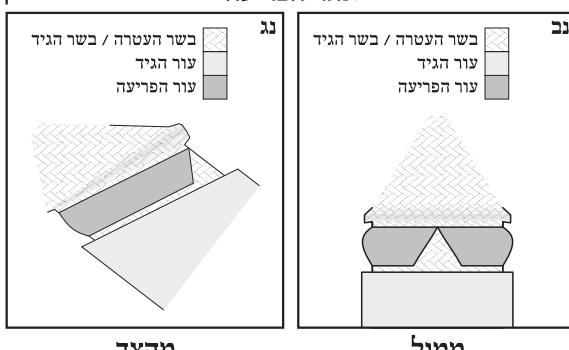
א - הבנתה הציופרוניים

איור מט - **שלב א:** המוחל אווחז את הגיד (תחת העטירה) בידיו השמאלי, מכניס את ציפורן אגדול (ימין) בין עור הפרייעה (באמצע רחבו) לבין העטירה (בצד הגיד הסמור לבטן - ב"שעה 12"), דוחק את העור מטה לכיוון הבטן ואז מכניס גם את ציפורן אגדול שמאל.

איור נ - **שלב ב:** תופס את עור הפריעה בחזקה בשתי ידייו ע"י הידוק כרית אצבעותיו לציפורני האגדול, מגביה את עור הפריעה קצר למעלה (לא מושך), ובזה מנתקו מהעטירה (גם בצד הרגליים), וקורע את עור הפריעה באמצע רחבו (בל ארכו).

איור נא - **שלב ג:** הופך את ב' גורי עור הפריעה הקרוועים ומפשלים כלפי מטה (כמומחש ע"י החיצים שעל גורי עור הפריעה) אל מתחת לעטירה כדי לגלוות את העטירה.

אחר הפרייעה

לאחר חפריעת - העטירה וחורייך מגולים למומי, עור הפריעה נמצא למיטה מהעטירה ומוצמד למקום החסר שבעור הגיד.

פריעה בצפורה

מ. לכתחילה יש לפרווע בציופרונים דוקא²⁰⁶. אמן להלכה - בכל אופן שפרע יצא²⁰⁷.
כשעה פ עבה²⁰⁸ - יכול לכתחילה לחטכו במספריים²⁰⁹.

השלמות המיליה

ג. ד. 207. ש"ת א"ג"ם (שם). 208. וכ"מ בליקוט שמעוני (תהילים רמו תשכג), ועי' בשורת א"ג"ם (יוזד ח"א סי' קנה) ובספר מל ולא פרע במוגרים וה"ה כשציופרוני המוחל רכות ונכפות. 209. כ"כ במלחמת ארץ וברשות אחיעזר (ח"ג סי' לבעל המשנה הלכות זצ"ל). וראה עוד פרק ג סעיפים

ואם נשארו ציצין²⁴⁸ - יתקם מיד²⁴⁹.

הבדיקה אחר הברית - המילה מהודרת

גג. לאחר הסרת התחבות²⁵⁰ - יש לבדוק שוב את כשרות המילה²⁵¹.

המילה מהודרת²⁵² צריכה להיראות כך:

העטרה צריכה להיות מגוללה כולה²⁵³ גם כשהגיד ורק²⁵⁴. ככל שטח הגיד לא תימצאנה כלל שרויות עליה²⁵⁵. עור הפרעה שנשאר - קרווע לכל ארכו, נמצא כולה תחת העטרה²⁵⁶ והתחאה שם²⁵⁷ באופן שלא יוכל לחזור ולכטוט שוב את העטרה ואפי' את חלקה.

כל מצב השונה מתיאור זה²⁵⁸ - מחייב בירור המציאות של מעשה המילה ובדיקה כשרותה²⁵⁹.

העטרה כולה מגוללה, עור הפרעה התאחה עם עור הגיד שנשאר למטה מהעטרה (אותיות א - ב מסמנות את נקודות הקו של קצות העור הגיד, והאותיות ג - ד את קצוות עור הפרעה שנשאר).

השלמת המילה

לט - מ, מב - מד. 250. כגון במקרים רבות. ראיו שלא להשאיר את התחבות לזמן רב מדי. במקרה של השתارة בחבשה לזמן ממושך - יש לזרוף עלייה כ"פ ביום פולידיין נזולי וכיו"ב ע"מ למנוע זיהום. 251. ע"י בספר זכר דוד מאמר א בסוף פרק גג. 252. לכתיחילה ולכל השיטות. ואגב, בספר משמרות שלום (קובידינבו) שכותב וו"ל: וידוע כי אם איןינו נימול כראוי לכל הפסוקים, הגם שהAMILAH כשרה עפ"י דין, נמשך מזה שש לחיצוניים אהיה ושליטה עליון ר"ל, והוא גורם לפגעה"ב ר"ל עכ"ל (בסי"י ייח עס"י ה, הו"ד לעיל בהקדמה לסעיף כז ובהערה 20). 253. ההן. 254. מעור העරלה והן מעור הפרעה. ובכלל זה גם "בעל בשור" שיש לגבי התיחסות מיזוחת לעניין שעת המילה, ע"י ד' הרש"ך (בשי' רשי"י) בנקה"כ (ורס"ד על הט"ז סק"ט). 255. כשי' הב"י ולא כשי' ר' ראה פרק ב סעיפים ג - ז. ואפי'ו מתחת לעטרה. 256. מילה יהיה שם עוד מוהלים אחרים שיראו היטב פעמים שהמוחל טעה בשעת המילה וסביר שכבר מלר ראיו ופרע כראוי ובאמת לא פרע כראוי כי יש מקום לטעות ... וראיתי מוהלים שטענו בזה, ע"כ צריך שככל הפעם לראות אם החירץ נואה יפה אפי'ו בא נתקשה עכ"ל. 248. אפי'ו שאנים מעכבים. 249. ואפי'ו בשבת. שראי כי' שלא הניח ידיים מלhaltעך במילה מוגדר כ"לא פירש". בעניין הגדרת "פירש" להלכה - ראה פרק ו סעיף יב וכן שם סעיפים

245. או לאחר הפרעה (לפני המציצה) ולאפקוי בין החיתוך לפרעה, וכמ"ש בש"ת הלתק' יעקב (יוז"ד י"י קמפה) וו"ל: אפשר לדرك לאחר הפרעה שתהי' כל העטרה מגוללה לנגררי ... אבל לדרך בשעת החיתוך עליל זה, כמעט דבר שאי אפשר, דהא תיכף שוטף הדם מהחיתוך והמוחל אין רצ' לשוטר מהרה הפרעה, ואני שום שהוא למדוד אם החיתוך געשה באופן שלא ישר אף מעט מהמעט כשיעור שיוכן להתקשות רוב גובה של הוד העטרה במקום אחד עכ"ל. 246. בשימת לב, אך לא יתעכב מדי בבדיקה זו אלא יזרו לחבוש כדי למנוע דימום מיותר. 247. בט"ז (יוז"ד رس"ד ס"ק ט) כתוב וו"ל: יש חשש שאפשר ג"כ לחוש הרבה פעמים שהמוחל טעה בשעת המילה וסביר שכבר מלר ראיו ופרע כראוי ובאמת לא פרע כראוי כי יש מקום לטעות ... וראיתי מוהלים שטענו בזה, ע"כ צריך שככל הפעם לראות אם החירץ נואה יפה אפי'ו בא נתקשה עכ"ל. 248. אפי'ו שאנים מעכבים. 249. מלhaltעך במילה מוגדר כ"לא פירש". בעניין הגדרת "פירש" להלכה - ראה פרק ו סעיף יב וכן שם סעיפים

פרק ו'
הציצין
גדרי מילה מהתורה

מבוא.....קמט

- א. הציצין - מהותם ◦ ב. המקור למלת ציצין שאינו מעכbin ◦
- ד. מלת ציצין שאינו מעכbin - מהתורה או מדרבנן ◦ ה. "ציצין" - ביאור הלשון ◦ ג. ההבחנה בין ציצין לדין "מראה עין" מדרבנן ◦ ג. אופני "התהות" הציצין (ציצין מהערלה ◦ ציצין מהפרעה) ◦ ח. ציצין בעור הפרעה ◦ ט. סוג הציצין ◦ י. הנפ"מ בהגדרת סוג הציצין ◦ יא. פירש מהמילה ◦ יב. הגדרת "פירש" להלכה

אופני הציצין.....קנד

- ג. חלקו העטרה - מושגים ותיורים (העטרה ◦ החוט הסובב ◦ החריצ' ◦ למטה מהעטרה ◦ ראש העטרה ◦ העטרה מלמטה ◦ העטרה מלמעלה ◦ גובה העטרה ◦ שטח העטרה ◦ היקף העטרה) ◦ פירות אופני הציצין; ציצין בשטח העטרה: יד. רוב שטח העטרה ◦ טו. החוט הסובב מגולה ◦ טז. צירוף ציצין נפרדים ◦ בהיקף העטרה: יז. רוב היקף החוט ברוב גובהו ◦ יח. היקף החוט ללא רוב גובהו ◦ יט. שלא כנגד החוט הסובב ◦ כ. היקף החריצ' בלבד ◦ בגובה העטרה: כא. רוב גובה העטרה ◦ כב. רוב גובה החוט הסובב ◦ כג. רוב גובה העטרה ללא החוט הסובב ◦ כד. רוב גובה בעטרה מלמטה ◦ אופנים מיוחדים: כה. צירוף ציצ' בגובה הציצין בהיקף ◦ כו. ציצ' קטווע ◦ כז. ציצ' בחז' הגובה או בחז' היקף ◦ כח. ציצין שאין דבוקים

ידי הציצין של הערלה.....קסג

- ציצין המעכbin ; בחול : כת. העטרה מכוסה כשהגיד בקישוי ◦ ל. העטרה מכוסה כשהגיד רך ◦ בשבת: לא. העטרה מכוסה כשהגיד בקישוי ◦ לב. העטרה מכוסה כשהגיד רך ◦ "ספק ציצין המעכbin" מהערלה ; לג. ספק ציצין המעכbin - מהותם ◦ לד. ההלכות התלויות בהגדרה "ספק ציצין המעכbin" ◦ לה. בחול ◦ בשבת: לו. לא פירש מהמילה ◦ לה. פירש מהמילה ◦ לה. נולד מקצת מהול בשבת ◦ ציצין שאין מעכbin ; לט. לא פירש מהמילה ◦ פירש מהמילה: מ. בשבת ◦ מא. בחול ◦ מב. כשנמצאו לאחר זמן ◦ דעת פוסקי דורנו: מג. בתינוק או ילד ◦ מר. במוגר ◦ מה. ציצין המכxis את העטרה ורק כשהגיד רך ◦ מו. תיקון ציצין שאין מעכbin ע"י דחיקה ◦ מו. תינוק חלש

ידי הציצין של הפרעה.....קע

- ציצין המעכbin מהפרעה ; בחול: מה. העטרה מכוסה כשהגיד בקישוי ◦ מט. העטרה מכוסה כשהגיד רך ◦ בשבת: ג. לא פירש מהמילה ◦ נא. פירש מהמילה ◦ "ספק ציצין המעכbin" מהפרעה ; נב. מהותם ◦ נג. בחול ◦ בשבת: נד. לא פירש מהמילה ◦ נה. פירש מהמילה ◦ ציצין שאין מעכbin מהפרעה ; נה. לא פירש מהמילה ◦ פירש מהמילה: נז. בשבת ◦ נה. בחול ◦ נת. תיקון ציצין שאין מעכbin ע"י דחיקה

פרק ו

הציצין

גדרי מילה מהתורה

מבוא

הציצין - מהוותם

א. ציצין מהערלה הם שאריות ערלה¹ שלא נחתכו והוסרו אלא נשאו על הגיד.² ואילו ציצין מהפריעתם הם שאריות מעור הפריעתם³ שנשאו על העטרה.⁴ יש מהם המוכבים את כשרות המילה מהתורה מלחמת גודלים ומיקומם.⁵ ויש מהם שאיןם מעכבים וכמעטם להלן.

הערה: בביואר החילוק במציאות ובHALCA בין "ציצין המעכבין" ל"ציצין הטעון" - ראה בפרק יא סי' ג.

המקורות לציצין המעכבין

ב. המקורות להיווב מילת (ופריעת) ציצין המעכבין הן כדלהלן:

[א]. אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צרים ושוב מל את בני ישראל שנית⁶ - לאקושי סוף מילה (ציצין שנשתירו), שלאחר כל הערלה - רשות⁷) לתחילת מילה, מה תחילת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבין בו, דתנן אלו הן ציצין המעכבין את המילה, בשר החופה את רוב העטרה".

[ב]. "המול ימול ליד ביתך ומקנה כספך"⁸. "המול ימול - לרבות ציצין המעכבין את המילה".⁹.

הערה: על סוגיות הציצין בש"ס וסבירות הראשונים העיקריות - ראה בפרק י סי' א.

השלמת המילה

הערה. מיקומם: לענין ציצין מהערלה - לשיטת הד"ח השטח בעטרה אותו הם מכסים בפועל, ולשי' החכם"א - שטח העטרה אותו הם יכולים לכיסות אם יעלו אותו על העטרה. לענין ציצין מהפריעת - השטח בעטרה אותו הם מכסים בפועל (לכו"ע). 6. יהושע ה ב. 7. יבמות (עא ב) לשוי" ר"י (בתוס' שם) שדרשה זו עוסקת בציצין של הערלה, אמן לשוי" ר"ת (שם) לימוד זה נדרש לציצין של הפריעת. 8. בראשית יז יג. 9. שם (עב א). מהלך הגם' משמע בפשטות שלמסקנה לו מדדים מפס' זה את דין הציצין ולא את דין המשור (המל ימול - אפילו מאה פעמים).

- ריש"י בשบท (קלג ב) פי' "шибורי ערלה". וע"ז במאיiri שם. וכן פי' שם (להלן א) "ציצין - רצועות של שר נשאו מן הערלה". וכן פי' ביבמות (עא ב) "שלאחר כל הערלה". 2. לשוי' החכם"א וסייעתו - אף"י כשמצאים מתחת לעטרה. ולשיטת הד"ח וסייעתו דוקא כশמכסים את העטרה, כולה או חלקה. 3. ריש"י ביבמות (מו ב) - "חתיכות בשר שלא נפרעת המילה כהלהת". 4. ועפ"י הגדרתה ההלכתית של העטרה - השנויה במחלוקת, ראה פרק א סעיף יח ופרק ב סעיף א. 5. גודלים - בשיעורו רוב גובהה או רוב היקפה של

הערה: על סוגיות ציצין שאין מעכברן כשפירוש מהמיללה, הגדרת "פירוש" ושיטות הראשונים בזה - ראה בפרק י סי' ב.

"ציצין" - ביאור הלשון

ה. ציצין הם סנפירים בלשון התרגומים, ונקרו אכו כך משום שדומים לסנפירים.¹⁹

הבחנה בין ציצין לדין "מוראית עין" מדרבן

ו. דיני הציצין מתיחסים לשאריות עור שנשארו כפי שהם מהילדיה. הן באופן שניימול - והם נותרו כך לאחר מעשה מליה שלא נשלם כדין²⁰, והן באופן שהחיתוך נולד במצב זה²¹. באופןים אלו - הנידון על תיקון הציצין הינו מהתורה. מאידך, אם המילה הושלמה כדין והעטרה נתקשתה בעור רק לאח"ז - הנידון בזה הינו מדרבן בלבד ומשום מראית עין²².

הערה: בעניין חילוקי הדינים להלכה בין התקנון מה"ת לתיקון מדרבן - ראה בפרק ה סע' ו.

אופני "התהווות" הציצין ז. אופני התהווות הציצין הם:

ציצין מהערלה

[א]. הגורם השכיח להישארות ציצין מהערלה הוא - חיתוך בשיעור קטן מהנדרש עפ"י דין.

[ב]. תינוק שנולד "חצץ מהול", והיינו שחלק מהעטרה מגולה וחלקה מכוסה בציצי ערלה ופריעה.²³

ציצין מהפריעה

[ג]. הגורם להישארות ציצין מהפריעה הוא אוון הפריעה, והיינו שהעטרה לא נתגלתה לגמרי ע"י הפריעה אלא נשארו עליה שרירות מעור הפריעה.²⁴

~~~~~ השלמת המילה ~~~~

חלkit, ראה להלן סע' ז (אות ב). 22. דינים אלו נתבארו בפרק ג. 23. בזמנינו ונגלים לכנותו "חצץ מהול". ויועין בשורת חת"ס (י"ד סי' רמח) שחדיש שהנולד כשרולתו פתוחה מלמעלה - שוב אוון נקרא ערל (הגם שנשארו ציצין המעכבים את המילה). ומקומו בדברי הרמב"ן עה"ת (בראשית י"ד) שכטב ווז"ל: "אבל אמר י"ש ערלכם", שתכרתו הבשר שהוא עלה בכם, כלומר הבשר האוטם בכם, ואין בגוףبشر אוטם וכוסה אבר שכירת הבשר ההוא ויאסר בלא ערלה, זולתיبشر החופה את העטרה שהוכיוו חכמים". וראה עוד בפרק יא (ס"ג אות טו) מש"כ בש"י הרמב"ן. 24. לכוארה כ"מ דברי ר'

19. כתוב בספר העורך (בערך צ'ז) ווז"ל: כל הבשר החופה העטרה אוון נקרא ציצין, אלא אם נטל מקצתו ושיריך מקצתו הנה מעט והנה מעט, נקרו אוטם הנונירים ציצין, שתרגומם "סנפירים" הוא ציצין שדומים לסנפירים עכ"ל (בשם תשובה רב האיגון ואביו רב שרירא גאון). 20. והיינו כשירוע (או שבבדיקת מומחה נמצא) שמתחללה נימול שלא כדי. וכן כ שיש "דברים הניכרים" שכך נמול מתחללה, כגון שהעטרה נמצאה כשהיא מכוסה מיד לאחר המילה או שידיע שמאו הברית לא היה שניוי במילה או שהעוור עדין דבוק בעטרה כפי שנולד וכיו"ב (ראה לעיל בפרק ה סע' ט). 21. שנולד באופן שהעטרה מכוסה

ציצין בעור הפרעה

ח. נחלקו הראשונים אם גם בעור הפרעה ישנו "ציצין המUBLICIN": יש מהם שכתבו שדין ציצין המUBLICIN הוא דוקא בעורלה אבל ציצין מהפרעה אין מUBLICIN²⁵. ויש שפסקו שגם בפרעה יש דין ציצין המUBLICIN²⁶ (ויש שכתב שעיקר דין הציצין אינו אלא בפרעה²⁷).

להלכה - מקצת האחרונים הקילו ופסקו שאינם מUBLICIN²⁸, אך רובם החמירו שAGICIN²⁹. וכן הলכה למשה³⁰.

הערה: בביור החילוק במציאות ובהלכה בין "עיקר הפרעה" (מל ולא פרע) לבין ציצין המUBLICIN את הפרעה - ראה להלן בפרק יא סי' ה.

סוגי הציצין

ט. עפ"י מיקומם של הציצין שנוטרו וגבולותיהם (תיאור המציאות) - ניתן להגיד את הגדרותם ההלכתיות. לעניין זה - יש להבחין בין סוגי הציצין השונים וכדלהלן:

[א]. ציצין המUBLICIN את המילה³¹.

[ב]. ציצין שאין מעכבים את המילה.

[ג]. ספק אם מעכבים את המילה³².

השלמת המילה

26. ר"ת (בתוס' ביבמות שם). וכ"כ שם הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א, או"ז (הלי' מילה סי' צח), אשכול (הלי' מילה סי' ל'). ועי' ב מהרש"א בסנהדרין (צד א ד"ה ויחד), שהקשה מדרוע יתרו לא מל עצמו מוקדם, והרי הוא מבני קטרורה שננטטו על המילה. ותמי' שהעברת החורב החודה היה רדי להעביר הציצין המUBLICIN מהפרעה, משום שאע"ה לא נצטו על שירורים ... ואינו מודרך עליהם לשפעם ולהעברים בלבישת הנקובין - לנין באים לידי עיכוב המילה" עכ"ל. אמנם אייז'י מוכחה, דלש"י הד"ח בバイור זה יכול להתרפרש גם לגבי ציצין מהערלה ודרכ"ק. 25. כ"מ מרבי (בתוס' יבמות עא ב) שלא קיבל את שי' ר"ת. ואף שמהותו עצמו אין זה מוכחה שר"י חולק בנזודה זו, וכן רצה לומר בשוויית יד רמה (יוז' קכא), מ"מ הביא שם את הילוי שכתוב להדריא דריש"י חולק על ר"ת. ובשו"ת צ"צ (ס"ר רא) דikon גם מהרש"א שר"י חולק. וכ"מ מהרמב"ם (פ"ב ממיליה ה"ג) שכת' זו"ל: "יש ציצין מעכבים את המילה ... כיצד אם נשאר מעור העורלה עור החופה ... וזה העור הוא צין המUBLICIN" עכ"ל. וכ"כ בסמ"ג (מ"ע כח), ורבינו ירוחם (נ"א ח"ב). ובכוה"ב (רסדר ס"ק יט) הוכיחה מרשי"י (בשבת קלゴ ב) שכתב "ציצין - שירוי ערלה" ששיתחו רבי"י (וכ"מ גם מודרכיו שם בדרך קלゴ), ובשווית משיב דבר (ח"ב סי' נב) כתוב זו"ל: נמצא דעת כל הפוסקים ז"ל זולת ר"ת ז"ל שאין לפראעה ציצין כלל עכ"ל.

[ט]. שטח העטרה - חישוב שטחה החיצוני של כל העטרה, מבסיסה⁵⁴ עד לנקב שבראשו (כולל כל היקפה וגובהה)⁵⁵.

[י]. היקף העטרה - אורך היקפה של העטרה (בכל נקודת שהיא) במשך גובהה⁵⁶.

פירוט אופני הצין

בסעיפים הבאים נתבאו אופני המציגות של הצין השוניים ודיניהם למשהו. ע"מ להקל על הבנת המציגות - רשיית הצין דלהן מופיעה עפ"י סדר מיקומם על העטרה⁵⁷ (בשתח העטרה, בהיקפה, בגובהה ולאחר מכן - באופנים מיוחדים). בכך"א מהם יצון אם הוא מוגדר להלכה צין המעקב, ספק צין המעקב או צין שהוא מעקב, ופע"ז יהיה ניתן למצוא את דינו למשהו בפרק זה להלן (משמעותו כת ואילך). יודגש בזה כי ככל מקום שהוזכרה "ערלה" (או צין ערלה) - אף צין מהפרואה בכלל זה (שהרי להלכה - אף הם מעכבים את כשרות המילה⁵⁸).

הערה: על עיקרי הסוגיה ושרשי ריניה - ראה להלן בפרק י סי' א.

צין בשטח העטרה

יד. רוב שטח העטרה - היה רוב שטח העטרה מכוסה בערלה, הרי"ז מעכב את המילה לכוי"ע וחיב לתקן⁵⁹.

טו. החות הסובב מגולה - היה רוב שטח העטרה מכוסה בערלה, אך החות הסובב מגולה - צ"ע אם נידון כ"ספק צין המעכבים"⁶⁰, ויש לתקן⁶¹.

השלמת המילה ~~~~~

מאופני הצין הנזכרים לעילו. 60. יש מהאהרונים שהסתפקו שלאורה לשיטת הבוכ"ש (שהעטרה היא החות הסובב בלבד), איןנו מעכב בכח"ג שהרי החות מגולה ולפי"ז מחומרתו יוצאה קולא לניד"ז (כ"כ בשם שלמה, ה"ו"ד באות שלום רס"ר ובכורה"ב רס"ק"ב). אמן בנה"ב (ס"י ט) האריך להשיג שמחולקת זו (בהגדרת העטרה) היא רק לגביו צין שנלמדים מהלמל"מ, ומ"מ לעניין ראש הגיד ביראי לכיעץ (וגם לבכור שור) יש חיב לגלוותו מעיקר דין המילה, דרכ' אם נימא דלא hei "צין" המעכבים", מ"מ בודאי נכלל בעיקר הקרא של ערלה, ועפ"י הרמב"ן עה"ת (בראשית יז יד) דהפס' "ונמלחים אתبشر ערלהכם" קאי על הבשור החופה את ראש הגיד. וצ"ל"ע אם נחשב עכ"פ ל"ספק צין המעכבים" לעניין לתקן שבת כשיריש, שכן לשאר דין ספק צין המעכבים המכוירים בפרק זה להלן (משמעותו לא - לח). 61. עכ"פ בחול. ננ"פ, שהרי לרוה"פ בודאי מעקב, משום שרוב שטח ורוב היקף וגובה מכוסים.

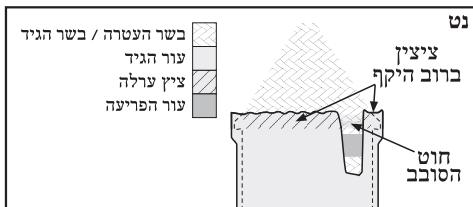
הוא מסתהים ב"חות הסובב". 54. הסמור להריך שחתה. 55. והינו לשיטת רוה"פ שהעטרה היא כל הבשור הגבוה וכנ"ל, דהיינו לסבירים שהיא החות הסובב" בלבד - גם הגדרת "שטח העטרה" משתנית לחומרה, והינה קתנה בהרבה. 56. אלא א"כ צוין אחרת. 57. ולא עפ"י דרגת חמורתם. 58. משנ"ב (שלא סק"ז) שפסק קר"ת. 59. ואפילו אם מקצת העטרה מגולה. די"ז פשוט הוא ומובא להדייה במשנה (שבת קל), ודלא כהמקילים בטעות שאם שליש העטרה מגולה - א"צ לתקן. זה אינו, שדין זה (שגי בשליש מגולה) הוא דוקא כשנימול מה"ת כדי ואח"כ חוזר ונתקבש, שחיבוב תיקונו הוא רק מודרבנן (משום מראית העין, ובזה איררי התה"ד המובא ברמ"א רס"ד ו), משא"כ בניד"ז שמדובר לא נימול כדי ומחייב בתיקון מה"ת. עוד יזכיר שהnidion כאן אינו שיך למ"ח החכם"א והדר"ח לא הקיל אלא כשבשעת המילה דחק את העולה למטה וגלייה את כל העטרה, ואילו כאן מדובר כשהעטרה מעולם לא נתגלתה למ"ח אלא נשארה מכוסה באחד

טו. צירוף ציצין נפרדים - נשארו ציצי ערלה הדבוקים לעטרה שאינם מחוברים זה לזה, ובאופן שרק ע"י "צירופם" הם מכסים את רוב שטח העטרה (כשרוב היקפה ורוב גובהה מגולים) - נחלקו הפסיקים אם מעכבים⁶².

בהתיקף העטרה

יו. רוב היקף החוט ברוב גובהו - היה רוב היקף החוט הסובב' מכוסה בצד ערלה, אם צין זה מכסה גם את רוב גובהו של החוט (ראה אior נט) - הרוי' מעכב את המילה ויש לתקנו⁶³.

רוב היקף העטרה (ביחות הסובב') מכוסה בערלה.
ה'פתח' הצר בעור הגיד ממחיש שרק מייעוט היקף העטרה מגולה בראשו (עד החירץ). (ראה גם לעיל אירום ט, יב)

צין ברוב היקף העטרה

ית. היקף החוט לא רוב גובהו - נשאר צין ערלה דק המכסה את רוב היקפו של החוט הסובב אך אינם מכסה את רוב גובהו (של החוט), לדעת רוב הפסיקים - הרוי' מעכב את המילה⁶⁴.

גדרה מילה שבזכותה מקבלין פני שכינה, שנא' וمبשרי אחזוה אלה, ר"ל בזכות המילה,
שהיא בבשרי אחזוה אלה.

מנורת המאור (פרק ו)

השלמת המילה

ראה להלן בפרק י (ס"י א בהערה 10). 64. מסתימת הפטוי שהביאו את שי החכם הספרדי הנ"ל בסתמא ולא חילקו בזה - משמע שרוב היקף מעכב אף במידיעות גובהה, והינו שיש רצועה דקה בחוט השערה החופה רק את רוב היקף החוט, ורוב גובהו מגולה. וכ"פ בשווית תח"ס (י"ד רמח), צ"צ (י"ד רב אות ז), ונמצא שאם נימול כך בחול, מסתבר שציריך לתקנו דהוי ס' מה"ת, ואם מל כה"ג בשבת ופייש - נראה שיש לדונו כ"ספק ציצין המיעכבים", ראה בפרק זה להלן (סע"י לג - לח). ומסתבר שיש לתקנו אחר השבת.

(רב ס"ק טז), וכן מובא בתקנות הב"ד של הכת"ס (באבני בית היוצר ח"ב ס"י נז). וכ"ז דלא כמ"ש המהורים שיק (בשו"ת י"ד ס"י רמו בהבנת דברי הבכור שור) שרוב היקף מעכב דוקא כshawofah גם את רוב גובהו של החוט. וכ"מ מדברי היד הקטנה בש"י החכם הספרדי (וכ"כ באירועי דבי עילאי הנ"ל, ובשו"ת ברכת חיים ס"י צ אות יה, ובשאלת של אל ס"י קסוו, ושוו"ת בן יהודה ס"י סדר). ולמעשה, יל"ע אם עכ"פ לחומרה יש לדונו כ"ספק ציצין המיעכבים".

62. לש"י היד הקטנה פשוט שמעכב. ולשאר הפסיק, יתכן שכלי שאין רוב גובה או רוב היקף ברצף אחד - איןו מעכב. והנה, הבכור שור כתוב של'ד' הש"ך (רס"ק ט") אינו מעכב, אבל הוא עצמו החמיר. וכ"כ בתפאי"י (ס"פ ראנ"מ אות נ) ובשאל של'ל (ס"י קסז). ונמצא שאם נימול כך בחול, מסתבר שציריך לתקנו דהוי ס' מה"ת. ואם מל כה"ג בשבת ופייש - נראה שיש לדונו כ"ספק ציצין המיעכבים", ראה בפרק זה להלן (סע"י לג - לח). ומסתבר שיש לתקנו אחר השבת. 63. ואפי' אם הוא נמצא רק במידיעות גובה כל העטרה (הבשר הגבויה), שהרי מקום זה מוגדר כעטרה לכל"ע. ולכיאור החכם הספרדי (הו"ד בב"י רס"ד) - זהו הצין הנזכר במשנה (שבת קל'ו), וכ"פ הט"ז, הש"ך (רס"ק ט) ורואה"פ דהוי ציצין המיעכבים. ודלא כדעת היד הקטנה (ביביאור שי' הרמב"ם והשו"ע) שרוב היקף איןנו מעכבআ' מכף גם את רוב שטח העטרה, וכ"כ בניה"ב (סוף ס"י א). בענין המחלוקת בדעת השו"ע -

ית. שלא כנגד החותם הסובב - נשאר ציון עליה המכסה את רוב היקף העטרה, אך החותם הסובב' כולו מגולה (כגון שהציצין בראש העטרה בסמוך לנקב), לדעת רוב הפסיקים - הרוי"ז מעכבר את המילה⁶⁵.

ב. היקף החוריין בלבד - היה רוב היקף החוריין (בלבד) מכוסה בערלה ואילו החותם הסובב כולו מגולה, נראה שדינו כ"ספק ציצין המעכבים"⁶⁶, ויש להחמיר לתקנו (עכ"פ בימות החול).⁶⁷

גובה העטרה

כא. רוב גובה העטרה - נשאר ציון עליה המכסה את רוב גובה העטרה, ואפילו במקום אחד בלבד (ראה איור ס) - הרי זה מעכבר את המילה לכ"ע ויש לתקנו⁶⁸.

השלמת המילה

מגולה ברוב היקפו). ובشو"ת יהודה יעה (ח"א י"ד סי' רנה) כתוב ו"ל: וכל שנשאר עור חופה רוב גובה אותו החותם בלבד, אף במקומות א' במשהו גם בלבד רוב היקפה, ר"ל מתחילה עומק החוריין עד רוב גובה אותו השפה לצד מעלה, עREL דאוריתא הוא עכ"ל. ומ"מ היהות וד"ז איןנו מוסכם, מסתבר שדינו כ"ספק ציצין המעכבים". וראה עוד בפרק י"ג העטרה 19. כן 67. כת שמעתי ממך הגירוש"א שליט"א, ואיה פרק יב (ס"ט עסיף ב), וכן מבואר באחרונים הניל"ש שדנו בדברי הבכו"ש. 68. דיזי מוסכם להלכה על כל הפסיקים, והוא דינא דגמ' (שבת קלן) לרוחה פ' (חוץ מהבכו"ש שס"ל בדעת רשי"ז שהוא רוחה גובה העטרה). ומשמעם בפוס' שאפי"ז רצואה דקה ביוור (ברוחב שערה) מעכבות. ויל"ע מהיכן מחייב שישור הרוב בד"ז, והנה מפשותה ל' הש"ץ (סוף סק"ט) שבת' רוח גובה ראש הגיד"ז משמע שישור וזה מחייב האגבוה ואילך. אמן בפסק דין ליא"צ (ס"י רס"ד ד"ה בט"ז) כתב שלמי' החכם הספרדי ממשמע שם גובה החותם עצמו מצטרף לרוב זה. ולפי"ז יוצאת חומרא בניד"ר, שכשוחפה את כל גובה החותם (ובפרט למש"כ שמתחללים לשער עמוק החוריין) sagyi במקצת ערו נוסף (אפי' משה) ומctrarף ייחד לרוב גובה" (אעפ"י שאין רוב גובה בבשר העטרה עצמו). ויעוין בשו"ת אבן"ז (י"ד שלז) שהידיש לגבי הנולד מהול באופן זה שאינו מילתו דוחה שבת וגם אין לברך עלייה. וויל': שיש בו ערלה שחופה רוב גובהו או רוב היקפו ... חילוק יש בין רוב גובהו או רוב היקפו, דברוב גובה א"צ לברך על מילתו, דשמעא אין בו ערלה כבושה ולא hei ערל מועלם ואינו נעשה ערל עיי' רוב גובהו בלבד ... רק מיליה צריך דשם א' יש בו ערלה כבושה וקודם שהתיpto ממנה דם ברות ערל hei לא נפיק מערלת כיון שיש בו רוב גובהו, אבל בנשתייר בו רוב היקפו דאו

65. דיזי יהיה תלוי במחלוקת הפוס' בהגדרת העטרה, לשיטת רוחה פ' ש"עטרה" היא כל הבשר הגבוהה, א"כ בכח"ג מעכבר (ואף כשהחצין קצר ביותר וכגון שמקיר סמוך לנקב שם היקף העטרה קצר יותר). ככל"פ, שהרי לא מזמן שהעיכוב של רוב היקף נאמר דווקא כשהוא על החותם הגבוהה. והא שלא מזמן צירור זה להדיא לק"מ, שהרי איז' שכיה (וע"ע בנה"בabei הנחל סי' א סק"ה). ומasha"c לד' הבכו"ש בשישי"ז שה"עטרה" היא החותם הסובב בלבד, א"כ ציצין זה אינו מעכבר להיותו ואינו על העטרה כלל. ונראה שגם לשדי' הד' הקטנה בד' החכם הספרדי לא מעכבר, דהא ע"ק העטרה" (החותם הסובב) מגולה, ולשיטתו אין דין "רוב היקף" מצד עצמו ודלא בשאר הראשונים. ומ"מ בנה"ב (ס"ט אות ג) כתוב שמעכבר לכ"ע. וע"ע בפסק דין לצ"צ (סדר ד"ה בט"ז). ולהלכה ילי"ע אם לדונו כ"ספק ציצין המעכבים". 66. בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' פט) הסתפק היכן מתחילה העטרה (אם גם החוריין בכללה. ואין ראה מהבכו"ש, שדבריו הם בחותם הגבוהה עצמו ולא בשיפועו שתחתיו). וכותב שם שלשונות הפסיקים מתחלפים זהה, ומסברא הכריע להחמיר ששפת החוריין הוא בכלל העטרה, משום שמדובר זה לא דומה להמשך הגיד שלמטה ממנו. ומה שהפוס' לא פירשו לו להדיא והזיכרו רק את החותם, הוא משומ שבד"כ כשמגלה החותם ניגלה גם השטה הניל"ש וرك במיועטה זמיינוטא יארע שיתגללה החותם הגבוהה לבדו (וע"ע בשו"ת בית יצחק יוד"ח ח"ב סי' צב אותן). וכן הזהיר בשו"ת נפש חייה (ס"י עג שם חותנו, ג). וכן מקטנא בעמ"ס ישות מלכו) וויל': צריך שהיה מגולה כל העמק מהות עד למטה, דלהבוי"ש רוב גובה החותם היינו העומק הזה". ולפי"ז צל"ע מה היה הדין באופן שיש בחוריין רצאות ערו דקה ברוב גובה החוריין, כשהחותם עצמו מגולה (וגם החוריין עצמו

צץ ערלה המכטח את רוב גובה העטרה לשיטת הב"י (ראה לעיל איוור ז בפרק א סעיף יח).

צץ ערלה גובה העטרה

כב. רוב גובה החוט הסובב - נשאר צץ ערלה⁶⁹ שתחילה מתחת לחץין ועולה ומכסה את העטרה עד רוב גובהו של החוט הסובב (בלבד, ראה איוור סא) - נחלקו הפסיקים בדיננו⁷⁰. להלכה - כתבו האחראונים שרואין להחמיר בזזה⁷¹, ואפלו אם כבר פירש מהAMILAH יתקנו מיד (בימות החול). לעניין שבת כשפירוש - ראה בהערה⁷².

~~~~~ השלמת המילנה ~~~~

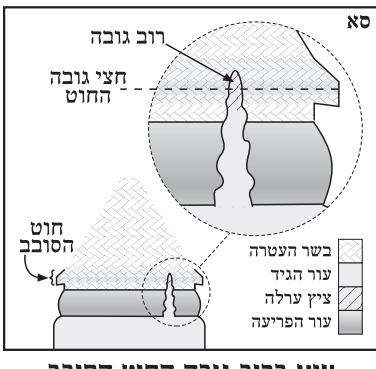
כחורי עכ"ל (ודלא כאות שלום בס"י רס"ד סק"ז שכח דרוה"פ האחרונים ס"ל בכדור שור). 71. כי ראוי להחמיר בחשש ערלה מה"ת, וכמש"כ ביד הקטנה וזיל: "זרואי בכל מקום שאפשר, מהראוי ליהדר מאד ולהושך לדעת רשי"י כי גם הוא אחד מהראשונים ודבריו דברי קבלה, ובפרט שזה החכם (הכבר שור) חזק ואימץ את דבריו בשתי דינים, וגם דעת הרין נראה כדעת רשי"י. וכ"כ בשווית נתע שעשועים (באזהורתו חתנו הדעת קדושים"), בית יצחק (ו"ד ס"י צב), עולת בשם אחוי בעל התניא), בשווית שארית יהודה (ס"י יד ונפש חייה (ס"י עג). ובשוית יהודה יעלה (ס"י רנה) כתוב שכן ד' החת"ס (אםם בניה"ב האריך ליחות דבריו). ובשוית מהר"ם שיק (ו"ד ס"י רמו) ובשוית בית שלמה (ו"ד ס"י קל) כתבו דאן בידם להכריע בין ההרים האגדולים. ובדרבי חיים ושלומם כת' שע"ז כיוון מההר"ש מבלו אמר שרלע"ל יעשו גבעת ערלה מבני"ג שלא נימולו כדיין, והוא עצמו עורר לכמה אנשים מתיין ילדים וקנים למאות כדי שלא ישארו ח"ז כל מהם בשגגה כרת ר"ל עד יומם מותם (שם תתקид), וכ"כ בכוחה"ב (רס"ד סק"כ). וכן היה משמע לי מדברים שאמר לי מון הגרש"ז אויערבך זצ"ל. ונראה שכן דעת מון הגריש"א יבלט"א שפק בעובדא של תינוק שנולד עם היפוספדיום, שהמוחה החליט להשריר מעט ערלה ברוב גובה החוט (בשביל הנitionה), ואמר ע"ז מון שודאי צrisk לתקן כשי הרכוש". והויסוף שהמוחל שבירך על מילה זו - עשה שלא כדיין, ראה פרק יב ס"י יeshoba ז. 72. נראה שבשבת עצמה אין חורו

חשיב על בעצם, ועלein ערלות בעצם רוב גובהו מעלה ולא מורד, שוכן מברכין על מליתו, וכן יש נפ"מ זה לעניין דיחוי שבת וק"ל עכ"ל. וכ"ז כשחצין בשטח של העטרה מלמללה (ואה באורו לעיל בסעיף יג אות ז), ואם הוא רק מלמטה - ראה בפרק זה להלן בסעיף זז. 69. ואפי' דק ביטור (ברוחב "משחו"), וכי"ז אף כשהרוב היקפו של החוט הסובב מגולה. 70. לדעת הבכור שור (בחידושים למס' שבת דף קלז) נחלקו בזזה הראשונים ולשיטת רשי"י (וגם לש"י התוס' והטור) העטרה היא רק החוט הסובב, ולפי"ז נמצא שהיא רובה גובה החוט מכסה - הוא ציצין המעכבים מדין "רוב גובה". אך לדעת החכם הספרדי שבב"י שהעטרה היא כל הבשר הגבוה בראש האgid, מילא בכחה"ג שרוב גובה העטרה אינו מכסה - לא מעכב. אמנם רוב הפסיקים שהקללו בזה: כ"מ מפששות הב"י (בס"י רס"ד) שהביא את דברי החכם הספרדי ללא חולק ואחריו הד"מ הארוך והב"ח, הדרישה באבה"ע (ס"י ה סק"ב), ט"ז ביר"ד (רס"ד סק"ח), ואך שבט"ז באבה"ע ס"י ה סק"ב נראה לאורה שסתור דבריו וסל' בכוכו שור, ביאר האבנ"ז הניל לדינא מסכים כהחכם הספרדי עי"ש ביאורו), ש"ך (שם סק"ט), חכם"א (כלל קמט סע"י טו), ערוה"ש (רס"ד כא), בשווית בית שלמה (ו"ד קלז), ועוד רבים מספרי השו"ת שצינו לעיל. ובשוית אבן"ז (ו"ד שלז) כתוב וול: "זהנה הרה"ג מוזוננסקעוואלייע כתוב דברי תב"ש אלו אינם הלכה, צדקו דבריו. וכן פסקתי כפ' שלא כתוב' בזה. בשוגם שהביא הרה"ג הנ"ל דברי ר"י הגוזר ור' הגוזר שהי' עוד באלו החמיishi שתכתבו להדייה דרוב גובהו היינו מן החוט עד פי האמה, והנה מצא הדבר מפורש, יישר

מילון

הציצין

שלמה

ציז ערלה המכסה את רוב גובה החותם הסוכב. בהגדלה (למעלה מימין) ניתן להבחין בבירור שהציצין עובר את רוב גובה החותם. לשיטת הבכוש הרו"ז רוב גובה העטרה (ראה לעיל אירור ז בפרק א סעיף יח).

בג. רוב גובה העטרה **לא** החותם הסוכב - נשאר ציז ערלה המכסה את רוב גובה העטרה מהנקב עד לפני החותם הגובה, ואני מכסה את החותם כלל - נחלקו הפסיקים אם מעכב⁷³.

בד. **רוב גובה בעטרה מלמטה** - נשאר ציז ערלה המכסה את רוב גובה העטרה רק בעטרה מלמטה⁷⁴, נחלקו הפסיקים אם מעכב⁷⁵.

השלמת המילה

הចור שור נראה לכורה שאין מעכב, שחרי לשיטו כל שאיןו כנגד החותם, אי"ז נחשב על ה"עטרה", וכ"כ בתשובה שם שלמה (הו"ד באות שלום רס"ק טז, וכ"מ ביד הקטנה ובכוה"ב רס"ק סק"ב). אמן נה"ב (ס"י ט סק"ג) השיג שלא יתרכן לומר כן, ולדידה פשיטה שאם לבכור שור מעכב, ראה לעיל בהערה 60. ולמעשה - צ"ע אם נידון כ"ספק ציצין המרכיבים". 74. שטח העטרה מצדיה החתחותן, ראה ביאור לעיל בסעיף ג' זהה ג'. 75. הבכור שור שם כתוב שלדעת הש"ך (רס"ק ט) אינו מעכב דס"ל שרוב גובה הוא דוקא בשטח שעיל הגיד מלמעלה והינו לצד הפנים. וכ"כ במנחת סולת (על החינוך מצוחה ב) הוסיף שכן המשמע בחכם הספרדי ובהכמ"א. וכ"מ אויל' בש"י המהר"י בירב (בספר בית יעקב על הרמב"ם), אבל הבכור שור עצמו שם החמיר שמעכב. בשאול של אל (ס"י קסו) כת' שאין בזה מחלוקת ולכו"ע מעכב. ואמן רוב האחוריים הסכימו לדינה להחמיר בזה. וכ"כ בחת"ס (יו"ד רמח), יד הקטנה, מהר"ם שיק (יו"ד רמץ), עולת יצחק (ס"י קעד), משיב דבר (ס"י נב) ובאבני בית היוצר הניל. וע"ע באבי הנחל (ס"י ה). ומסתבר שבחול יש להחמיר בזה שהרו"ז חש ערלה מהותורה. ולענין שבת כשיריש - צל"ע אם לדונו כ"ספק ציצין המרכיבים".

لتакנו, ולד"ד ל"ספק ציצין המרכיבים" שנחלקו האחוריים אם חזרו עליהם בשבת. ומה שמוס שבודאי שי' החכם הספרדי היא העיקר להלה (שהרי בפשטות כל הנוי"כ בשוו"ע הסכימו לזה, וכן שאר הפט"ז שהוזכרו בהערה 70 לעיל). וכך"פ בודאי אני שיתיחס (שאי"ז ציצין המרכיבים) להחמיר שלא לחזור ע"ז בשבת. ומ"מ יש להקנו אחר השבת וככל"ב בהערה 71 לעיל בשם מrown הגריש"א שליט"א. ופשוט שאין לברך על תקין זה דאף את"לSSI הרכוש"ש אני אין להסתפק, הר לי לא עדיף מכל ספק שאין מרכיבים עלייו מושם ס"ב"ל. ומ"מ צל"ע אם לדונו כ"ספק ציצין המרכיבים" כשמצטרף לזה ספק נוסף, לענין להקל בשעה"ד מדין ס"ס שלא לתקנו. ומסתבר שאין חיש לביריאות התתיקן, למתחלת רואי להקנו שכן ד' מrown הגריש"א שליט"א בכל ס"ס במיליה. ואם יש חשש כל שהוא, הרי אפי' בלי צירוף לס"ס יש להקל וכדי' רוחה"פ שפסקו כחכם הספרדי. 73. לש"י היד הקטנה הניל (ש"עטרה) היא כל הבשר שבראש הגיד) נ"פ שמעכב, דמהה לי אם הרוב מתחילה מלמעלה או מלמטה. ואילו לש"י החכם הספרדי נחלקו האחוריים, היד הקטנה כתוב שאין מעכב אלא דוקא אם חופה גם את החותם הסוכב. אבל בלבושי מודכדי (יו"ד מהדורות קיט) חולק וסובור שמעכב. וכן ביאר בנה"ב (ס"י ד בהערה ב). ולשי

סימן ה

המושך ערלו והמושך

"זכאר התבונתי בדברי הראשונים בדין המשיך מוצאתי וברים סתוםים וחתוםים ... עיקר הדבר נגזר דגשך ערלו אין מצוי כלל, דמי ישלח ידו להפר ברית ומוכ"ש ע"י חולין שאון מצוי כלל כנודע בחוש. ולפי"ז ניחא שפיר דהרי"ף והרא"ש ודרכם לכתב רק הדינים המוציאים ושיכחים ולכן השמיינו לגורי כל הסוגיא המשיך דאין להם עסק בו⁹⁵ ... רבותינו בעלי השועע העלו על שולחנם רק הדינים המוציאים ושיכחים הנוגעים למעשיה לבן השמיינו כל דין המשיך". (שו"ת פרי יצחק ח"א סי' נז)

ומפר ברית בבשר, שם עשה תשובה يوم הcpfורים מכפר, ואם לאו אין יום הcpfורים מכפר. מי טמא דרבנן ... ואת מצותו הפר זה המפר ברית בבשר, הכרת לפני יה"כ, הכרת לאחר יוה"כ. יכול אפילו עשה תשובה ת"ל יוה"כ. יכול אפילו עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה. ורבנן, הכרת בעולם הזה, הכרת לעולם הבא. עונה בה שם עשה תשובה לעולם הבא. ומה מיתה מרקחת" (שבועות יג א).

[ג]. "א"ר הונא דבר תורה משוך אוכל בתמורה, ומדבריהם גזו עליו מפני שנראה כערל⁹⁶. מיתיבי משוך ציריך שימול מדרבנן ... קטעי בסיפה ר' יהודה אומר לא ימול מפני שסכנה היא לו,

א. הסוגיות בש"ס

[א]. "ת"ר כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תורת ... ואת מצותו הפר - זה המפר ברית בש"ט⁹⁷. הכרת תורת, הכרת בעולם הבא. מכאן אמר רבי אלעזר המודעי ... והמפר בריתו של אברהם אבינו ... אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא" (סנהדרין צט א).

"אלו שאין להן חלק לעולם הבא כו' ... והמפר ברית ... זה שהוא משוך לו ערלה" (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א).

[ב]. "תניא רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה ביום הcpfורים מכפר, חוץ ...

השלמת המילה

רש"י שמדובר כשלא מל כלל, וכן שי' התוס' להדיא (ביבמות עב א ד"ה ומדבריהם). וכ"ז שלא כהרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"יו ופ"ג מהל' מילה ה"ח) שמפresher שמדובר במשוך ערלו כדי לכוסות המילה ועווה כן לבוזות המצווה. וכ"כ בפיהמ"ש (על המשנה באבות פ"ג יא). והנה, בירושלמי (הניל"בר"פ חלק) מבואר להדיא שקיים על משוך ערלו, ויתכן שהוא המקור לרמב"ם. 97. בשפ"א (בחידושיו למס' שבת קלג ב) הקשה לשוי' רש"י שהמל בחולחו גם על ציצין שאין מעכbin את

95. ועוד הוסיף שם זול: והרמב"ם ז"ל שהעליה על ספרו כל דיני התורה דאוריתא ודרבנן, רק כתוב גם דין המשוך בהל' תרומות. אלא דמ"מ משום דמשוך אין מצוי, לכן לא כתוב דין המשוך שציריך למול בהל' מילה כ"א בהל' תרומות לעניין שאוכל בתמורה דין תרומה ג"כ אינו נהוג עכ"ל. וראה בס"י זה להלן (בסעיף ז) ביאורים נוספים של האחוריונים בענין זה.

96. יצוין שכראשי שם (ד"ה בריתبشر) כתוב זול: מילה. וברשכ"ז (במגן אבות פ"ג מ"א) ביאר בד'

מילדה סוגיות; המושך ערלו והמשוך שלמה

דרשינן וביום ומר סבר לא דרישין
וביום" (יבמות עב).

[ד]. "המושך והנולד מהול ... לא יאכלו בתרומה. רבי זריין רבי ינא כי רבי ישמעאל בשם רבי יוחנן משום קנס. רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב גזירה גזורה. מה נפק מן בינויו משך לו אחר ערלה או שנשכה מאליה, אין תימר קנס אין כאן קנס, אין תימר גזירה גזרו אפילו כן גזירה גזרו⁹⁸".

(ירושלמי יבמות פ"ח ה"א).

ב. המציאות

המושך ערלו⁹⁹ או המשוך הוא כשנימול כדין ולאח"ז נמשכה ערלו ובהדרין האופנים הבאים¹⁰⁰:
[א]. משכה לעצמו בידיהם¹⁰¹.

אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כויזיבא והוילדיו בניים ובנות, שנאמר את המול ימול אפי' מאה פעמים, ואומר את בריתוי הפר לרבות את המשוך ... הוא סבר מרא נסיב לה הש"ס קרא דאוריתא היא, ולא היא מדרבנן וקרא אסמכתה בעלמא ... מיתיבי ... משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלים ... תיובתא דרב הונא תיובתא ... לימה תנאי משוך ... וקטן שעבר זמן ... אין נימולין אלא ביום. רבי אלעזר בר' שמעון אומר בזמןינו אין נימולין אלא ביום, שלא בזמןנו נימולין ביום ובלילה. מי לאו בהא קמייפלי, דמר סבר משוך דאוריתא, ומיר סבר משוך דרבנן, ותסברא ... אלא דכלי בעלמא משוך דרבנן ... והכא בהא קמייפלי מר סבר

השלמת המילה

א"ש דמיירי הכא דnimol כה"ג ואח"כ משך את ערלו ממש. אמנם לש"י החכם"א וסייעתו דס"ל דרכיה"ג הוי ערל ולא משכחת לה מהול מה"ת א"כ חתק כל הערלה - א"כ تو ל"ש בו מציאות של 'ערלו', וע"כ ציל' שקרה ע"ש מציאותו כתעת, והינוי משם שעור זה מכסה העטרה כמו הערלה בטבע, והינוי שא"ז הערלה האמיתית. 100. על ביורוי האחרונים בחילוקי הדינים להלכה בין משוך למסורבל - ראה להלן (באות כ). 101. גמ' סנהדרין (מד א) "עכן משוך בערלו היה". ופירש רשי"י "משיך את עורו אמרתו תמיד עד שנשתרכבה, וכיסתה את ראש הגיד כדי שלא יראה מהול". ועיי"ש (סנהדרין לח ב) "אדם הראשון ... משוך בערלו היה, כתיב הכא והמה כאשר עבר בריתו וכתיב החט את בריתוי הפר". ובמהרש"א (בחידושים אגדות שם) כתוב וז"ל: לא מצינו שנצתה אדם על המילה אלא שהיא נולד מהול כדאי' במדרשות והיה משוך ערלו אח"כ וק"ל. ובערוך לנ"ר (שם) כתוב וז"ל: אף שלא נצטו עdryין על המילה, דמ"מ דבר מכוער הוא ... ועוד דהאי דרשעה דאת בריתוי הפר בלבד"ה לאוריתיא היא דמשוך הוא רק דרבנן עכ"ל. ועיין מה שכתו התוס' ביבמות (עה א ד"ה והני מולין) ובתורת חיים שם.

המילה (וכ"פ בטור יו"ד סי' רס), יש לעיין למה היה רשי לאכול בתרומה אם נשארו ציצין שאין מעכbin כיוון דמדרבנן אכתיה צריך לגמור המילה, ובמשנה (שבת קל') מפורש דדרקא בציינן המעכbin אינו רשאי לאכול בתרומה. ואנומם למסקנת הוגם' (ביבמות עב) דמשוך מותר לאכול בתרומה ע"ג דמדרבנן צריך למול (לאשונים שפסקו כך) - א"ש. אבל מ"מ קשה אליבא דרי' הונא שם דס"ל דמשוך אסור בתרומה. ותירץ השפ"א דציינן שאין מעכbin שאין חיב אל לא משום ואנוهو כמ"ש הב"ח (ביו"ד שם) שאיןו אלא לכתחילה ולא לעכוב (כמ"ש התוס' בסוכה כת ב). ולשיטת רשי"י שם שוגם ואנוهو מעכוב ייל' משוך חמוץ יותר כיון דחייבא דידי' אית לי' אסמכתא מייחדת בקרא מדכתייב את בריתוי הפר עי"ש. 98. אם הוא משום גזירה אותו ערל - ייאסר בתרומה אפי' נמשך מאליו או באונס, אבל אם הוא משום קנס - יש לקנסו רק אם משכה ברצונו. 99. הלשון 'ערלו' נזכר בחז"ל ובראשונים. ולכארוה צל"ע בלשון זו שהרי היהות וכבר נימול פ"א כדין - הרי כבר אין לו ערלה והעור שנמשך הוא עור הגיד, ובשלמא לש"י הד"ח דס"ל שגם אם לא חתק כל העולה אלא השair חלק ממנה וgilha העטריה ע"י הפרעה - חשב מהול מה"ת,

ה. ביאור מחלוקת הראשונים

יש שבירו שהתוס' סברו שמצוות מילה מהתורה היא רק מעשה המילה, והיות שכבר נימול פ"א, הרי נתקינה מצותו ושוב אינה מתבטלת (ה גם שמשך ערלתו, ומ"מ יש בזה איסור דרבנן שנראה כערל). אבל לד' הרמב"ם, בכלל מצות מילה ישנו חיוב להמשיך להיות מהול כל חייו ולכך המשך ערלתו כאילו ביטל מצות מילה¹⁰⁸. יש מה אחרונים שכתב שהמקור לחיוב זה הוא מהפס' "והיתה בריתך בברשם לברית עולם"¹⁰⁹.

ו. הסתיירה ברמב"ם

הרמב"ם בהל' תרומות (פ"ז ה"י) פסק וז"ל: "משוך מותר לאכול בתרומה

[ב]. אחרים משוכה לו באונס¹⁰².

[ג]. נשכה מלאיה¹⁰³.

המושך ערלתו

ג. חיבור בכרת וחלקו לעזה"ב נחלקו זהה הראשונים: לש"י הרמב"ם והטור - חייב כרת ואין לו חלק לעזה"ב¹⁰⁴. מайдך לש"י התוס' - אינו חייב כרת¹⁰⁵.

ד. אם אישרו מה"ת

יש מה אחרונים שכתבו שלדעת הרמב"ם (הניל) - המושך עבר איסור מה"ת¹⁰⁶. אמון בשיטת התוס' נראה שהוא איסור מדרבנן¹⁰⁷.

~~~~~ חשלמת המילה ~~~~

הבן נימול ... אלא כל הנני עיקר מצותם אינה העשיה, אלא שציפקה המילה להיות החותמה בבשרו,سئل"כ הא דאמרין במנחות (מג ב) כיון שנוצר דור ב밀יה נתישבה דעתו ואמר עליה שירה, ולמה שמה במליה יותר מראשו וזרעו שקיים בהם מצות תפילין וכי' עתך"ד. ובפרקי יצחק (כח"ב ס"י ל' במקתבו בעל הבית הלוי) כיוון זהה מעדתו. ומההראנת' (בדרשותו בפרשת זורה, הו"ד במל"מ פ"י מהל' מלכים ה"ז) ביאר שהמקור לרמב"ם הוא משם שעבר על מצות מילה וסבירתו היא ש"מי שהוא משוכן על המילה - מצואה נהמי שלא ימשוך ערלתו", והוא להלן בהערה 110 קושית המל"מ ע"ז. כ"כ הנציב' ב"העמק דבר (בראשית יז יג) וז"ל: "עוד הזוויר שיהי בריתם קיים ולא למשוך את הערלה", והוסיף שם בהרחיב דבר ויזל: "ואף דאי" ביבמות דמשוך הוא מדרבנן הינו לאיסור אכילת תרומה וקדושים. וגם א"צ למל עוד הפעם ... אבל ודאי איסור למשוך מה"ת מהאי קרא ... והנה כבר נתקשה בהגמ' ה' מילה על שתי ברכות שմברכין על המילה ולהכניותו. ונראה דהו על שני מ"ע, תחלה מברך המוחל על מעשה החיתוך, ואחר שחתק מברך האב להכניותו שהרי בידו למשוך ערלה בנו והזוזר ע"ז במע"ע שטבנין עליה ... ועפ"י דברינו מתיישב ג"כ שיטת הרמב"ם דברין אב אין מברכין כלל להכניותו, משום דמסתמא אינו ביד ב"ד למשוך הערלה עכ"ל שם.

102. עי' ביבמות (עב א) שבימי בן צוביא משוכן באונס. ובמהרש"ל שם פ"י שהעובי כוכבים משוכן ערלתן של בני ישראל באונס, וכשגרה ידו ונצחים חזיו ומלו בים. 103. במאירי (ביבמות שם) כתוב וזה: "אחר שנימול גדול בשר ערלתו ונמשך עד שכסתה העטרה אלא שאינה נדבקת בה", ו"א שגס עי' חולי (כמו דלקת וכיו"ב), וכ"כ בחידושי הריטב"א ובנימוקי"י (שם). 104. כ"פ הרמב"ם (בפ"ג מהל' תשובה ה"ו ובפ"ג מהל' מילה ה"ח), והטור (ביו"ד סי' רס), ועפ"י הגם' בסנהדרין (צט א) והירושלמי (שם פ"י ה"א). כ"כ התוס' (במatters עב א ד"ה ומדבריהם), ומש"כ בוגם' שמשוך בכרת הינו כשלא מל כלל. ומסתבר שגס רשי"ס סובר כן. 105. כ"מ מכמה מביאורי האחرونים שהו"ד להלן (באות כ), ושם צוין גם המקור לו. 106. התוס' ביבמות (עב א ד"ה ומדריכיהם) כתבו שהגס שהגמ' בסנהדרין (דר' מד א) למדה מפס' שענן היה משוכן ערלתו, אין זה אלא אסמכתה בعلמא. והוסיפו שמש"כ הגמ' (בשבועות ג' א) שימוש ערלה בכרת - הינו כשלא מל כלל, ועי"ש בערך לנו. ויתכן שגם גם דעת רשי"ס שהרי גם הוא פי כן בענין המפיר בריתبشر (סנהדרין צט א ד"ה ברית בשור). 108. וכדברי המהרו"ח אויר ורוע הידיעות (בשות' סי' יא) שיעיר מצות מילה היא התוצאה והמצט שיהיא מהול וז"ל: ובענין המילה, נראה שאין האב חייב למול בנו בידו, אלא רק להטעק שהיה

זאת בידיהם¹¹¹ ולכנן נידון ככופר בבריתו של א"א ומהוויב כרת¹¹².

[ב]. יש שכחוב חלק, לעניין מצות מילה - המושך עבר על איסור מה"ת, אבל לעניין אכילת תרומה - אסור רק מדרבנן¹¹³.

[ג]. יש שביאר שמצד דיני מילה - המשורק הינו ערל רק מדרבנן, ואילו חיוב הכרת הינו על ביזוי המצווה¹¹⁴.

ה. כפרת המושך ערלו

נחלקו התנאים (שבועות יג א) כיצד היא כפרתו של המושך ערלו: לרבי - אם עשה תשובה יה"כ מכפר, ולחכמים - רק הmittah מכפרת (לאחר התשובה). מהרמב"ם משמע שהלכה בדברי חכמים¹¹⁵.

אכילת תרומה

ט. דין המושך ערלו באכילת תרומה בסוגיות הגם' הנ"ל (ביבמות עב) מובאים דברי ר' הונא שחכמים גזרו על המשורק שלא יכול בתרומה. והנה, ישננו שתי

ואע"פ שנראה כערל, ומ"ס שימול פעמייה עד שיראה מהול". ואילו בהלי תשובה (פ"ג ה"ז) פסק וז"ל: "וזאלו הэн שאיין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידוניין על גודל רשותם וחטאיהם לעולם ולעולם עולמיים ... והמושך ערלו", וכ"פ בהלי' מילה (פ"ג ה"ח) וז"ל: "כל המפר בריתו של א"א והניח ערלו או משכה אע"פ שיש בו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעזה"ב" עכ"ל. והקשו האחرونים שלשיטתו שחילכו של המשורק במילה הוא רק מ"ס - איך יתכן שמחוויב כרת¹¹⁶.

ז. ביאור שיטת הרמב"ם

בביאור וישוב שיטת הרמב"ם מצאנו ג' דרכים:

[א]. יש שחילק בין מושך למושך ערלו, במושך מדובר שנימול כראוי ומחמת שהשמין, נ麝' העור וכיסה את העטרה עד שאינו ניכר שהוא מהול, וכיון שנעשה כן מאילו, חיבור הוא רק מדרבנן. מאידך המושך, עשה פעולה

השלמה המילדה

דבר ס"פ לך לך). וע"ע שות' יב"ע (ח"ה יו"ד סי' כב) וברית יהושע (ס"י אאות לך). 114. שיירוי הקרבן (לבעל קרבן העדה בירושלמי בתחלת פ"י דסנהדרין), וכן משמעו מלשונו של רבינו יונה בפירשו לאבות (פ"ג משנה יא על מש"כ שם "והמפר בריתו של אברהם אבינו") וז"ל: ונראהurreל כדי שעשו להכעיס כדי להבזות מצוות עכ"ל. 115. בהלכות תשובה (פ"ג הל' יד) ז"ל: במא דברים אמרוים שכל אחד מאילו אין לו חלק לעזה"ב בשם בל תשובה - הרי זה מבני העולם הבא לכך לך דבר שעומד בפני התשובה, אפילו כפר בעקבות כל ימי ובאחרונה שב - יש לו חלק לעולם הבא עכ"ל.

110. וכלsoon הגם' "או"ו קרת דרבנן מי אייכא" (igkeit nah b). והמל"מ (בפ"י מHAL' מלכים ה"ז) האיך להקשوت על המהראנו"ח שביאר שהמושך עבר על מצות מילה (חו"ד לעיל בהערה 108) ובתו"ד כתוב וז"ל: הרי המשורק צריך לחזור ולימול אינו אלא מדרבנן ... וא"כ קשה על הרוב דהיכי אמר דבמילה נמי אייכא שב ואל תעשה דהינו שלא מושך ערלו עכ"ל. ועי' במעשה רוקח (פ"ג מה') תשובה ה"ז שנדחק לומר שגם הרמב"ם ס"ל כתוס' ביבמות הנ"ל דהוי מדוברם. 111. וכפירושי הנ"ל (בסנהדרין מד א בענין עכ"ן). שות' בן יהודה (ס"י צ, וכ"כ האדרת' (בגהגות בני בנימין פ"ג מהל' מילה). 112. שות' בן יהודה (הנ"ל בהעמק).

סבירות המחלוקת הם - אם איסור אכילתתו של המשוח בתרומה היא משום גזירה או משום קנס. למ"ד משום גזירה אסור גם בשנשכה מלאיה או באונס, ולמ"ד משום קנס, לא קנסוהו.

הגדרת "ערלה" מהתורה

יא. המשוח אינו ערל מה"ת מהתורה - המשוח (והמשוח ערלו) אינו נחשב לעREL וдинוomi כמי שנימול כדין ואח"כ נתכסתה העטרה¹²².

יב. הטעם שהמשוח אינו ערל (חקירה בהגדרת "ערלה")

יל"ח בטעם הדין שהמשוח והמסורבל בבשר (شمיעקראי נימולו כדין ואח"כ

גידסאות בגם¹¹⁶, והנפ"מ ביןיהם היא האם למסקנה יש סיעטה לדברי ר' הונא או שאדרבא דבריו מוקשים ונוחים מההלכה. גם ההלכה למעשה (אם המשוח נאסר בתמורה) תלואה בנידון זה. ונחקרו בהה הראשונים: לש"י רשב"י¹¹⁷ - המירא של ר' הונא נפסקה להלכה ומילא המשוח נאסר בתמורה¹¹⁸.ammen הרמב"ם פסק זו"ל: משוח מותר לאכול בתמורה ואע"פ שנראה כערל¹¹⁹. לעניין קרben פסח - ראה הערת¹²⁰.

ג. נמשכה ערלו - לעניין תרומה

נחקרו האמוראים בירושלים¹²¹, אם גזירת חכמים שלא יכול בתמורה היא גם באופן שערלו נמשכה מלאיה או באונס.

120. בהעמק דבר (שםוט פרק יב פס' מד) כתוב זו"ל: שם עב א ד"ה קתני מיתה) שכחוב זו"ל: וזה שמעתי והיא נראה עיקר, ועי"ש בתוד"ה מיתבי. 121. וכ"מ מהרשב"א (שם), והמאירי (בית הבהיר) שם. 122. הל' תרומות (פי"ז ה"ז), וכן ד' הריטב"א (בחידושיו ליבמות שם). והנה, הרמב"ז והכס"מ (על הרמב"ם שם) بيانו שהרמב"ם פסק כගירסתנו שהרמב"א של רב הונא נדחת, ולכן המשוח מותר בתמורה (ועי' במל"מ שם שם"מ מהירושלמי דפרקין נראת כגירסתו שמשיעית לרבות הונא וע"ע באור"ש שם). ובנירוק לנור (ביבמות שם) מצאתי דבר חידוש זו"ל: לפענ"ד ייל דגム הרמב"ם פסק כרב הונא,adam הך דינא שכחוב הרמב"ם שצרכן למול אין מחתת תרומה אלא שלא יהיה נראה ערל, רקשה איך כתבו הרמב"ם בהל' תרומות היל למייכתב דין זה בהל' מל' מילה ושם לא הוציא הרמב"ם הך דינא דמשוח כלל, וכן ניל דהרבנן ה"ז, משום דלפניהם דין דמשוח הביא ערול אין אוכל בתמורה מן התורה, ועל זה כתוב דמשוח אין לו דין ערל ואוכל בתמורה, פי' מן התורה אבל מד"ס צרכי למול כדי לאכול בתמורה, וא"כ פסק כרב הונא ... נוקט הרמב"ם לפ"ז כלשון רב הונא דבר תורה וכו' ומדוברים גרו עליי עכ"ל. והם שמשר האנו"כ לא משמע כן וכמו שציין הערול"ג בעצמו, מ"מ גם המנחה"ח (במצווה רפב) והערוה"ש בזרעים (הל' תרומות סי' עד סעיף ז') כתבו כדרכיו.

מילדה סוגיות; המושך ערלה והמשוך שלמה

שנתה חדש על העטרה לאח"ז נקרא ערלה (וain חילוק אם הוא בתולדה או שנמשך), אבל הגמ' סוברת שא"צ לזה פס', דמהיכי תיתי לרבותו שהרי איז' ערלה בתולדה (ואדרבא - בהו"א צרייך פס' כדי לרבותו).

יג. אופנים שדינם תלוי בהגדרת "ערלה"
[א]. נולד מהול שנמשך - כתוב הט"ז (בpsi' רס"ק ט) וזו": ל' : ומסתפקא ליadam נולד מהול והטיפו ממנו דם ברית, ואח"כ מכח שמננו נתרבה ונמשך העור למעלה ולא נראה כל העטרה אף' אחר הקישוי. מי נימא שצרייך לחותך העור באיזמל ולתקנו כראוי, דכאן אין שיק' לומר שכבר היה נימול כראוי מן התורה, דבאותה שעה לא היה לו ערלה כלל ... דלא אכפת לנו במא שלא היה ראוי לימול בשעתו, דמ"מ החיוב בא עליו אח"כ אפילו מן התורה, א"ר דשאני הכא דמן התורה אין חיוב רק ערלה בתולדה ולא מה שנמשך אח"כ עכ"ל. והיינו שהט"ז נסתפק באופן שנולד מהול לגמרי ואח"כ השמין ומהמת זה נמשך העור (לאחר היום השmani) וכסה את העטרה.

ויש לבאר את ספק הט"ז עפ"י החקירה הנ"ל בהגדרת ה"ערלה" מהتورה¹²³. לפי סברא אי' שדווקא מי שכבר נימול פעמי ההלכתו אין מילתו אח"כ מה"ת, אח"כ בניד"ז שמדובר לא נימול (שהרי לא הייתה לו ערלה) ולא נתקיים בו המצווה מעולם, אח"כ עתה שנתה חדשה מציאות של עור שמכסה את העטרה - הרי זו ערלה

(נתפסו) אינם נחשים לערלים ותיקון מילתם אינו מה"ת, האם הוא משום דמה"ת אין חיוב למול אלא פ"א בלבד והיות וכבר נימול פ"א, שוב א"צ למולו, א"ר דהתורה חייבה למול רק "ערלה בתולדה", והיינו דוקא נשנולד באופןן זה שהערלה מכסה את העטרה, אבל עוד שנמשך אח"כ אינו נחשב "ערלה" ומה"ת אין חיוב למולו.

והנ"מ בין ב' הצדדים היא באופן שנולד מהול ולא נימול מעולם ורק לאח"ז נתCHASE להו "ערלה" (והיינו שהעטרה נתכסתה בעור), לפי הצד הא' - היה ומעולם לא נימול הרי זו נחשבת ל"ערלה" ומחויב במילה מה"ת. אך לצד הב' - היה ועור זה לא כיסה את העטרה נשנולד אין זו "ערלה".

ולבוארה הדברים מפורטים במקילתא: "רבי אליעזר אומר ... ד"א ומלה אותו אז יאלל בו למה נאמר, להביא את שנטקימה בו מצות מילה אפילו שעה אחת, אפילו שחזור הבשר וחפה את העטרה אינו מעכbo מלאכול לא בפסח ולא לאכול בתמורה"¹²⁴. ولכוארה יש להוכיח מכאן שرك מי שעדיין לא נימול מעולם - נחשבת ערלה ל"ערלה" (כצד הא' הנ"ל).

אמנם בשווית פרי יצחק (ח"א סי' לא) האריך להוכיח שהמקילתא חולקת על הגמ' דידן, שהרי למקילתא צרייך פס' כדי להסבירו למעט את המשוך (מאכילת פסח ותרומה), ומשום דס"ל שגם עור

~~~~~ **השלמות המילאה** ~~~~

שגדיר זה צ"ב, מ"מ אין מפורש בדברי הנצי"ב הנ"ל.
123. מכילתא בא (פרק טו). 124. פשוט, וכן

ולכיאור השני נראה שהגמ' שביטל מצות מילה מה"ת, מ"מ אינו מחויב לתקן מה"ת אלא רק מדרבען, והגמ'

דוקא, א"כ בנייד"ז הייתה והעור החופה את העטרה עתה אין ערלה מלידה - אין מחייב במילה מה"ת. והיות וקייל כהופסקים שرك לערלה בתולדה יש שם ערלה¹²⁸, א"כ נמצא שמילתו אינה מה"ת, ואני דוחה שבת¹²⁹. ויש שכח שבאופן זה גם הטע"ז יודה שציריך למולו מה"ת¹³⁰.

[ג]. נולד מהול לגמרי ובתווך ח' ימים נמשך העור וכיסעה את רוב העטרה - יש שכח שבזה אפי' הטע"ז (שמסתפק כשםשך לאחר היום השמנני), יודה שציריך למולו מה"ת¹³¹, ויש שכתחו שגם בזה מחייב רק מדרבנן¹³², ומ"מ אין למולו בשבת¹³³.

[ד]. נולד מהול במקצת¹³⁴ ואח"כ נמשך העור וכיסעה שטח נוסף בעטרה - יש לחתווך (מה"ת) גם את העור הנוסף שאף הוא בכלל הערלה¹³⁵.

[ה]. נולד ערל ואח"כ נתמעט העור ונתגלתה העטרה - נולד באופן שרוב העטרה מכוסה (בציצין המעכbin).

(שלפי צד זה, לעניין "שם ערלה" א"צ שייהי ערלה בתולדה ואין נפ"מ בין ערל מלידה או נתערל אח"כ), ונמצא שציריך למולו מה"ת¹²⁵. אבל לפי סברא ב' שדווקא ערלה בתולדה הווי מה"ת, א"כ באופן זה אין חיובAMILTO מה"ת ודיננו כלל בעל בשר ומשון שחיבורAMILTO הוא מדרבנן בלבד (והיות ונראה מהול א"צ לתקנו).

ואמנם מרוב האחוריים נראה שס"ל בפשיטות להלכה שעrella מה"ת היא דווקא ערלה בתולדה¹²⁶.

[ב]. נימול קודם זמנו וביום השמנני נשכח הערלה וכיסעה את רוב העטרה (בשיעור המעכוב) - יש שכח¹²⁷ שדינו תליי בשתי הצדדים שנتابרו לעיל בהגדרת "עללה" מהתורה: לפי הצד שדווקא מי שכבר נימול פעם כהאלתו איינו ערל - א"כ בזה שלא נימול כהאלתו (אלא קודם זmeno) חל עליו בשמנני שם ערלה" ומחייב במילה, אבל אם נאמר שם "ערלה" תליי בערלה בתולדה

השלמת המילה

127. מלוחמות ארי (רסדר סק"ב). 128. עפ"י הכרעת השאג"א וורה"פ בהעורה 126 הנ"ל וROLE CATIV שהסתפק בזה. 129. מלוחמות ארי (שם). ובוגדל עוז ליעב"ץ (נהל זאות מ) כתוב דרכ' שנימול לח', מ"מ מילתו אינה דוחה שבת, ובכוה"ב (רסדר סק"ח) נסתפק מילתו נושא שבת, שיש לחוש בזה. ועכ"פ בחול נ"פ שציריך למולו, שיש לחוש לסתוברים שמחובי במילה מה"ת. 130. כוה"ב (רסדר סק"ד) ובair ש"שם ערלה" אינו תלוי בתולדה כפשוטו אלא ביום השמנני, וככ"ב במנחת סולת (על המנ"ח מצויה באות ד). 131. כוה"ב (שם) וממנחת סולת (שם), וכמנחת בהעורה הקודמת. 132. מגדל עוז (הנ"ל), וככ"מ בכית מאיר (או"ח סי' שלא, עי' נחל הירית סי' כה סעיף ו). 133. מן הגרשׂוא ז"ל (שולחן הלמה סי' שלא ס"ק יב). 134. באופן שהעטרה מכוסה בשיעור ציצין המעכbin. הטע"ז (שם) בסוף דבריו כתוב וזיל: אבל אם היה

בישראל בנהל הברית (בסי' כה). 125. ואך שמקצת העטרה מגולה, מ"מ היה ויש בו ציצין המעכbin יש למולו. ועכ"פ ספק זה הוא דווקא בכח"ג שנולד מהול לגמרי, אבל נולד מהול קצת (באופן שיש בו ציצין המעכbin) ואח"כ לפני מילתו גדל העור ונתכסה יותר, בה פשות לט"ז שgam על העור הננטף אח"כ יש שם ערלה וצריך לחתוכו וכמפורט להלן. 126. כ"פ ביד הקטנה (הלו' מיליה במנחת עני אותן נג), השאג"א (בסי' נה), שו"ת יהודה יعلا (רנץ ס"ק ג), פרי יצחק (ח"א סי' לא וח"ב סי' לו), וככ"ב עיר"פ, עי' בנהל הברית (שם). ובשור"ת עמודי אור (סי' סה) תלה די"ז בחלוקתם הא דהנולד מהול צריך הטפת דם ברית הוא מן התורה, לצד זה - הרוי נתקיימה בו מצות מילה בטטה ושוב נשנמנשה ערלוות א"צ מילה אלא מדבריהם, אבל אם ההטפה היא ורק משום חומרה ולא מן הדין - חייב אח"כ למול מה"ת. וע"ע במנ"ח (מצווה רפס).

מילדה סוגיות; המושך ערלו והמשוך שלמה

מחמת גזירה) אלא עצם המציאות שנראית על היא מהחייב בתיקון. אמנים למעשה נראה שניד"ז יהא תלוי בחלוקת האחוריים מהי המציאות של המשוך (ראה אותן כ להלן), ולדברי האחוריים הסוברים שכש נῆמישך מאליו איןנו מוגדר כמשוך אלא כמסורבל בבשר - א"כ יהא מהויב בתיקון רק מדין המסורבל בבשר¹³⁹. ועכ"פ הא מיהא פשוט שאם איןנו נראה מהול אפי' כשהגיד בקישוי - צריך תיקון דלא גרע מסורבל.

טו. משוך ומסורבל - תיקונים בלילה
בגמ' ביבמות (ברירתא עב ב) נחלקו התנאים אם יכול לתקן את המשוך בלילה, ומ"מ אף לר"א בר"ש (שם) שמתיר, הינו משום דס"ל שבכל מילה שלב"ז נימול בלילה, וא"כ להלכה שלא קייל.cn, נמצא שהמשוך אינו נימול אלא ביום¹⁴⁰, ואף שהוא מדרבן, מ"מ עין דוריתא תקונה¹⁴¹. ואילו לגבי המסורבל דנו

ואח"כ (לפני היום השמיני) נתמעט העור ונתגלתה רוח העטרה, יש שהסתפק אם מהויב במילה מה"ת¹³⁶.

גדרי חיובם של המושך והמשוך בתיקון

יד. המושך ערלו ו- חיוב תיקונו
המושך ערלו עד שאינו נראה מהול (אפי' כשהגיד בקישוי) - מהויב לתקן את מילתו לכוי"ע¹³⁷, ואפי' לפוסקים שモתר בתרומה (ראה אות ט לעיל) - מ"מ צrisk למולו מדרבן מפני נראה כערל¹³⁸.

טו. נמשכה ערלו ו- חיוב תיקונו
בפשתות נראה שחלוקת האמורים בירושלמי (הנ"ל באות י, לגבי ערלה שנמשכה מלאיה או באונס) היא רק לעניין תרומה, אך לעניין עצם חיובו בתיקון - מסתבר שאין חילוק ובכל עניין שנמשכה ערלו ואפי' אם מלאיה או באונס - מהויב בתיקון, ומושום שהתיקון אינו משום קנס (וגם לא

השלמת המילה

ההראאנ"ח בביואר שיטת הרמב"ם שהמושך עבר באיסור מה"ת של מילה (עליל בעהרה 108) - לא מצאנו מי שטובר להדריא שהיו בו תיקון הוא מה"ת. וכ"כ היריב"א ודמאייר (אליאד דשיטה זו ביבמות שם, ויועין בקנון אורה ובמהרש"א שם). ומה שכתבנו שחביב בתיקון עכ"פ מדרבן - דיז' פשוט הוא שלא גרע מסורבל בשר, וככ"ל להלן לנין נשכח ערלו ותוקף אונס וקייז בזה. אמנים לש"ז האויז שהבאנו להלן (בטעף י), שיסוד חיובו של המשוך הוא מדין נפרד, יש נפ"מ ביןיהם והינו שכמו שראף איפלו אם נראה מהול כשהגיד בקישוי - מהויב בתיקון. **139.** לש"ז האויז גדריו שונים ממשוך וכמשמעות להלן. **140.** כ"כ בשווית פרי יצחק (ח"א סי' כז, ועי' שתחמה מדורע רוח הראשונים וכן בעלי השו"ע המשיטו דיז' וומ"מ אין לדוחת בשום אונס ברייתא מפורשת"). ועכ"פ נמצא שבדיז' שונה המשוך מבעל בשור שלדעת הפרי יצחק נימול גם בלילה וכמ"ש שם במסקנת דבריו. **141.** רשי" (ביבמות שם ד"ה

נולד מהול קצת פשיטה לי שאח"כ אם נ משך העור שציריך לחזור אליו כיון שלא נימול שום פעם כראוי עדין עכ"ל. ועפ"י כמה האחורים שפירושו שכונתו לziejור זה, עי' שווית ברכת רזה (ס"י פא) ומונחת סולת (שם). ובביואר סברת הט"ז כתבו - שהיה ויש שם ערלה וזוהמתה" על המקצת שנולד עימו, הרי זה חל גם על העור החדש, או משום דאמרין שהערלה עצמה גדרה ונתפסטה. **136.** שהגמ' שהערלה היא בתולדה וגם לא נתקיים בו מוץ מילה, מ"מ היה ובמשמעותה ארלה אינה בשיעור המעקב אויל לא חל ע"ז שם "ערלה", כן הסתפק בכחה"ב (ר逮 סקכ"ד). והרב מכאל טובה שליט"א העיר דצ"ע הא איפלו נולד ערול ונימול תוך ח' ימים סגי בהתדר"ב (ואפי' נשארו צשא"מ א"צ למלום), ומ"ש נימול תוך ח' מתגלתה העטרה מלאיה ורק ח'. **137.** והינו אפי' חולקים על שי' האויז (המובא להלן בסעיף י). ולא קייל להלכה כר' יהודה (ביבמות שם) שכנה היא לו. **138.** הרמב"ם (בפ"ז מתרומות ה"י). ואיפלו לש"י

מיליה

פרק י סימן ה אות יח

שלמה

שכשה העטרה ונראה כאילו לא מל ...
ציריך למול מדרבנן. מיהו איני יודע אם
כשמתקשה נראה מהול אם ציריך או
למול אם לאו. ולכארה נראה דאפק'ה
ציריך למול ... אלא שמע מינה דמשוך
דרובנן אפי' במתקשה ונראה מהול עכ'ל.
וחעולה מדבריו שהאו"ז הסתפק בנידון
זה ולבסוף נטה להכריע שהמשוך חמור
יותר מבעלبشر. והיינו שהגם שב"בעל
בשר" הקילו חז"ל שם "נראה מהול"
בקישוי - א"צ למולו שוב (קולא אי'
הנ"ל), מ"מ משך ערלהו" חמור יותר
ואין בו את הקולא של בדיקת הקישוי,
ונמצא שם אינו נראה מהול אפילו
כשהגיד רך - יש לתקנו (הגם שנראה
מהול כשותקה).

ויש מה אחרונים שהclid ש לדעת האו"ז
יש בזה חומרא נוספת - והיינו שהמשוך
חמור יותר מ"בעלبشر" גם לעניין שציריך
שייראה מהול לגמרי ואין די במקצת
העטרה מגולה¹⁴⁶.

יח. שיטת הרמב"ם
יש מה אחרונים שהוכיה שגム הרמב"ם
סובר בהאו"ז¹⁴⁷.

האחרונים אם חז"ל נתנו לתיקונו דין
"נראה מדרבנן" או לא¹⁴².

משוך הנראה מהול בקישוי

הקדמה: כל שני מיל פעם אחת כדיין, אם לאחר
זמן העטרה חוזרת ונתקבשת בעור, אעפ"י
שהחתורה נחשב ומהול, מ"מ ישנו חיוב
מדרובנן לתקן מושום מראית העין (באופנים
משמעותיים וכדילולן), והיות וחיוב המילה הינו
מדרובנן בלבד, הקילו הכם בדינו בשני
דברים:

[א]. "נראה מהול" - שייעור הכספי המחייב
בתיקון אינו כשייעור צה"מ, אלא תלו依 במרקם
הعين ולפיכך רק כשאינו נראה מהול כלל צ"ת,
אבל אם מקצת העטרה מגולה, ועי"ז נראה
מהול - א"צ לתקןו¹⁴³.

[ב]. "בדיקת הקישוי" - משלרים אם "נראה
מהול" או לא כשהגיד בקישוי, ואם נראה מהול
כשהגיד בקישוי - א"צ לתקןו, אף שבגידך ורק
אינו נראה מהול כלל¹⁴⁴.
והנה, גם המשיך ערלו מחייב לתקן את מילתו
מדרובנן (וכנ"ל באות טו). אמן ילי"ע מהו דינו
של המשוך לעניין ב' הקולות הללו.

יז. שיטת האור זרוע
כתב באור זרוע¹⁴⁵ ז"ל: והיכא שנימול
כהלכתו ואח"כ משך עור ערלו עד

השלמת המילה

145. הלכות מילה (ס"י צח). 146. ולא כ"בעל
בשר" שהקילו בו שגム אם מקצת העטרה מגולה
נחשב "נראה מהול" ואין ציריך תיקון (קולא אי' הנ"ל
בחקרמה לשעיף זה), כ"כ הפרי יצחק (שם).
147. הפרי יצחק (שם) הוכיה כן מהרמב"ם שבדין
המשוך (בהל' תרומות) לא כתוב שייראה מהול רק
בקישוי, ואילו לגבי בעלبشر (פ"ב מהל' מילה ה"ה)
כתב שחווין וקורצין עד שתורתה גלויה בעת
קישוי.

מר סבר), וכ"כ בחידושים הריטב"א (שם).
142. צ"פ (פ"ב מהל' מילה ה"ה) לעניין למולו
בלילה, למולו עיי גוי ולענין לבך על תיקונו, וע"ע
בפרי יצחק (שם), וראה פרק ט שעיף ייח, ופרק יב סי' ט
תשובה נד. 143. כנפקט ברמ"א (י"ד סדר ו
בשם התה"ד בס"י רס"ד). 144. כמโบราג נגמ' (שבת קל') קטן المسؤول בבשר וואנו אותו - כל
זמן שמתקשה ונראה מהול אינו ציריך למול, ואם לאו
ציריך למול", ונפקט בשו"ע (י"ד רס"ד ו).

מיליה סוגיות; המושך ערכתו והמשוך שלמה

שמחמת השומן ודולדול העור - העטרה מתכסה, משא"כ במשוך שהעור עצמו נمشך ומכסה העטרה, וע"ז נראה כערל מלידה¹⁵⁰.

ולפי"ז בטעם החילוק ביניהם להלכה - יש לומר ב' ביאורים:

א. יש שביאר שהיות ולהלכה אפי' אם רוב העטרה מכוסה ונחשב "נראה מהול", והרי לכאורה גם בזה שירח חשש מ"ע שהרי יתכן שהרואים יחשבו שלא נימול כהלוותו, וע"כ צ"ל שדוקא במסורבל בבשר שכלי הריאחו רואה את סירבולו, כיון שעכ"פ נראה שכבר נמול פ"א, הרואים יתלו דהא Dunnaria שאינו מהול כהלוותו הוא רק מחמת שמסורבל בבשר. אבל במשוך שאינו מסורבל כלל, כל שאינו נראה מהול כהלוותו - יש חשש מראית עין גם אם נראה מהול, שהרי לרואים אין بما לתלות את סיבת כסיווינו¹⁵¹.

ב. יש שפירש שב' האופנים האלו חלוקים ביטוד טעם: יסוד הדין במשוך הוא משום שכלי איש ישראל צrisk שיהה נראה בבשרו "אות ברית קודש". וכשם שלכתהילה אסור למשוך ערכתו משום שמייפר בריתו של א"א¹⁵², כך גם בדייעבד כשמשוכה ע"י מיעוך, היהות ועור זה נראה כאילו הוא עור הערלה, דנוהו משכה אין לו חלק לעזה"ב.

יט. שיטת הב"

מדובר היחס הספרדי (המובא בב"י¹⁴⁸) מוכח להדייא שחולק על האו"ז שהרי כתוב ז"ל: ואם אחר כך נמשכה ערכתו ע"י מיועך עד שתכסה העטרה או שהיא מסורבל בבשר או מдолדל עד שנראה בלתי מהול ... אמנם אם בשעת קישויו נראה ממנו שכבר נימול, שיש שם קצת ציצין מכאן ומכאן, אז אין צורך אלא תיקון בעלםא מפני מראית העין עכ"ד. ומובואר להדייא דס"ל דין חילוק בין משוך למסורבל בבשר. ובפשטות מסתבר לדענין מראית העין אין לחلك בין משוך בידים לבין נמשכה ערכתו שבזה מדובר שם¹⁴⁹.

כ. החילוק בין משוך למסורבל והנה, לד' האו"ז חנ"ל - צ"ב מהו החילוק במציאות בין המשוך למסורבל בשר, ומהי הסברא להחמיר יותר במשוך. ומצאו בזה ביאורים שונים, יש שחילקו ביניהם שהמציאות (של כסוי העטרה) שונה, יש שחילקו בסיבת הכספי וייש שחילקו מצד האדם. וככלහלן:

במראה המילה

[א]. יש שחילקו במציאות: ב"בעלبشر" המילה עצמה נראה כראוי אלא

השלמת המילה

האר"ז. 151. שאל שאל (שם). 152. ועפ"י מש"כ הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ז ובפ"ג מהל' מילה ה"ח) דכל המפו בריתו של א"א והניח ערכתו או משכה אין לו חלק לעזה"ב.

148. י"ד סי' רס. ובפרט שכתב שם נמשכה ע"י מיעוך". 150. שות"ת יהודה יעה (י"ד סי' רנז), עמק שאלה (סי' ע), שאל שאל (סי' קעב), ובנהל הברית (סי' כב) כתוב שכ"מ גם מפשטות

בסיבת הכספי

[ד]. יש שפירושו שבמציאות עתה אין חילוק ביניהם, אלא החילוק הוא בסיבת הכספי, ב"בעלبشر" - העור נ麝ך מאליו ע"י חוליו או השמנה וכדו', אבל משוך הוא כשמייש ערלותו ע"י מעשה בידים, שהיות ועשה איסור החמירו בו שאפילו נראה מהול כשמתקשה צריך לתקנו¹⁵³.

חילוק מצד האדם

[ה]. יש שכתו לחלק בין קטן לגודל, בקטן שהnidzon הוא לעניין חיוב האב (או הביב"ד) בתיקונו - דינו כ"בעלبشر" שאם נראה מהול לא החמירו בו (ואפילו משך בידים), אבל בגודל שהnidzon הוא לעניין חיובו העצמי בתיקון גופו - בזה חמור יותר ונידון כ"משוך" (אפילו אם העור נ麝ך מאליו)¹⁵⁴.

כ"ערלה מדרבן", והסמכהו על הפס' את ברית הפר" וכאן צריך למולו. משא"כ במסורבל שתיקונו הוא רק משומם מראית עין וחשד, ובזה היהות וכשותקה נראה מהול - א"צ לתקנו¹⁵³.

[ב]. יש שחילק במציאות: אם העור רק מכסה את העטרה ואינו דבוק בה - נקרא "בעלبشر", אבל אם העור נדקק לעטרה - הרי"ז המשוך שהחמירו בו¹⁵⁴.

[ג]. יש שפירוש ש"בעלبشر" הוא כשניטלה כל ערלותו והעור שנשאר ומכסה את העטרה אינו מהערלה כלל, ומשא"כ המשוך הוא באופן שלא תחט את כל הערלה (אלא דחפה למטה מהעטרה), והיות ועתה חלק מהערלה עצמה מכסה את העטרה - החמירו בו¹⁵⁵.

~~~~~ חשלמת המילה ~~~~

שנעשה מאליו, ולא ע"י משוך בידים עכ"ל. וכך רצה לבאר בתחילת גם בשוו"ת פרי יצחק (שם) אך דחה פ"ז. 157. כ"כ בשוו"ת פרי יצחק (הנ"ל), וביאר משומש שבגדול חייב כרת, וחיבור כרת הוא על האדם עצמו כשבוגדיל, שבזה עוסקת הפס' של "את ברית הפר". ואך שלמסקנא הוא רק מדרבן, מ"מ מוכחה שבמציאות זו עסקין. ולדבריו אין חילוק במציאות מראיהם אלא שבוגדול קרוואה "משוך" משום שזו הסיבה החשיכאה בו, ובקטן כיונו "בעלبشر", שאופן זה הוא המצוי בו יותר. ווז"ל שם: בגודל לא משחתת לגביה בעל בשר ... כנודע בחושם דמעולם לא נראה איש גדול בעל בשר ובגדלותו ישוב הבשר לכוסות העטרה, ורק דמשחתת לגביה משוך, היינו ע"י מיועך בעור אמרתו תמיד עד שנשתרכב הבשר ומכסה העטרה או ע"י חוליו, ואך דג"ז לש"ל לשמשך בידים עור אמרתו וכן ע"י חוליו ל"ש כלל, מ"מ הוא אפשורות יותר מבעל בשר ... אולם בקטן הוא לא היפך דעתן משוך ... לש' כלל, אבל בעל בשר זה מצוי מאד לגביה, והיינו

153. כן ביאר באבי הנהל (בנהל הברית ח"ב סי' כ"ב ס"ק יג), ולדבריו במסורבל אין העור נ麝ך על העטרה כבריאתו אלא עובי הבשר ממק"א נכפל וחופה על העטרה, והוא מכסה העטרה בגין שבוגד שבודאי אי"ז נחשב כمفפר ברית, אמנים כיון דעתך"פ נראה ערל - ציריך תיקון ממשום מ"ע. 154. כ"כ בצמח דדק (יונ"ד סי' רא), שמדובר רובה בפרק וסעיף כח ובפרק ז סעיף ייח, הפטוקים נראה שאין חילוק בין דבוק לאינו דבוק.

שוו"מ בבית הבחירה למאירי (ביבמות עב א) שכותב ווז"ל: משוך הוא - לאחר שנימול גדל בשער ערלותו ונ麝ך עד שכסתה העטרה אלא שאינה נדבקת בה עכ"ל, ולכאורה משמע שם להיכך מדברי הצ"ץ וצ"ע. 155. שוו"ת ברכת חיים (ס"י צא אותן מח) וכע"ז בברית אפרים (ס"י צז). 156. כ"כ בשוו"ת מהרש"ם (ח"א סי' צז) ווז"ל: ייל לפמ"ש באוזן הגדל הל' מילה,adam משך הערלה לצורך למול מדרבן, אפי' אם נראה מהול כשמתקשה צוריך למולו ע"ש, א"כ ייל דמה"ט נקט בעל בשר, לאשmenoין דדוקא בכ"ג

מילָה סוגיות; המשוק ערלו והמשוק שלמה

כא. דעת הפוסקים
מהאחרונים נראה שהקלו במשוך¹⁵⁸ למולו שוב¹⁵⁹, ודלא כמו שהחמיר שдинו כ"בעלبشر", שאפילו אם נראה בזה¹⁶⁰.

אדה"ר נולד מהול (אדראן פ"ב) ואף שאמרו ז"ל (סנהדרין לח ב) שמושך בערלו והי' מ"מ הלוא אין סומה מולד סומה, וכן אין בעל היורתת מולד יורתת, כי אין התולדה אלא לפי עיקר צורת הבריאות ולא כפי שנעשה אח"כ חסר או יתר, וא"כ למה נולדין התולדות עם הערלה, אך לפי דברינו הנ"ל יש לומר שגם זה בא מפאת שיתוף כה הנחש, ע"כ יצא עם הولد חלק הנחש דבוק בו. ומעטה מובן אילו תזכיר הולדה בעלי שיתוף כה הנחש לא هي טומאת לידה ולא ערלה בעולם ולא היא זיבча וצרעת בעולם כלל.

שם ממשואל (פר' חז"מ שנת תרע"ז)

פושעי ישראל שנכנסין לגיהנום ומורידין דמעות כמעינות עד שמצוין גיהנום בדמעותיהם (שמות רבה ז', ד') ומיד מצדיין הדין ומיד את אברם אבינו ע"ה ומסיק فهو מגיהנום (עירובין י"ט א) ואף זה דמשכא ערלו וכוכ' כבר אמרנו דרך אברם אבינו ע"ה אינו מכירו שנימול אבל אליו ברית שהוא עד ראייה על כל מילות ישראל כמו שmobא בזוה"ק (ח"א צ"ג א) הוא ישheid דישראל מלאך הברית האי קיימת עיי"ש וייעיד על זה גם כן ואף דמשכא ערלו, המשוק דין כמהול והוא בכלל כל מאן דאgregori צדיק ואליהם מעלה אותן.

פרי צדיק (פר' משפטים)

השלמת המילה

כבעלבשר לגמרי), ועוד כתוב שכן ממשען גם בשו"ת חת"ס (י"ד סי' רמח). וכ"כ בשו"ת ברכת חיים (סי' צא) ובשאל שאל (סי' קעב אות ג). **cn 160.** כן מסקנת הפרי יצחק (שם בטוף הסימן), ועיי"ש שתמה על הרוי"ף והרא"ש שהشمיטו די"ז שהמשוק הוא רק מודרבנן, והרי יש בזה נפ"מ להקל בו את הקולות הנ"ל (בתקדמה לשעיף יז), שיש בבעלבשר (שם נראה מהול כשמתתקשה אין צrik תיקון), ואולי מוכח מזה שס"ל כאו"ז. אמנם כתוב שם שכ"ז נראה לו להלכה ולא למעשה.

שמתו שהוא שמן ובעלבשר, ישוב הבשר וחופה העטרה או דמתוך רפיען הבשר בקטנותו יהא הבשר רק ומדולדל וכונודע בחושע עכ"ל. ובנהל הברית (בסי' כב שם) האריך להקשות ולהוכחה שלא מצאנו חילוק ברי"ז בין גדול לקטן.¹⁵⁸ והיו לנו לכל הפירושים הנ"ל בהגדרת המציאות של המשוק. **cn 159.** כ"כ בפרי יצחק (הנ"ל במלל הראשוון) שכן נראה מסתימת רוב הראשונים שלא חילקו כהאו"ז (והוichi זה את גם מהה שרמבי"ס לא הביא דיז' בהל' מילה וכן מהשו"ע והרמ"א שהשmittתו לגמרי ומשען שдинו

פרק יד
מדריך
להורי הרך הנימול

- בשעת הלידה.....תקפב**
א. בירור שעת הלידה
- אחר הלידה.....תקפא**
ב. ברכת הטוב והמטיב ◎ ג. בריאות התינוק
- השבת קודם הבirth.....תקפה**
ד. 'שלום זכר' ◎ ה. שחירת של שבת
- הלילות קודם הבirth.....תקפה**
ו. ענייני שמירה
- הכנות בימים שקדם הבirth.....תקפטט**
ז. הזמנת המוהל (תפילה למציאת מוהל וכחצחת המוהל והנימול) ◎ ח. בחירת השם ◎ ט.
בחירה הסנדק ◎ י. מקום וזמן הבirth ◎ יא. תכנון הכיבודים ◎ יב. הכנות האב
- הלילה שקדם הבirth.....תקפצע**
יג. 'ברית יצחק' / 'Յօאך נאכט'
- הכנות ביום הבirth.....תרא**
יד. שחירת ◎ טו. הכנות בעל הבirth ◎ טז. אכילה ומלאכה לפני הבirth ◎ יז. מה להזכיר
לברית ◎ יח. הכנת התינוק
- הbirth.....תרד**
יט. הדלקת נרות ◎ כ. טלית ותפילין ◎ כא. תפילות לבוריי הבirth ◎ כב. סדר הבirth והכיבודים
[טלית לכיבודים ◎ 'קוואטער' ◎ אמרות הפסוקים ◎ הכרזת המכובדים (א) ◎ 'חיקות' ◎ 'כסא
של אליהו' ◎ 'מהכסא' ◎ סנדקוות ◎ 'לייד הסנדק' ◎ מינוי המוהל לשילוח ◎ כונת המצווה ◎
ברכות האב ◎ הכרזת המכובדים (ב) ◎ 'מהסנדק' ◎ 'עמידה לברכות' ◎ 'ברכות' ◎ קריית
השם ◎ טיעימה מהכסא ◎ תפילה אחר המילה ◎ לאחר הבirth] ◎ כג. סעודת הבirth ◎ כד.
ברהמ"ז ◎ כה. ברכת הגומל
- אחר הבirth.....תרד**
כו. הוראות המוהל ◎ צז. שכר המוהל ◎ כח. מנהה ◎ קט. הטיפול בתינוק
- 'שלישי למילה'.....תרטו**
ל. סעודת 'שלישי למילה'

הלילה שקדם הבירה

יג. ברית יצחק¹⁰⁹ / יוואך נאכט¹¹⁰

[א] בלילה שקדם הבירה התינוק זוקק לשמירה יתירה¹¹¹, ולכן נהגים להיות ערים בלילה זה¹¹², לכہ'פ עד חצות¹¹³, ולעסוק בתורה¹¹⁴.

[ב] נהגים שתשביר קוראים ליד התינוק את סדר קריאת שמע והמלך הוגאל¹¹⁵.

הרה'ק בעל הקדושת לוי זצ"ל הי' ער כל הלילה במוצאי פסח וסוכות ומצפה להנחת תפילין לאחר שכבר ח' ימים לא הניח, כך צריך להיות ער כל הלילה שלפני המילה שמשתוקק מאד לקיום המזווה, ולכן נקרא וואכט נאכט (עומד על המשמר).

השלמת המילה

שימים. ובמספר תוחחת חיים נקרא ליל שמירה. 111. מובא בספה"ק (עי' זהה'ב ג יג בשם משה והשל"ה). 112. מקورو בזויה"ק (פרק לך דף צג ב), ונוהגו שיהיה מנין (ניצוצי הזהר). 113. וימל שהטעם בויה הוא משום שנחשב למביא קרבן, זו"ל: אברם ועו"ס. 114. ויש בויה סיוע להמשיך קדושה לידי שיחיה שומר הברית וירא הא' (הוד ברית להחיד'א). עיקר המנהג הוא לקרוא פסוקים מסוימים בתנ"ך וללמוד מאמוני חז"ל בש"ס ובזויה"ק העוסקים בענייני המילה, וכבר נדפס סדר הלימוד זהה ביטשור יצחיק ובסיור בית יעקב והווא ברכבים מספרי הברית בזמננו. וקוראים ק"ש, תהילים ופיוטים הקטורת. ויש שנוהגו שהחכם דורש בענייני המילה (זכר דוד), ויש במספרים סיפורי צדיקים (סידור בית יעקב). וربים שנוהגים לספר את המעשה הידוע מהבעש"ט בסගולה לשמירה (ברית אבות קון ליל שמורים אותן ד). 115. ושאר הפסוקים כנהוג (ראה להלן בסדר התפלות). ומחליקים להם מני מגנות ... ואין לבטל שום מההג' (זהה'ב סי' ג סע' י). ואין ענן שייחיו עשרה כיוון שקטן ממילא לא מצטרף למנין (הגרי' אלדשטיין שליט'א, ברית אפרים ע"מ' שנז). הפסוקים שנוהגים לומר - בספר ברית יצחק (נדפס בשנת תרי"ב) הובא כל נסח ק"ש של המתה שבידיורי אשכנז מלבד החתלה (הריני מוחל' וברכת המפליל) ומלאך הסוף (ירגוז ואל תחטא'ו ואדון עולם). אמנים בספר זוכר הברית (שם) ממשע שנוהgo לומר המלך הגואל מיד אחר ק"ש, והיינו שמדלני מוחיה נועם וכוי' עד יראו עינינו וכוי' וממשיכים המלך הוגאל, ובאותה'ב הושיק שיר למצעות אש עיני וכוי' ואח'כ' אדון עולם. בספר מילה כhalbטה כתוב שמנาง זה פשט ורוחח יותר אצל בני אשכנז, ובמי ספר הרוצים לנווגן אין אמרו את הק"ש שעל המתה הנהוג אצל הספרדים (משמע ישראל' ואילך).

התירו לבני הברית להסתפר ביום האסורים מספרית העומר (רמ"א או"ח תשג ב) ובין המצרים (שע"ת או"ח תקנא א), ובשות'תחת'ס (ח'א או"ח ס"י קנה) ביאר שהטעם בויה הוא משום שנחשב למביא קרבן, זו"ל: יום המילה יום הקרבת קרבן הוא מדינה ולא מסמכתה בעלמא ... וכיון שכן היהנו טעם להקל בתשפורת בההוא יומא מושם דקי"ל דאנשי' מעמד ואנשי' משמר למשמרות כשם מנולים ... א"כ הה' שלא יכנס לבני הברית קרבן הללו כי לא נאה ולא יאה ומכך' השaca לבני הברית קרבן הללו כי רואות פוני קיר'ה' משום לכנס למשמרות כשם מנולים. והנה נהגו היתר להסתפר כשמקבלים פני שר וגدول, וראיתי רבותי התירו לאחד בתוך שבעה ימים על אביו להסתפר ולהתכבד וללבוש מגוהץין לראות פוני קיר'ה' משום הפסדר בר' דמכונו ... וא"כ מתוך יב"ח לכבודבשר ודס וצורך פרונסת עצמו נילף ק"יו לימי ספירה ובין המצרים מיהת לכבוד שם שלא יכנס לפניו הש"ית לעבד עבדתו והוא בנזולו ... אבל במילה שהוא יט' גודלי להיהודים ... א"כ אוחם בעני המזווה יסתפרו ויכבשו כרצונים עכ"ל. ובסלוניקי הלילה שלפני המילה היה נקרא ליל ביאולה' (ליל הספורות בלשונם) שאז נהגו להסתפר לכבוד המילה שלמהרת (סדר ליל הברית). ומ"מ הגרח' ק' שליט'א העיר שם"כ הרמ"א (הנ"ל) שמותר בספירת העומר הוא רק היתר ולא שיש ענן ומזכה בכה'ג (ברית אפרים ע"מ' שמח). 109. כן הוא נקרא בפי בני ספרה, וכ"כ בדרך פיקודין. ולא נקרא 'ברית אברהם' כי אברהם נימול ביום שנצטווה ולא היה שיריך אצלו לילה שלפניו, משא"כ יצחק שנימול לשמונה (אהבת החיים). ובמרוקו נקרה שעotta הלילה - "זזהר" ע"ש הנלמד בו (נתיבות המערב ע"מ' 137). 110. מקورو בל' אשכנז ופירשו - לילה שבו ערים ולא ישנים (אווצר דין' ומנהגים) או ליל

מילדה מדין; הלילה שקדם הבirth שלמה

[ג] יש נוהגים לעשות שמחה¹¹⁶ וסעודה בלילה זה¹¹⁷ בפתח¹¹⁸ או יין ופירות¹¹⁹ או מזונות ומיini מותיקה¹²⁰.

[ד] יש שנוהגו שהאב לובש בגדי שבת¹²¹.

[ה] מדליקים נרות רבים בשעת סדר הלימוד¹²².

[ו] ראוי להשתדל (גם בלילה הוזה) שהיולדת תהיה רגועה¹²³.

[ז] יש המניחים את סכין המילדה¹²⁴ תחת ראש התינוק לשמירה¹²⁵.

הכלל, כפי מה שאדם עצמו שמח במעשה הטוב, וחביב בעיניו שזכה לעשות רצון המקום, הן רב הן מעט, כמו כן מקבל הבורא ית' מוננו בסבר פנים יפות.

שפ"א (נשא תרל"ה)

השלמות המילדה

לאסתוני, וכ"ש בליל ר"ה עכ"ל. ולענין אם נחשבת לטענות מצווה - המג"א (ס"י תרמ ט"ק יג) הביא את דעת הנחלה שבעה "הסעודה שעושין באשכנז בלילה שלפני המילאה שמונין המוחול והנסנק ושאר קרובים ואוהבים נקוא סעודת מצווה לעניין נרו" והמג"א שם חלק עלייו בזה. 118. מחוזר ויטרי (שם). 119. ש"ת"מ מהרי"ק (ס"י קעה). 120. כליל המילאה לר"י הגוזר. 121. מנהגי פירודא, וכ"כ במאמר מודרכי (ס"יatzg), וכ"מ מלשנות הפוס' דהוי כ"ו"ט לבעלוי הבirth. 122. של"ה מסכת חולין, ס' זכירה. ויש שנוהגו להעביר בין הקhalb קערה מלאה ונוט וכ"א מודליך נר אחד ואומר: 'לבבוד אלהו זל"ט' ונוטן סכום כסף בקערה לצדקה וככ' (עטרת שלום אות ד). 123. אם היולדת (המניקה) נרגשת מדי, עלול הדבר להשפיע על הזנת התינוק ובריאותו, כמו"כ ראיו שתימנע מאכילת מאכלים הגורמים קשיי עיכול, דבר העולג לגורם לדחיתת הבirth או שהתינוק לא יהיה רגוע (ברית ישראל פ"ד). 124. וא"צ דוקא הסכין שימולו בו. ואם א"א סכין של מילאה אפשר סכין בלבד שהיא עטופ וסגור היטב שלא תצא מזה תקללה ח"ו (וימל אברהם פ"ז). 125. לקוטי מהרי"ח (סדר המילאה דף קכג), ויש כתבו שנוהג זה אינו משומש שמיRNA אלא מטעמים אחרים (ספר מטעמים, ברית אבות קונטרסليل שמורים אורה י, זהה ב' ג' יט), ובשות'ת דברי יציב (יו"ד סי' קס) כתוב ו"ל: ... יש לו ממר בזה ג"כ טעם למנגה שמניחין אומל המילאה תחת ראש התינוק שזה הוראה לכך שמתעסקים כבר בצרבי המילאה עכ"ל. לענין שבת - ראה לעיל פרק יב (ס"י ד"ה שאלה בחהערה שם).

116. אור הישיר, חקי דעת (יו"ד קצ'). ויש מקומות שנוהגו בלילה זה אף בכליז ומר, ע"י אורתחות חיים (היל) שכחוב ו"ל: בליל שמיני בכל מקום מגני ומשחקין שם עכ"ל. ובזוהר"ב (יח ט) כתוב ו"ל: הנסודות שווישין בליל שבת אחר הלידה ובבליל הוואך נאכט ובפרט ביום המילאה ישתרל בהם כפי כrhoו לשמהו ולשםח אחרים כי זאת המצווה קיבל בשמה ועדין עושים אותה בשם'ה עכ"ל. במרוקו נהגו לזרר את השיר 'בר יהא' (ליל הבirth). 117. "מנהג אבותינו תורה היא ויאחז בה צדיק דרכו, אור שמייניב על ברית עשוה סעודה ומשתה לכבוד המצווה" מחוזר ויטרי (היל) מילאה אותן תקן), וכ"כ בכליל המילאה לר"י יעקב גוזר, דגם"ר (יו"ד קעה על הש"ך סק"ו), ודרכ פקודיך (מ"ע ב חלק המעשה אותן כז). ובאורחות חיים (היל, מילאה) כתוב ו"ל: מי שלם את בנו ... משלימים עם כל שניינו וקוראו אונן לאכול ולשמוח עמו כדין שיברכו ולא יקללווה וגם מתבקצים כל הקhalb זקניהם ונשים וטף בליל השבת ובבליל שמיני עכ"ל. ובשות'ת דברי יציב (יו"ד סי' קס) כתוב ו"ל: מנהג ישראל תורה לעשות סעודה בליל המילאה, וקוראים להזה סעודת ואוכנאכט, והחובא ג"כ בש"ך יו"ד קע"ח סק"יו ... יצא לנו טעם נכון לנוהג ... שלא רק מלחמת שמחה על העתיד שיישנה ברית מילאה, אלא גם על זה שמקיים עכשו המצווה בתהעשות והכנת צרכי מילאה ודוק". ולכן גם יתר העם מתחאספין לשמהו אותו בסעודתו, כיון שהחוויב מוטל על כל ישראל, על כן כולם באים לראות את קיום המצווה בזמנם, וכך עושים שמתאמצים למנוע קסא החסיף והוא שמירה מזוקין שמתאמצים למנוע שבת, בליל פסח, בליל יו"כ (אף דלית לי רשות

ההכנות ביום הברית

ажוי ורעני, איך לא يتלהב לב אדם על גודל מצואה זו מיום לידת בנו כנ"ל, ואיך לא يتלהב לבו בקרבו ביום שבעה שלובש בגדי י"ט ביום הח' ש"ט שלו הוא לילך להב"כ למול, ובו יותר כי בא מועד הבאת התינוק לביהכ"ג.

יוש"ה (שער המפקד פ"ז מצות מילה)

יד. שחירתה

[א] המתפללים במנין שהאב (או הסנדק או המוהל) מתפלל בו אין אומרים תחנון¹²⁶, ובסבב – א"א אב הרוחמים¹²⁷.

[ב] בימי הקריאה בתורה – נהוג שהאב עולה לתורה¹²⁸ ועשויים 'מי שבירך' לילדה ולבן.

כל אדם צריך להקריב את בנו להקב"ה בשםיה, ברצון הלב צריך להכנס אתו תחת כנפי השכינה, ונוחש לפניו הקב"ה שהוא קרבן שלם להתקבל ברצון לריח ניחוח, כי בהעברת הערלה התינוק נכנס תחת כנפי השכינה.

זהה"ק (טוריע ח"ג מד ע"א, עפ"י מתוך מדבר)

השלמת המילה

הכנסת האשכנזים, ובצח היה טעם וסיבה להסתכם על זה ... עכ"פ אין לעורר על זה. אמן בשם הגראח"ק שליט"א נמסר שאין לcker בטלחות כלל וגם בעלי הברית יאמורים (קיוצר דיני ברית מילה משיעורי הגראח"ה) ש"מ כן גם בעורווה"ש (או"ח קלא ז) ווד"ל: ואם זהה ... מילה ביום התענית מתפללים שליחות ואומרים יודוי ואבינו מלכנו רק תחנון וגם הוא רחום אין אומרים עכ"ל. ולענין בני ספרד – בשו"ת יב"יא (ח"ג א"ח ס"י יבאות ז) כתוב ווד"ל: אם מהדרים את המילה עד סמוך למנה, יש לומר תחנון וגם אם הנגן ורוק במנחה הסמוכה לברית אין לזרום, ומ"מ אמרו שללא לזרום גם בשחרורת אין לשנות מפני המחלוקת עכ"ל. בנני אמרית תחנון לאחר הברית – ראה בפרק זה להלן בסעיף כה. 127. ערוה"ש (שם) ווד"ל: כל מקומות שאין אומרים תחנון בחולן אין אומרים בשבת אב הרוחמים וצדקהך צדק עכ"ל, ונמצא שם הברית אחר תפילת המנהה – א"א בה צ"צ. 128. לכארה נראה ראה שם בתשובה לה. ובימי תע"צ מקזרים בטלחות (לוז א"י להגירים"ט, וכך נדפס בסידורי זמננו), ו Robbins תמהו על המקור לוזה (ובהם הגרא"ש דבלצקי שליט"א, זה השלחן ח"ג), ומ"מ בשו"ת צ"ץ אליעזר (ח"ג ס"ט וחקל י"ח ס"י נה) כתוב ווד"ל: עם כל זאת נראה דאיין לבוא כתעת לשנות זה מכיוון שהונגה בכזאת עוד בדור שלפניו ובנכחות גאנז וגדולי ירושלים, בכל תהי

126. כתוב בשבולי הלקט (תפילה ס"י ל) ווד"ל: ביום המילה ... אין נופלין על פניהם ואין אומרים רוחם וחונן ולא אבינו הרוחמן לפי שמצוות מילה קיבלו ישראל בשחרמה וудין מקיימים אותה כדרチיב ששאנכי על אמרתך עכ"ל. ובימי שני וחמשי א"א את הדחד'ר שאחר קריאת התורה. והנה, ברכילות שלמה (תפילה פ"י"א) הביא בשם הגראש"ז זצ"ל שאין לבעלן הברית להימנע מלהתפלל ב齊יבור כדי לא לפטר שער ד פ"ג מא), וככ"ב בברדמיך חי (פ"י ג) שגם סנדק ומוהל קבוע שיש להם בריותות רבות, לא ימנעו בשל כך מלחתפלל ב齊יבור, אמן יש שכח שם אפשר להסתתר מדרת ענוה והסידות שלא להודיע לקהל יציא לפני תחנון (שו"ת משנת יוסף ח"ד או"ח ח-ט), וראה עוד בחיבורנו לעיל בפרק יב ס"י ג תשובה מא. ולענין אם נפטרים בשחרורת מתהנון כשבירות אחר מנהה – ראה שם בתשובה לה. ובימי תע"צ מקזרים בטלחות (לוז א"י להגירים"ט, וכך נדפס בסידורי זמננו), ו Robbins תמהו על המקור לוזה (ובהם הגרא"ש דבלצקי שליט"א, זה השלחן ח"ג), ומ"מ בשו"ת צ"ץ אליעזר (ח"ג ס"ט וחקל י"ח ס"י נה) כתוב ווד"ל: עם כל זאת נראה דאיין לבוא כתעת לשנות זה מכיוון שהונגה בכזאת עוד בדור שלפניו ובנכחות גאנז וגדולי ירושלים, בכל תהי

תרכז מילדה מדריך; הכנות ביום הברית שלמה

טו. הכנות בעל הברית

[א] ביום הברית יהיה האב שמח¹²⁹ וטוב לב שזוכחו בוראו להקריב לפניו קרבן חשוב שאין למעלה ממנו, ועי"ז ינצל ג"כ משכחה וממכשול ורשותו זריז לעשotta בהוגן¹³⁰.

[ב] ראוי לרוחץ¹³¹ ולטבול במקווה טהרה קודם הברית¹³².

[ג] בעלי הברית¹³³ לובשים בגדי שבת¹³⁴.

טו. אכילה ומלאכה לפני הברית

[א] י"א שקדם הברית אין לאב לאכול סעודת קבוע, וראוי להימנע אף מסעודת ארעיה¹³⁵, ויש שהתרו¹³⁶, ומ"מ טעונה בעלמא מותר¹³⁷.

[ב] ראוי להימנע מעשיית מלאכה קודם הברית¹³⁸.

יז. מה להביא לברית

יש להביא לברית 3 - 2 טליתות¹³⁹, תפילה¹⁴⁰, ברית לברית¹⁴¹, בקבוק יין מותוק¹⁴²,

השלמת המילה

אלו כל היום ואמ"ח אחר המילה (מסורת הברית עמי'��כג העדרה קה). 135. והגותות נחלת צבי (על יי"ד רלב א) וכדיין השוע"ע בעניין 'סמוך למנחה' (אורח רלב ג), ואם אינו מל בעצמו וכבר כיבד (מוריה) אחר שימול, יש להקל יותר (יש שפפקו בזה, עי' סה"ב רסבכח). 136. כיון שיש ובים שמדרכי אהדי, כי"פ מ"ר הגראף"ש שליט"א (ברית אפרים עמי' שנה). ויש שהתיר ריק כشعמיד שומר, ומ"מ ראוי לו להעתונת אפיקו המילה אחר החזות (בדמיך חי ג יא). 137. עי' אוזח"ב (ח"א פ"ג סי' ח) מש"כ בזה. 138. כי"כ בהגותות נחלת צבי (שם) וכשאר מצוות שאין עושים מלאכה קודם לקיומן, והיינו במלאות האסורות קודם ק"ש ותפללה (cmbואר באורח רלב ב), ולפי"ז אם אינו מל בעצמו וכבר מינה מולה יתכן שמותר לו (יש שפפקו בזה וכן נ"ל לענין אפיקו), אולם יש בזה טעם אחר והוא ממש שהוא כו"ם שמייר שמייר בו קרבן (מאמר מרדכי אורח תשח) ולפי"ז יש שמייר בו קרבן (מנาง החסידים) אין נהוגים שאר בעלי הברית מלבד אבי הבן ובאיו, אבי האם ובנו (הגרא"ש שליט"א). 139. ואפיקו בתשעת הימים (רמ"א אורח תקנא א). והנה, הגם שבלי' הרמ"א מוזכרים בגין שבת, מסתבר שעל בעלי הברית ללבוש בגדי יו"ט וכמבואר בפוס' בכ"מ שנחשב עבורם ליו"ט, וכ"כ בקר' ברמיך חי (פ"ג ח), וגם האם תלבש כן ואפיקו איניה נמצאת בברית (שם ט). אמן בחבישת שטרויימל ובגדי משי אין נהוגים שאר בעלי הברית מלבד אבי הבן (הגרא"ש שליט"א). ומסתבר ראוי להשאר בגדים

שנהגו בקצת מקומות שהוא חיוב. וע"ע בברכ"י (י"ז סי' ת ס"ג) ובהערות הרוב אביג'ן שם (ירושלים תשש"א).

129. כל היום (זוה"ק לך צה א). 130. מגדר"ע.

131. כיצד מהדרים המילה, יום שלפני המילה רוחצין האב וב"ב להדרו מצוה, וווחצין ג"כ הציבור עימיהם משומן כבוד המילה" (כללי המילה לר"י הגוזר עמי' סג).

132. כללי המילה (לורי הגוזר שם, ולר"ג בןו בעמ' קיד), ובשות'ת רב פעילים (ח"ד או"ח סי' כת)

כתב זו": ידווע ונהוג פשטוטה הנძק מוכרכה לטבלי קודם המצווה ואפי' בחורף בימי הקור, ופה עירונו

זהירותים בטבילה אבי הבן והנסדק מאר מאך עכ"ל וכ"כ במגדר"ע נחל ט דראש איור ב (ב), וכן נהג מן הקה"י

זיע"א כשיהה סנדק (ארחות רבנו ח"א עמי' רמח). כמו כן ראוי שהאב, הסנדק וההורל יעשוו תשובה (מגדר"ע

שם). 133. בכלל זה האב, הסנדק, המורה, והקורואטער והקורואטערין. ומ"מ בחבישת שטרויימל

ובגדי משי (מנาง החסידים) אין נהוגים שאר בעלי הברית מלבד אבי הבן ובאיו, אבי האם ובנו (הגרא"ש

שליט"א). 134. ואפיקו בתשעת הימים (רמ"א אורח תקנא א). והנה, הגם שבלי' הרמ"א מוזכרים בגין

שבת, מסתבר שעל בעלי הברית ללבוש בגדי יו"ט וכמבואר בפוס' בכ"מ שנחשב עבורם ליו"ט, וכ"כ בקר'

ברמיך חי (פ"ג ח), וגם האם תלבש כן ואפיקו איניה

נמצאת בברית (שם ט). אמן בחבישת שטרויימל ובגדי

משי אין נהוגים שאר בעלי הברית מלבד אבי הבן (הגרא"ש שליט"א). ומסתבר ראוי להשאר בגדים

גביע¹⁴³, הדברים הנוספים ברשימה שמקבלים מהמוול¹⁴⁴, נרות להדלקה¹⁴⁵, רישימת הכהובדים¹⁴⁶, התפלות לבני הארץ¹⁴⁷, ברוכנים (ובهم 'הרחמן' ו'יום ליבשה'), עפר בכליז¹⁴⁸, ולבני ספרד - הדסים או בשםיהם.

לעומדים בכירית יש תוספת נשמה כמו בשבת וזה הטעם להדים.
(מעבר לכך מאמר עתר ענן הקטורת)

יה. הכנות התינוק

[א] ראוי לרוחוץ את התינוק קודם הבirth¹⁴⁹.

[ב] יש להלביש את הרך הנימול בגדי¹⁵⁰ כבוד (שבת) וכובע¹⁵¹ בחתן ביום חופה¹⁵².

[ג] רצוי לסייע את האכלה התינוק בשעה עד שעתיים לפני הבirth¹⁵³.

[ד] ראוי שהתינוק יובא למקום הארץ לפחות ארבע שעות לפני הזמן המועד למילדה¹⁵⁴.

השלמת המילה

רשה). והכליה יהיה שלם. יש נהוגים בחול (חול ים, מצויה ליד ארגז משאבות) ולא בעפר (בדמייך חי' יב ב... ב. ועי' ביש"ש (במות פ"ח סי' ד) שכחוב זול': ...) נ"ל לכוסות בעפר ולא בחול ... אבל קשה לסתור מנהג ההמון, שנางו בחול, אלו ואלו דא"ה, רק שיכוין בדעתה להגיע אל השלמות, והתו"ב עכ"ל. כשהברית שבת שרי" (כללי המילה לר"י הגוזר עמ' טג). ביום הברית אין למרוח משתה או אבקה על מקום המילה כדי לא להקשות על תפיסת המולול בברית (ברית ישראל פ"ד). 149. רצוי בגד של 2 חולקים (חולצה ומכנסיים, ברית ישראל שם). 150. מחזר ויטרי (היל' מילה אות תקה), כללי המילה (לר"י הגוזר עם סד). ובשם הגרש"א מובה שיש ענין בכובע ממש דהוי מכובד יותר (הבט בברית עמ' תעוז), והגרח"ק בלחוטה"א אמר שיש ענין לסתות את ראש התינוק בכיפה בשעת הבirth (ברית אפרים עמ' שנא), אמם לדעתו הגרש"א שליט"א א"ץ להקפיד על כך (הבט ברכית שם). 152. התינוק הנימול נקרא חתן, כ"כ הראב"ע (שמות ד כה), הרמב"ן עה"ת (שם ייח' יב), והשיטמ"ק בנדורים (לא ב.). 153. כדי שלא ייכה לפניו הברית מחתמת הרעב, ומайдך תהיה גם אפשרות להאכילו מיד אחר הברית ועי"ז להרגיעו מכאב המילה. 154. ע"מ שלМОול היה פנאיה להכינו ברוגע וכדי שהברית תהיה בזמנן (למען בירתו עמ' רנה), מלבד זאת, עיין' יהיה לבני הארץ די זמן לומר בנחת ובכונה את התפלות המיווחדות להם.

פרק יב סי' ב תשובה כח ופרק יג סי' ז. לצורך הברכות ניתן להביא גם מין ענבים. במקומות שאין מוצאות יש להביא בקבוק היין חדש סגור. בunning בקבוק היין שנפתח ע"י محلל שבת - ראה לעיל פרק יב (סי' ג תשובה כג), וע"ע בסוט' בעש"ט עה"ת בענין הסגולה לברך בברית על מי דבש. 143. הנה ולא כוס חד פעמי. ושתהיה כוס שלמה (לא פגומה) והמכילה רביעית (בדמייך חי' יא ז - ט). בשבת יש להביא גם 'מזונות' למברך (שמקידש על היין). 144. כפי הנהוג, מקלים מהמוול רשותה של הדברים הניצלים לבirth, ובכלל זה כלולה (בד"כ) גם הרשימה הניל', אמם יתכו שינויים או הוספות הייחידות למל מוהל, כגון מגבונים לחים, קערה ונטלה להחיצות יידים (כפרט כשמדובר בברית), והמכילה של הברכות שאחר המילה), סבון נוזלי, חיתולי כותנה, חיתול פלול אחד, חיתולים חד - פעים (טיטולים), בגדים לתינוק להחלפה, אבקה או משתה לברית, בקבוק שתייה ומויץ, שמן תינוקות או שמן זית, 2 כוסות (אחד למציצה והשני לחתת ממנה בפי התינוק), החברות טטריליות וכיו"ב. על הכנות כסאות הברית והשרפרף לרגלי הסנדק - ראה לעיל בסעיף י' אות [ב]. 145. בברית ובסעודה. בענין מספר הנרות ראה בפרק זה החלן בהעריה 156. 146. ממופרט לעיל בפרק זה (סעיף יא). 147. סדר הברית והתפלות המיווחדות לבני הארץ נפסטו בשער התפלות שבסוף הספר. 148. לקבorthת הערלה (אבודרם על מילה, וכי"ה בשוע' רסה, י, ועי' זהה"ק פר' לך דף צה א, תיקו"ז ל, תרגום יונתן במדבר כג, פדרא כת, ב"י וד"מ בס"י

הברית

בעת ובעונה הזאת (שעת הברית), שהוא מזויה גדולה יותר מכל המצוות כדיוע, הוא שעת רצון שיקובל התפלה יותר מכל הזמן. וגם המזויה הזאת היא סגולה נפלאה, שיוכל האדם לזכות לתורה ולמצוות ולכל מע"ט.

שות'ת סבא קדישא (להג"ק מהרש"א אלפנדי זי"ע, ח"ב סי' י)

כ"ק מrown אדמו"ר רבי דוד יצחק אייזיק מסקאליעז עי"א, לפעמים היה מודיעו למי שהיה צריך לאיזו ישועה, שייהי נוכח אצל ברית מילה שתתקיים. ופעם אמר: אילו היו יודעים האנשים הזקנים לישועה, כמה גдол הענן להיות אצל ברית מילה, היו הולכים מבירת מילה אחד לבירת מילה אחר. והיה מעורר לזכור, שבזמן שהתינוק בוכה, הוא עת רצון נפלא להתפלל לרופאות וישועות בכל העניינים, כי כל התפלות עולמים השמיימה ביחיד עם בכית התינוק, ללא שום עיכוב.

חיים לכל חי (עמ' כב אות כת, טו).

המילה נקראת 'ברית קודש', לפי שהmillion במקום קרבן וכשם שהקרבות נקרוו 'בשר קודש', כך המילה.

יט. הדלקת נרות

נוהגים להדליק נרות בשעת הברית¹⁵⁵, בעניין מספר הנרות - ראה בהערה¹⁵⁶.

כ. טלית ותפילין

האב מתעטף בטלית¹⁵⁷ ורבים נוהגים גם מניח תפילין¹⁵⁸.

השלמות המילה

וג' גודלים נגד ג' אבות (מגד"ע נחל ט ראש א יאור יג), ושנהגו להדליק כ"ז נרות מנין שם הו"י ב"ה (מלאך הברית פר' נשא). במילת תואומים יש להדליק נרות לכ"א בנפרד (הרמ"א ביו"ר רסה ה בשם המהרי"ל). 157. כן מנהג יורשיים (הבט לבירת עמי תה), וכן המנהג בכ"מ וכ"כ בכח"ח (או"ח כה ס"ק צב), ובני תימן נוהגים שהאב מכסה גם את התינוק בטליתו וכך מכניסו למקום הברית (או"ח"ב עמ' קפז). 158. מג"א (ס"י כה ס"ק כח) ומשנ"ב (שם ס"ק נה), אמןם בפשטות דבריהם שם הם לגביהם כל החיבור וכשהמילה נעשית מיד אחר שחורת, וצריך מקור למנהג שמניח תפילין גם כשבחרית אינה בסמיכות להפליה. חלק מהסתידים נהגו להניח או"ח בטליל עמי קעא), ורוב ככל חכמי ספרד לא נהגו בזה כלל, ואפילו היו עטרות בתפילין משעת התפילה החלזו אותם לפני המילה (זהה"א במראית העין ליקוטים ב,

¹⁵⁵. סנהדרין לב ב תוד"ה אור (ועי"ש במהרש"א), הגה"מ הל' מילה (פ"ג ה"ט), מעשה רוקח (הל' מילה ריד), שבלי הילקט (הל' מילה פ"ז), ראי"ה (הל' חנוכה סי תחתם, וכותב שם שגム נרו זה נכלל בדברי הגמ' (שבשת כג ב) הרגיל בנו הווין לייה בנים ת"ח), רמ"א (רשה ה), ש"ך (שם ס"ק כא), ערוזה"ש (רשה לו). והగרש"א שליט"א אמר שכן המנהג (הבט לבירת עמי) חפא, וכן הגרא"ק שליט"א (ברית אפרים עמ' שם). והגרש"א זצ"ל הוסיף שצעריך להקפיד על כך (הבט לבירת שם). ובוקנו' עורות שלום (אות יב להגרי הילל שליט"א) ובברית אברהם הכהן (עמ' רמה) כתבו שbezמננו ראי להדליק את כל אורות החשמל בבייחננ"ס לבכבוד המילה. ¹⁵⁶. יש נוהגים להדליק נר א' גודל ויב' נרות קטנים (במהרי"ל הל' מילה אות ז) כתוב וז"ל: נוהגן להדליק נרות קטנים י"ב כנגד י"ב שבטים נר תמיד להדליק ג' ימים עכ"ל), יש נוהגים י"ב קטנים

כא. תפילות לבני הברית

נהגו האב והאם¹⁵⁹ (וכן הסנדק והמוול) לומר תפילות מיוחדות¹⁶⁰ קודם המילה¹⁶¹.

כתב ר' נסים גאון ז"ל הגידו לי זקנים שבדור שבאים שהכניסני לברית מראנא אבא אלוף ז"ל, כשהשנכנס לבית הכנסת ואני בידו, ישב שעה אחת על אותו כסא המוכן ואחר כך עמד והושיבני על הכסא الآخر של מילה. ואחר שיצא שאלה אותו מה טעם כי לא ראיינו מעולם מי שעשה כך, ואמר להם קבלתי מן הזקנים הקדמונים שזה הכסא מוכן לאליהו והוא מלאך הברית וישבתי עליו עם הילד אוili יברכו לי ומצא חכמה בברכתו עכ"ל.

ארחות חיים (הלוות מילה אות ט)

כב. סדר הברית והכיבודים

[א] טלית לכבודים - המתחכדים בכיבודים מטעיפים בטלית¹⁶².

[ב] 'קוואטער' - המוהל¹⁶³ מכירין 'קוואטער'¹⁶⁴. האשה - ה'קוואטערין'¹⁶⁵ מביאה את התינוק עד לפתח ביהב"¹⁶⁶, מוסרתו לבעלת - ה'קוואטער' והוא מכניסו לתוך ביהב"¹⁶⁷ ומוסרו לאב¹⁶⁸.

השלמת המילה

שליט"א, וכ"כ הגרח"ק שליט"א, הו"ד בקיצור דיני ברית מילה משיעורי הגרא"ח. גם היכובדים 'מהכסא' ותופס רגלי התינוק א"צ טלית (בדמיך חי חח - כת). המנהג שלל טלית של קהל אין מברכים 'להעתעט' (הליכות שלמה על מילה כת"י). 163. בדמיך חי (יב' ג) או השם (זווה"ב כא סעיף ז). 164. על מקור הביטוי ופירושו - ראה לעיל בפרק זה בהערה 165. המנהג שמקבלת את התינוק מאימו, ויש שמכבים כמה נשים נשאיתו וכמו 'חיקות' משום חיבור מצوها. כשהם לא נמצאת תמסור ל'קוואטערין' אם האם או האב (בדמיך חי ד יג). 166. "ולא תיכנס אל תוכו ... משומ פריצות שתחל אשה בין אנשים" (מהרי"ל הלכות מילה אות כב). 167. מצד דרום. והמהל מכירין "ברוך הבא" וכוכי (אבודהם הלו' מילה). ובסדר בית יעקב כתוב ז"ל: ואומרים הקהל בקהל 'ברוך הבא', יכונו שארכבים ותשעה שעיר בינה באין עמו, ועי"ז ממשיכים רוח קדושה וטהרה על התינוק הבא, ומקשר גם רוח אליו בגעך עכ"ל. 168. יש עדות שהם המנהג שה'קוואטער' הוא גם המוסר את התינוק לנძק, וכ"כ בברית אבות (ס"ה אות ב). וראה להלן בהערה 177. למןוג בני תימן - האב מביא את התינוק עצמו מהסתה או מהזקנה שבבית (אותה"ב עמ' Kapoor).

אות הברית רסה לב, ועי"ז שוי"ת יב"ה א"ח ג' או"ח סי' ה, אמנם בקוו' עטרת שלום להגרי"ה הל שליט"א כתבת שכנים גם בני ספרד המדקדקים ונוהגים להניחם, והగרא"ב זילבר זצ"ל (בஹרות על הברית דוד רסה ס"ק ריא) כתוב ז"ל: אנחנו בוחרים להניחן ... ודורך אגב מרוחה עוד מצוה שהרי מוצעתן כל היום וגם מחמת הטעם שכתבה הרמב"ם (בסוף הל' תפילין) שכ"ז שהחפילין עלייו הוא עניין ויר"ש וכו', וכשהסנדק והאב במצב של הכהנה רוחנית המצוה יותר בשלימות עכ"ל. ודועבד כמර עביד (אות חיים ט"י כח אותן ייח). ועי"ז בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ד סי' קא) ושוו"ת צ"ץ אליעזר (ח"יד סי' ד). והגרח"ק שליט"א אמר שהמנהג בא"י להניחה (קיצור דיני ברית מילה משיעורי הגרא"ח). וה"ה שמניחים בר"ח אחר מוסף לכבוד המילה (בדמיך חי ג ט), אמנם הגרא"ם הל שליט"א כתוב שאם הברית בר"ח לפני חוץות לא יניחם (עטרת שלום אותן ייח). 159. בשעה שמוסרתו ל'קוואטערין'. 160. נדפסו בסוף הספר. 161. והוא עת רצין להתחנן שייהא חכם ויר"ש (פלא ירעץ ערך מילה), לענין אמריתן בשbeta - ראה בחיבורנו לעיל פרק יב' סי' ג תשובה לו בהערה שם. 162. ספר מטעימים. וככללים בו ה'קוואטער', כסא של אליהו, ליד הסנדק, הסנדק, עמידה לברכות והברכות, אבל ה'חיקות' ו'מהסנדק' א"צ (הבט לברכות והברכות, תעכ' אות ה בשם הגריש"א

[ג] **אמירת הפסוקים** - האב מקבל את התינוק מה'קוואטער'¹⁶⁹, מוחזיקו על ידיו ואומר¹⁷⁰ את השם - 'שמע ישראל' ושאר הפסוקים¹⁷¹.

[ד] **הבריות המכובדים (א)** - המוחל¹⁷² מכריז את שאר הביבודים כדלהלן:

[ה] 'חיקות' - יש המכובדים קרובים וידידים בנשיות התינוק וקיוויבו למקום הבירה¹⁷³.

[ו] 'כסא של אליהו' - מכובד בהנחת התינוק על הכסא של אליהו¹⁷⁴.

[ז] 'מהכסא' - מכובד בלקיחת התינוק מה'כסא של אליהו' ומסירתו לאב¹⁷⁵.

[ח] **סנדקאות** - מתכבד בהחזקת התינוק על ברכיו בשעת המילה. לאחר הבריות שמו, הסנדק מתעטף בטלית, מתישב על הכסא המיועד לו וממתין לקבלת התינוק.

[ט] **'ליד הסנדק'**¹⁷⁶ - מסירת התינוק לידי הסנדק¹⁷⁷.

[י] **מינוי המוחל לשילוח** - האב עומד ליד המוחל¹⁷⁸, וממנה אותו לשילוחו¹⁷⁹.

השלמת המילה

מנาง ה'חיקה' הוא לקרבו למילה, כיבוד זה שייך רק אחר אמרית הפסוקים ע"י האב או אחר כסא של אליהו אבל לא לאחר המילה (בדמי' חי ח לג). 174. המזמין בפיו זיכה להארת פניו ואיהו לא חזוי, מזליה שכובקיע חזוי (מעבר יבק עתר ענן הקטורת פ"ה), וטוב שגם האב יאמר עם המוחל את הנוסח של 'זה הכסא' (סדור בעל התניא, מאמר כסא אליהו נ' זל"ט), וגם יבקש מאליהו הנבניה שיברך את הילד הנימול (בדמי' חי ז ט). ובשרביט הזחוב כתוב ו'ל': ... וכוכין לשם הקירוש הזה - תכמ"ץ, שהוא בא"ת ב"ש אליהו, כי שם הקירוש הזה הוא נתון מלאכים לשמירת הילד שלא יטמא את בריתו כל ימי' וכו' עכ"ל. 175. יש שקרים לזה' חיקה רשותה, ויש נהגים שהאב נוטלו בעצמו (בדמי' חי יב ח). 176. או מושלפ' פ"א סע' נז, וכ"כ בארכות שבת ח"ב פ"כ' ב' יעדן שומר שלא ימחק (הגרונק שליט"א, הו"ד באיל וכמ"ש במשנ"ב ס"י שז ס"ק מז), ולכן יתן לאחר מכן שטרוי הדיווית משוד דחיי' לזרועך (שאינו בעליים למחוק) לקרוא הרשימה, ואם א"א עמיד שומר שלא ימחק (הגרונק שליט"א, הו"ד באיל מושלפ' פ"א סע' נז, וכ"כ בארכות שבת ח"ב פ"כ' ב' עלי' קנג). אמנים בשם הגריש"א שליט"א הובא מתוך נראה שדווקא בשעת הברית עצמה מותר ולא קודם לכך. 173. מנהג ה'חיקה' מוחכר לראשונה ביעקב' ב מגדר"ע (נחל ט ראש א יאור ד אוות ה). הגרשוז'א זצ"ל ס"ל הגראי' אולשטיין שליט"א, ברית אפרדים עמ' שנו'), יש שכתו שפעולה זו נעשית ע"י המוחל (מגד"ע נחל יב בתה' קלו'), וכמשמעותו ראי' שכוכין שמגישי את בנו למזבח (כמ"ש בזוזה ק פר' לך דף צה א). ומ"מ אפשר לכתהילה שאחר ינח (זה' ב' כא כת, וכן מובה בשם שא"צ יותר מ'חיקה רשותה' (מהכסא), ודלא נוהגים לכבד קרוביים וידידים ב'הגשות' בעלמא שאין בו חוספת בכבוד למצוה אלא רק מעכבים את המיליה (שו"ת מנחת שלמה ח"ב עמ' שס), וכ"כ הגריש"א יבלחט"א (הבט לברית עמ' תעח), ולפ"ז מן הרاري שהאב יקבל את התינוק מה'קוואטער' ויאמר את הפסוקים סמוך לפתח ביהכנ"ס (חוק מהכסא ע"מ שה'חיקות' באמת יקרבו את התינוק. אמנים הגרשוז'א זצ"ל הווטף שקשה לשנות מנהג העולם (שם). ויש שכח שמ"מ יש בזה עניין לזכות כ"א במצבה ממש ברוב עם (שו"ת מנחת הלכות ח"ב קע"ז). היota ועיקר

169. כן המנהג המקובל, אך יש נהגים שה'חיקות' הם לפני אמרית הפסוקים, ולמנוג זה ה'קוואטער' מוסר למכובד ב'חיקה' הראשונה והאב מקבל מה'חיקה' האחורה (ע"י בדמי' חי ח לג).

170. למנוג א"ג. 171. כל עדה כמנהגה, יש שנהגו קודם לומר 'אם אשכחך' ויש האומרים גם 'חיטיבה ברצונך' (בדמי' חי ג יז), ראה להלן בתפילות שבסוף הספר. 172. או אחר. בשבת - אסור לאב לקרוא ואפיקו לעין ברשימת הביבודים (הגם שאין בזה ממש גזירות שטרוי הדיווית משוד דחיי' לזרועך וכמ"ש במשנ"ב ס"י שז ס"ק מז), ולכן יתן לאחר מכן שטרוי הדיווית משוד דחיי' לזרועך (שאינו בעליים למחוק) לקרוא הרשימה, ואם א"א יעדן שומר שלא ימחק (הגרונק שליט"א, הו"ד באיל מושלפ' פ"א סע' נז, וכ"כ בארכות שבת ח"ב פ"כ' ב' עלי' קנג). אמנים בשם הגריש"א שליט"א הובא מתוך נראה שדווקא בשעת הברית עצמה מותר ולא קודם לכך.

173. מנהג ה'חיקה' מוחכר לראשונה ביעקב' ב מגדר"ע (נחל ט ראש א יאור ד אוות ה). הגרשוז'א זצ"ל ס"ל שא"צ יותר מ'חיקה רשותה' (מהכסא), ודלא נוהגים לכבד קרוביים וידידים ב'הגשות' בעלמא שאין בו חוספת בכבוד למצוה אלא רק מעכבים את המיליה (שו"ת מנחת שלמה ח"ב עמ' שס), וכ"כ הגריש"א יבלחט"א (הבט לברית עמ' תעח), ולפ"ז מן הרاري שהאב יקבל את התינוק מה'קוואטער' ויאמר את הפסוקים סמוך לפתח ביהכנ"ס (חוק מהכסא ע"מ שה'חיקות' באמת יקרבו את התינוק. אמנים הגרשוז'א זצ"ל הווטף שקשה לשנות מנהג העולם (שם). ויש שכח שמ"מ יש בזה עניין לזכות כ"א במצבה ממש ברוב עם (שו"ת מנחת הלכות ח"ב קע"ז). היota ועיקר

עונים: 'אמן, בשם שהכנסתו לברית כן תכניתה לTORAH ולמצות לחופה ולמענט'。¹⁸⁹ ולאחר שמהוהל סיים לבך על המילה¹⁹⁰ האב עונה אמן ומברך 'שהחינו' (גם בחו'ל¹⁹¹).).

[יג] הכוורת המכובדים (ב) - לאחר השלמת מעשה המילה¹⁹² המזהל מבריז¹⁹³ על הכיבודים הבאים: 'מהסנדק', ברכות ו'עמייה לברכות'.

[יד] 'מהסנדק'¹⁹⁴ - מכובד בנטילת התינוק מהסנדק לאחר המילה ומסירתו למי שנתקבר בעמידה לברכות¹⁹⁵.

[טו] 'עמייה לברכות'¹⁹⁶ - מתכבד בחזקת התינוק בשעת הברכות¹⁹⁷ וקריאת השם¹⁹⁸, ויש שמזכירים את הסנדק גם בכבוד זה¹⁹⁹.

[טז] 'ברכות' - אחד מחשובי הנוכחים²⁰⁰ מתחbold באמירת הברכות שאחר המילה²⁰¹ ובקריאת השם²⁰².

השלמת המילה

נכבים רבים, יש המחלקים כיבור זה לב' בנ"א. ומוראים לאחר שייחזקו נעת קריית השם.¹⁹⁹ למנג' בני ספרד ותימן ברכ' הסנדק ממשין לשבת עם התינוק בזמן הברכות. וככ' בקונ' עטרת שלום (אות כג). וכותב בתורת חיים (בסנהדרין פט ב) וזיל: 'נראה דודוק הסנדק המזוייך את הولد בשעת המילה על ברכו, הוא יחוינו ג' בשעת ברכה וישתה מן הכוון של יין ולאו כאוון שנותלן את הילד מן הסנדק לאחר שנימול נונתנן אותו לאדם אחר להחוינו בשעת ברכה והוא שותה כוס של ברכה, דאייה לאו מזבח יחשב ומה לו לשותה כוס של ברכה זו ... עכ"ל (מקצת דבריו הובאו בחו' הגראע'א י"ד רסה א, וע"ע בשוו'ת אגד' י"ד ח"ג ס"י). הנגגה זו פורסמה בזמננו ע"י הגור'ח קרוייזוירט וצ"ל שטען שドוקא בכיה' ג' החשב לננדק שלם (ולסנדקות כו' התכוון הו' עובדא וכו'), ואכן כך מעשרה, ומספר שבידיה הו' עובדא וכו', ואכן כך רצונו של מון הגורייש'א כשהוא סדוק (הבט לבו' עמי' תיז) וגם מורה' הגראפ'ש שליט'א מהדר לנဟיג'ן. בענין סגולות הסנדק - ראה עוד בפרק זה לעיל בהערה 75. 200. ייתן למיוחד שבעם כדי שיאמרה כראוי' (ב'ח י"ד רסה). ובפרט שלום (אות כג) כתוב שמצויה תיקון המזוחה על דרך הסוד ורבו ושבבו סודותיה וכו'. תיקון המזוחה על ברכת ת'ח' גדול וחסיד כי ברכות וזהו נשלם להזמין לברכה ת'ח' גדול וחסיד כי ברכות וזהו נשלם כיבור וה' (במילים הצורן, הבשימים), אשר קידש ידידי.²⁰¹ במקום הצורן, כישי' נכבים רבים (ועי' א' אפשר לשבות שלום בתתייבתא דרבנן) מותר לחלק כיבור זה, ולכבר לאחר שיאמר את קריית השם (הבט לבו' עמי' תעט בשם ברוכה' (בדמיך חי' יב כא)).

הגריש'א שליט'א, וככ' בשוו'ת אגד' י"ד ח"ג ס"י ק). אמן יש שאין דעתם נווה מחלוקת זו (הגראז'א וצ"ל הו'יד בהבט לברית שם) וככ' בקונ' בדמיך חי'

להכניסו לברכת על המילה, ושלא ישיח אבי הבן בין ברכת להכנסו לבני המילה והפרעה, ומ"מ אם סה אינו חזר לבך. ויש נהוגים שմברך להכנסו אחר המילה, ונהרא נהרא ופשטה, ודועבד במר עבד וכורי (שו'ת יב"א ח"ז י"ד ס"י כא). וע"ע בדברי הגראע'ש מאשׁ וצ'יל (הו'יד בשוו'ת צ'יך אלעד הילכך ס"י).¹⁹⁹ כנחתת הרמב"ם (פ"ג מילה ה"ב) והשו"ע (רסה א). ויש מוסיפים: וכן יה' ר' ונאמר Amen.²⁰⁰ הנהנו בני ספרד לומר ג' י"ג מידות של חמימות בשעת מעשה המילה ממש, לפי שהוא עת רצין. ובהגותה הגראע'א גוטמאכער וצ'יל (לשכת קל א) כתוב כלומר כי יכול זיהו עת רצין. שיכיל גם תפילה, ע"ז נאמר כי שמע ה' קול בכ"י, כלומר כי הילד הנימול, שמע ה' תחינתי ה' תפילה יikh והוא עצה נפלאה (ולכן יש לנו ג' מזמור זה - קפיטל ז' עכ"ל, ראה להלן תפילה מיוחדת לו) (בסדר ברית המילה למנג' בני אשכנז). וראה עוד מש"כ בזה לעיל (בפרק יב ס"י ג' תשובה לד, ופרק ג' ס"י ג' וס"ז). 201. עדות השו"ע (רסה ז).²⁰¹ ובכלל זה הפרעה, המיציצה, החבישה והלבשת התינוק. 202. בכת אחת. 202. יש שמכנים כיבור זה - 'חיקה שניה' (בדמיך חי' יב כ').²⁰³ וכאן שמנג' הסנדק ממשן לשבת עם התינוק בזמן הרכבות (ראה להלן בהערה 199) כיבור זה אינו קיים.²⁰⁴ 'סנדק מעומד', ויש שמכנים כיבור זה 'סנדק ברכיה' (בדמיך חי' יב כא).²⁰⁵ והיינו למנג' בני אשכנז שמכבדים אחר בחזקת התינוק. ויש בזה תיקון לקדושה כמו הסנדק (עוישין בשמה ח'ב עמי' קפט שם רב' יוחנן מטאלאן דיע"א).²⁰⁶ בשים

[ין] קריית השם - האב עומד ליד המברך, וכש מגיע לאמירת 'ויקרא שמו בישראל' לוחש²⁰³ לו האב את השם, והمبرך מכריז בקול רם את השם הנitinן לתינוק²⁰⁴.

[יח] טעימה מהכוס - ראוי שגם הסנדק יטעם מכוס הברכה²⁰⁵.

"הAMILה קרבנן יחשב ... ומהאי טעמא נראה מה שמליין בבית הכנסת בצפון לפי שהעולה שחיטתה בצפון ... וכיוון שהילד הגימול נחשב כרבנןvr גורי הסנדק שמליין עליון החשוב כמצוות ... ונראה דלכך נהגי ליתן כוס יין של ברכה לשנות לSandek לפי שהעולה טעונה נסכים שהיו מנכסין יין על גבי המזבח בשעת ההקרבה וכיוון שהילד דומה לקרבן עולה והסנדק דומה למזבח לכך נונתניין כוס יין של ברכה בגורנו של Sandek דהוה ליה כמנסיך יין על גבי המזבח ... נראה דודקא הסנדק המחזיק את הولد בשעת המילה על ברכיו הוא יחזקנו ג"כ בשעת ברכה ושיטה מן הocus של יין ודלא כאותן שנוטלין את הילד מן הסנדק לאחר שניימול ונונתניין אותו לאדם אחר להחזיקו בשעת ברכה והוא שותה כוס של ברכה דאייה לאו מזבח יחשב ומה לו לשנות כוס של ברכה זו".
תורת חיים (סנהדרין פט ב)

[יט] תפילה אחר המילה

"ויתפלל להש"י תיכף לאחר המילה שנית לו הש"י להילד נשמה קדושה ללימוד וללמוד לשמרו ולעשות ולקיים. יברך את הילד, וכן יתנהו לאחרים לברך אותו, וכן איתא בתרוגם יונתן פרשת בך יברך ישראל וכו'".
שלח"ק (מסכת חולין ד"ה עניין מיליה)

מן הרואוי שהאב יתפלל את התפילה המיוחדת לו²⁰⁶ לאחר סיום המילה²⁰⁷.

השלמות חמילה

בנינהן עניין זה ישימך וכור, אלא ביום המילה כשembrכין את הילד ואומרים 'פלוני הקטן גדול יהיה יהה יהא אה לשבעה וגם לשמונה' ע"כ. ובשבה"ל (הל' מיליה ס"ד כתוב ווז"ל: הקריב אפרים ביום השבעה, מנסה ביום השמעני (בחונכת הנשיאות), מכאן נהגו לומר בשעת המילה יהי אה לשבעה וגם לשמונה' לקיים מה שנאמר 'ברך ישראל לאמור ... עכ"ל (וכ"ה בפסוקת ואטרתא בראשית כה א). ומכ"ז מתבהיר שהקדומים נהגו לומר נוסח זה (ויהי אה לשבעה וגם [ויאב] לשמונה') כחילק מהתפילה הקבועה לשולם הנימול (קיים את הילד הזה). ומצען מנהג אחר כתיע"ז בברכתי (יו"ד רסה ה) שכותב ווז"ל: יש נהוגין לומר בסוף הברכה (א"ק) 'זקאים בו מקרא שכחוב ישימך אלהים כאפרים וכמנשה'. אמנים בפוס' ובונוסחות המאוחרות נוסח זה אינו נזכר. והנה, הגם שפותחו שחילילה לשונות ממטבע הברכה הנהוג של 'קיים את הילד זהה', מ"מ לאוראה יש מקום להזכיר עטרה לשינה וברך את התינוק בנוסח זה (שלא בתוך הברכה), ואמננס מר'גרה הראフ"ש שליט"א נוהג אחר הברית לברך את התינוקות בברכת ישימך וגור. וכ"כ בדוריך ח' (כח) שמיד אחר המילה בעוד יברך גור. ושו"מ שבמסורת הברית (עמ' קצב) כתוב כן גם לגבי שאר הנוכחים בברית. בדוריך מס' חולין פרק נז מצוה אות לט) וראה להלן (שלח"ק מס' חולין פרק נז מצוה אות לט) וראה להלן בתפקידו שבסוף הספר. והויסיף (שם) יואה"כ יברך את הילד ויתנהו לאחרים לברכו. והנה, על הפס' 'ברך ישראל' לאמיר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה' ישראל לאמיר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה' (בראשית מה כ), תירוגם ביב"ע ווז"ל: ... יברכו בית ישראל תיינוקא ביום א דמלוחאת לימייר ישוינק ה' כאפרים וכמנשה וגור. וכן איתא במדרשiscal טוב (בראשית שם) ווז"ל: ... וההין מצינו שישראל מברכין

[כ] לאחר הברית²⁰⁸ - ה'קוואטער' נוטל את התינוק (מהמכובד ב'עמידה לברכות'), מוסרו לאשתו והוא מחוירתו לאמו.

כג. סעודת הברית

כשנולד יצחק בן שמונת ימים הגישו למילה, שנאמר וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים והגישו כמנחה על גבי המזבח, ועשה שמחה ומשתה, מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שזכה למל את בנו, כאבינו אברהם, שנאמר ויעש אברהם משתה גודל ביום הגמל את יצחק.

נהגו לעשות סעודת ביום המילה ויש סמך לזה במדרשה (תנ"ל). וכן משמע בכתבות (ח, א) שהיו עושים סעודת ביום המילה דרב מפני סבר לברכוי שהשמחה במועדן או משודם דאייכא צערא דינוקא. וכן אמר דוד (תהלים, ג, ה) אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח, ורבותינו ז"ל אמרו סעודת מילה ומפרשים עלי זבח - זב ח' דם מילה שהוא זב לשמונה ימים.

אבדורם²⁰⁹ (מילה וברכותיה)

[א] נהגו לעשות את הסעודה²¹⁰ ביום המילה²¹¹, אך אם א"א²¹² - יכול לעשותה בליל²¹³, למחמת המילה או ביום אחר²¹⁴.

[ב] נהגים שלא להזמין לסעודה באופן מפורש, אלא רק להודיע על המקום והזמן²¹⁵.

[ג] יש להשתדל שיהיו לפחות מניין אנשים בסעודה²¹⁶, וראוי להרבות בקרים²¹⁷.

השלמת המילה

הסועה - עי' בב"י (שם).

בבוקר אפשר לעשות הסועה בצהרים כי היא מכונת זהה, ובאותו יום נחשב כצמוד לברית (הגיריש"א שליט"א, קובץ ביהמ"ד שבת תשע"א אות לד, לו).

212. כגון כשהAMILLA הסתימה סמוך לשיקעה.

213. תשב"ץ (ח"ג סי' ח), וכן נהגים כשהAMILLA בת"ץ, וכמ"ש המג"א (תקנת ס"ק יא) ווז"ל: ... ועכשו

נ�풁שת המנחה שרוב הסעודות עושן בלילה א"כ ביום

ההעניטה ג"כ אין להקל, וכ"פ הט"ז (או"ח תרפו ס"ק

(ב) ווז"ל: ... יאלל סעודות המילה בלילה כמו ב"כ וט"ב

עכ"ל.

214. פת"ש (יו"ד רסה ס"ק טז).

ולכן גם ראיי שלא יזמין לטנורה את מי

שמסופק בו אם יבוא (AMILLA כהילכתה עמי' רנה), וכ"ז

עפ"י הרמ"א (רסה יב) ווז"ל: ... וכל מי שאינו אוכל

בסעודת מילה הוא כמנודה לשmins (תוספות פ' ע"פ).

ובפת"ש (שם ס"ק ייח) כתוב ווז"ל: ... טוב לבטל מה

שהמשש קורא על סעודות בריתAMILLA כי אולי לא ילכו

מטעמים המתהווים ויהיה ח"ו בכל נידוי עכ"ל, אמן

ברמ"א שם הוסיף ווז"ל: ודוקא שמנודאו שם בני אדם

מההוגנים, אבל אם נמצאו בני אדם שאינם מההוגנים א"כ

לאכול שם עכ"ל.

216. הרמ"א (יו"ד רסה סע"י יב).

217. זכר דוד (מאמר א פ"ז).

хи' (ג כב) כתוב לאומרה אחר הקדיש, אמן בספר עושין בשמחה (ח"ב עמי' קעג) הצע שהאב יאמרה מיד אחר השחחינו' ולפנ' אשר קידיש, ממש שלפעמים אין לו פנאי לכך אחר הברית שהורי הוא עסוק בקבלת ברכת האורחים. 208. ב"כ נהוג שמותאים את התינוק לאחר עליינו' והקדיש, וכ"ב בקומו' בדמיך חyi (יב לג) וכן דעת הגורם הלברשטיין צ"ל (הבט לרברית ש"ד פ"ג אות ז), אך בזה"ב (כא ולג) כתוב שאירוע עלינו' היא אחר החזרת התינוק וכ"ד הגרשׂו"א צ"ל (הבט לרברית שם). 209. והויסף בזה שהקב"ה חפץ כפי היה שאר כוחות הנפש נמשכות ונגירות אחר הנפש המשכלה בעשיית המצאות ובדרישת החכמה שייהי להם חלק בשמחה אשר גיגע לנפש המשכלה בעשוות המצואה או בהגיונו' לחכמה זהה יהיה בעשותו סעודה במאכל ובמשתה. וכן אמרו צ"ל כי כשאמור הקב"ה אל שלמה בחולם הלילה שלו מה אתן לך ושאל החכמה והמדעת ונתרנס לו כאשר מבואר שם בפסוק שامر אחר כן (מ"ג, טו) ויקץ שלמה והנה חלום וייעש משתה גדול לכל עברי. וואрозל (שיר רבבה א) מכאן שעושין סעודת למירה של תורה ע"כ. 210. ש"ע רסה יב, על המקורו לחזיב

[ד] ראוי שגם ענינים²¹⁸ ובני תורה²¹⁹ ישתתפו בסעודה.

[ה] נוהגים להדליק נרות בסעודה²²⁰.

[ו] אין להתחילה בסעודה לאחר חצות היום - עד שיתפללו מנהה קודם הסעודה²²¹.

[ז] המרבה בסעודה הרוי²²² משובח²²³. המנהג הוא שהסעודה תהיה בפתח²²³, בשך²²⁴

השלמת המילה

קבוע להבשילים שבסעודות, ומילא בחסרון תבשיל אחד היה ניכר זכר לזרובן, משא"כ במננו אין בזה סדר קבוע, יתלו הראים את חסרון התבשיל ביכולתו של בעל הבית ואין ניכר בזה זכר לזרובן, וכן במננו אין נהגים לשיר בסעודה (ומ"מ כתוב שם שרואין להנחת מקום פניו בלבד קURAה כדי שהיא קצת היכר). להנחת מקום דברי יציב (יז"ד סי' קג). 223. מג"א (או"ח רמת ס"ק ו), ובמגד"ע (יאור יז) כתוב ו"ל: אין טענות מצוה אלא באבר ... וכאן יש סמך מיוחד בכתוב 'כורת' בריתי עלי זבח' עכל'. ועוד שהרי בסעודות מילה התירו בשור ויין אפיקו בשבוע של בז' באב (כמ"ש ברומ"א או"ח תקנא). ובשות' מתנה הלוות (חלק יד סי' רעב) כתוב ו"ל: ... בס' כד הקמה לרביינו בחיי (היל' מילה) כתוב מצינו כי נשונול' יצחק נימול לח' ימים ועשה אברהם סעודה גדולה ביום ח' למילה ... מצות המילה כעין קרben היא, ש אדם מקריב פרי בטנו לכבוד הש"ת לקיים מצותו, וכשם שדם הקרבן מכפר כך דם המילה מהכפר וכו' וכשם שכותב בקרben (יוקרא כב) ואכלו אוותם אשר כופר בהם, שאכילת קרבן מכפר, כן המנהג בישראל שעושין סעודה ביום המילה ומתאפסין הכל ובאותן שם ומנהג כשר הוא ... הרי לנו מפורש דսעודת ברית מילה היא oczywiście בשור הקרבן שכחנים אוכלים ובעלים מתקפרין ואסמכחו אקרא דכוורת' בריתי עלי זבח. ובמואר מדברי רבותינו הראשונים הרומב"ן והרבני בחו"י דסעודת ברית מילה היא דוקא בשור, ואם לאו הוי חסרון בקרben ... יש שכחוב בשם כמה צדיקים שאם מבאים בשור בסעודות ברית מילה דבר זה סגולה שהבן יהיה ת"ח ... קבלתי מעשה שהיה אצל הגה'ק אדמור' מצאנו בעל דברי חיים שבא לפני לפניהם אש החוב והחנצל שיש לו בית מלא תורה וכל בנין לימודי ה' גודלי התורה וрок בן אחד יש לו שאינו רוצה למלודו ואני בן תורה ויש לו מזה עגמג'ן וצער גדול, והאדמו"ר התבונן במחשבתו הטהורה כדרכו בקדוש ותיכף של אولي עשית סעודת הלב בשעת הבirthה ולא אכלו בשור, חשב האב והшиб שזכור שהי' זמן מבולבל ועשו סעודת הלב, והшиб הגה'ק זללה' כלומר א"כ מהו אהה רוזזה עכל'. ויש קבלה בשם המהרה"ז שבר בשמה בbirthה הוא סגולה לבן ת"ח (מילה כהכלתה עמי רנה), והגה'ק משיניאוואה זל' אמר שמכיריים בגודלו של יל'ך, אם

218. קב' הישר פר' י, מג"ע, יוש'ה, זהה"ב (ס"י ייח סע' יא). 219. זהה"ב (ס"י ייח סע' י). 220. יש בזה עניין בפנ"ע (חו"ץ מהנורות ששבשתה הברית), כ"מ במחרש"א בסנהדרין (לב ב), ולן גם אם לא הדליק נרות בברית ידליך בסעודה (עו"ש בשמחתה ח"א עט'). 221. עי' שו"ע ורומ"א (או"ח רלב ב). התחילה בסעודה לפני חצות, אם יודעים שהסעודה תמשיך עד שייעברו כל זמן התפללה, מחובבים להפסיק ולהתפלל כשיגיע זמן מנוחה קטנה (תשע וחצי שעות זמניות מההוראה או מע"ש, וע"ע באשי ישראאל פ"כ"ז הערכה ח), ואם משעריהם שהסעודה תיגמר לפני סוף זמן התפללה, א"צ להפסיק אלא רק בשיעור הזמן שיוכלו להתפלל קודם סוף זמן. התחילה בסעודה מהחצאי שעשו השעה הסמוכה לזמן מנוחה קצרה ואילך, גם אם ישאו זמן להתפלל לאחר הסעודה, צריך להפסיק ולהתפלל כשיגע זמן מנוחה קטנה (רמ"א ומ"ב שם). אם ממנה אדם (שאינו מן המוסרים) ל'שומר' שיזכרינו להתפלל לאחר הסעודה, מותר לו להתחילה לאכול אף שהגיעו זמן התפללה, וכן יכול לכוון לעצמו שעון מעורר שיצלע ויזכרינו להפסיק סעודתו (הגראשו"א צ"ל הו"ד באשי ישראאל שם סעיף יט). 222. מג"ע (יאור יז). ואותם המגשים ר'ק קאווע או יי"ש ומני מותיקה לא ייפה עושים והגר"א מיחה בהם" (חכמ"א הל' מילה כלל קמט סע' כד). וכותב הריטוב"א (בחידושיו לגמ' ביצה טז, בעניין כל מזונתו של אדם קצובים לו ... חווון מהוצאה שבתות וו"ט) וו"ל: לדלאו דזוקא הוצאת שבתות ומים טובים דהוא הדין לכל הולוצה של מצוה אלא נקט הני דרגלי ושבחי' ותנה, בש"ע (או"ח סי' תקס ב פסק וו"ל): והני דזוקא הוצאת שבתות ומים טובים דהוא הדין לתיקינו שהעורך שלחן לעשotta סעודה לארוחים, מהחומר ממנו מעט (מושום האבילות על חורבן ביהמ"ק) ומניה מקום פניו בלבד קURAה מן הקערות הראויות לחתת שם עכ"ל. והיינו שע"י המקום הפניו ירგשו בחסרו של התבשיל שהיא ראוי לבוא, והה' כישיחסר מין התבשיל אחד הריגל בכל הסעודות שנזכיר חסרוונו (ט"ז שם סק"ג), ודאי' שיר' בכל סעודות מצוה כמוון מילה וחותונה (ט"ז שם סק"ב ומ"ב ס' ס'ק ה), ודזוקא בחול ל"כ. והואינו שער' המקומות הפניו ירგשו בחסרו של התבשיל שהיא ראוי לבוא, והה' כישיחסר מין התבשיל אחד הריגל בכל הסעודות שנזכיר חסרוונו (ט"ז שם סק"ג), ודאי' שיר' בכל סעודות מצוה כמוון מילה וחותונה (ט"ז שם סק"ב ומ"ב ס' ס'ק ג), ולכאורה צ"ע מדוע אין נהגים כן במננו, וממצאי בכח"ח (שם ס'ק יח) שביר' שדזוקא בזמנם שהיה סדר

וירין²²⁵, ויש שנהגו להגיש דגימות²²⁶.

[ח] יש שכתבו שראו שהאב ישתמש בעצמו את האורחים בסעודת²²⁷.

[ט] יש שכתבו שבסעודת הבריאות יש עניין מיוחד לחתן צדקה²²⁸.

[י] נהגים לדרוש בד"ת²²⁹ ולשיר זמירות כגון 'יום ליבשה'²³⁰.

ארשבֵי בא וראה שאין חביב לפניו האדם יותר מבנו והוא מל אותו ... כדי לעשות רצון ברוראו, הוא רואה בנו שופר דם ממילתו ומתקבל עליו בשמחה, א"ר חנינה ולא עוד אלא שהוא מוציאו הוצאות ועשה אותו היום של שמחה מה שלא נצטו, ולא עוד אלא אדם הולך ולו ומשכך עצמו ומשמה אותו היום.

מדרש תנומה (תזכוה ס"א)

כל המוצה שעשו אדם מהבה ובשמחה ובטוב לבב נקרה מצוחה מן המובהר. ועל כולם כשהאדם זוכה למצות מילת בנו יש לו לשמחה יתירה ולהלל לבוראו אשר זכה והגיעו להolid בן לקיים בו מצוחה זאת. ולפי שקבלוה עליהם ישראל בשמחה שמחים בה עד עז.

מطا משה (ח"ז ענייני מילה פ"ג)

כד. ברהמ"ז

[א] המנהג הוא לבבד את המוחל בזימון²³¹.

השלמות המילדה

טרכ"ט), ועי' ב מג"א (ס"י קע ס"ק כב) שכחוב ז"ל: בשעה שעודה ד"א להשאות בעצמו למסובין, כדאי' בקדושים דף לב, והו"ד במשנוב'ב (שם ס"ק לט). 228. מגיד תעלומה (ברכות ט ב), תוכחת חיים (למהר"ח פלאגי, פרק נה), מלאך הבריאות (שם). יש יצחק ויוסף הוא יברך את האשה היולדת ואת הילד שבב"פ נודר מתנה (לצדקה) בעבורינו (אולי צ"ל בעבורו), וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידו עם כל אחיו ונאמר Amen (קרבן אשר ע"מ ערך). וע"ע עושים בשמחה (ח"ב ע"מ שבב). 229. כללי המילה (עמ' סז), מגדר"ע (נחל יג אורה יט), עלילות אפרים (מאמר תעדר), ויש לו זה סמק מהירושלמי הgingga פ"ב ט, בעניין אביה). ויש נהגים שהאב דורש בסעודת (AMILAH) הילכתה ע"מ רנה). 230. מחוזר ויטרי, והטעם לזה משום שבוכות המילה זכו לקורייס' (ברית אבות ס"י יג אות ה). פיות זה נדפס בשער התפלות (בסוף הספר). 231. אם הוא משתף בסעודת, כ"כ בשורת תشورת שי (מהדורות ס"י קב), ובספר ברית אבות (ס"י יג אות מא) כתוב שיזמן המוחל או הסנדק אף שיש כהנים, אבל ת"ח קדום.

הגישו בשער בסעודת הבריאות שלו, והוסיף שאכילתבשר בהמה בברית מחזקת את האמונה (דברי ייחזקאל החදש ענייני ברית מילה). ובנו (הגה"ק מציעשנוב זצ"ל) אמר שאם וותנים בסעודת הבריאות דגים למד חמוץ, ואם גותנים בשער לימד גם' (שיחות האדרמור רבי יעקב מפשעווארסק זצ"ל). ולכתחילה כדי להביא בשער בהמה (מור"ג הגראוף"ש שליט"א, ברית אפרים עמ' שנה) ובפסקין תשובה (להרב פיטרוקובסקי זצ"ל ס"י קקד) חבב שליש' המודכי (במוק"ק הלוות אובלות רמז תחצצא) שבסעודת מילה שירק שמחה, ציריך דוקא בשער בהמה, וכן נהגו אצל הגורי"ז מבריסק זצ"ל (תשובה והנהגות ח"ב ס"י תפאה), ורואוי שעכ"פ יגישו עופות (תשובה והנהגות שם), ומ"מ יוצאים גם בדגמים בלבד (שורית שבת הלוי ח"ג ס"י יה), ואפלו בסעודת חלבית (זוכר דוד אמר ג פ"ד, וכ"מ משוחת חת"ס או"ח ס"י סט, וכ"פ הגורי"ש א' שליט"א, הו"ד בקובץ ביהם"ד שבט השע"א אותן לא, תשובה והנהגות שם, ובכח"ג ס"י רצד). 225. כ"מ ברמ"א הניל' (או"ח תקנא י, ועי' פרי צדיק (שמח"ת אותן מה). 226. ובארץ החיים (ז"י"ד סח) כתוב שבכצתת ותקנו לעשונות רק דגמים שומם זולמים וותר ושלא לבייש את מי שאין לו, וע"ע עושין בשמחה (ח"ב ע"מ' שמו). 227. מלאך הבריאות (סוף פרי בראשית), אמרו אמרת מלובלין (פר' תרומות

[ב] המזמין מתחילה 'נודה לשמר' בנהוג²³².

[ג] בסוף ברהמ"ז²³³ מכבדים את אחד המשתתפים²³⁴ באמירת 'הרחמן'²³⁵ שיש בהם חפלות וברכות לבעלי הברית והתינוק.²³⁶

סילוק העדרלה שהיא החמורה שבוטאות מביאה שמהה, ובאשר הטהורה על הכלל כלו יצאה, וכן גם השמהה נוגעת לכל ישראל וע"כ עושין משטה לשם גם את זולתו. ונראה הסעודה בתורה ביום הגמר את יצחק, ולמה לא תקנו כן לדורות, י"ל שמילה איננה אלא הינה למילת הלב, וגمرة הוא בשמרית הברית ומילת הלב, וע"כ ביצחק שדרשו מפסק זה שנגמר מיצה"ר היו מליל הגוף והלב יחד, וע"כ אז באה הסעודה אבל לא כן לדורות.

שם ממשואול (ווארה לברית מילה, מקץ טרע"ד)

כה. ברכת הגומל

לאחר הסעודה - יש נהגים שהיולדת מברכת הגומל²³⁷.

השלמת המילה

aina מברכת הגומל (כנה"ג והברכ"י), וכן מובא בשם הגראח"ק שליט"א שמנגן לא לברך (קייזר דיני ברית מילה משיעורי גור"ח), והגר"ם גROS שליט"א כתוב שרבים נהגו לברך אך למי שאין לו מנהג מאבותיו אין מברך, ואין עניין לברך בלבד שם ומילכות (ברית אפרים עמי' טסא). בירושלים נהגו לעשות מנין בבית היולדת בערבית של מוצ"ש וואה"כ מברכת הגומל (הליקות בת ישראל פ"ר יד סע' מד), או שאינה מברכת הגומל כלל (אה"כ הלידה היתה בניתותה) ווי שתשמע ברכו ומאז גם אינה צריכה שמיירה (וכן נהגו בק"ק תולדות אהרן, וימל אברחותם). ובכיוון השיקות לברכו - כתוב בתורת חיים בסנהדרין (צד א) וז"ל: כל מי שנעשה לו סץ ציריך להודות ולומר ברוך ברוך כדיאטא ... מי מברך רבי יהודה ברוך הגומל חסדים ... ובפרק הרואה משמע דאם בירך אחר ואמר בירך ה' אשר גמלך טוב וכו' ועננה אמר יצא ואפילו לכתילה משמע דשפירות למייעדר hei ... דברכת הودאה ושירה אם בירך אחר וזה עוננה אמר נמי שפיר דמי. ומהאי טעמא נמי נראה מה שנוהגין מי שלידה לו אשתו שעומדת אחר לידתה והולכת לבית הכנסת או בעלה קורא בתורה וביש מקומות מחויב הסגן לקורתו לפי שהאהשה צריכה להורות על נשא מה שלידה בשלות המנחה להורות בשעה שקורא בתורה לפטומי מלאתא וגם לשאומר ברכו את ה' המבורך וכו' היל' נמי בהודאה דברכה והודאה כי חדא נינחו ויש לזה המנחה סמרק במזמור למודה דכתיב 'הוו לו ברכו שמו' ולפי שאין אלה קוראה בתורה לך בעלה מודה תחתיה ולפי זה ציריך הבעל להתכוין לך כshawmr ברכו את ה' המבורך שנונן בכבה הודה לה' בשבעל אשתו דברכת הודאה אם בירך אחר בשבעל חברו יצא וכו' שבעל ואשה דחחד גופא דמו וכו' שcashsheaha אומרת אמן על ברכתו דפרטה האשה מהאודוי עכ"ל.

232. סוד ה', והוזכר ב מג"א (או"ח קס ס"ק לג), ט"ז (אבעה"ז סב ס"ק ז) ובבית שמואל (שם ס"ק יא). ואף בשחת (וזו"ב ס"י כה יז). נוסח הזמן הנוכחי בברית נדפס להלן בשער התפילות (בסוף הספר). ואומרים 'שר' המועלות' ולא 'על נהרות בכל' (הגר"ם גROS שליט"א), בירית אפרים עמי' טסג). בעשרות בריתות שנמצאים בה גם חתן וכלה, אם עשו היכר לשוחמות, מברכים שביע ברכות ואומרים שהשמהה במעוינו (ולילות שלמה על מילה כת"י).

233. קודם 'הרחמן הוא יזקנו למותה המשיח'. אומרים 'מגדול ישועות' כמו בשווי"ט (כח"ח Kapṭ ס"ק יא), ויש שכח שמנาง בני אשכנז לומר 'מגדיל' כמו בשאר ימות החול (מסורת הברית עמי' רכד).

234. ויש שמחלקים ברכות אלו בין המוסבן. ומ"מ את הברכה למושל ('הרחמן יברך את המל ופְּרַעַ' וככ') יאמר אחר ולא המוחל עצמן.

235. בברית שנדרחה יש שמשננים את הנוסח ובמקומם 'ימים השמיין והלאה' אומרים 'ימים זה והלאה' או 'ימים המיליה' (סדר ברהמ"ז בספר סוד ה', דרכ פיקודין מ"ע ב - מילה חלק המעשה אותו כה), ובמקומם 'ירך הנימול לשמונה' אומרים 'ירך הנימול בנכונה', אמנים המהרי"ל דיסקין (בשות' קו"א ס"י קנה) כתוב ז"ל: הורית בתינוק שנימול לשלושים, לומר אם הנימול לשמונה' ירך הנימול לשמונה', דלא אתיא לאפקין כי בברהמ"ז ירך הנימול לשמונה', רואת מש"כ לעלי בפרק יב (ס"י ה תשובה א בהערה שם). 236. עיי.

237. אין כלל קשר בין ברכות זו לברית, אבל היות ובלאה' הנמצאים בברית עשרה אפשר לברכן. ולא תברך בפניהם אלא בעוזרת נשים. מדינה אפשר לברכן גם בלילה (עי' ש"ת הת"ס או"ח ס"י נא). מברכת בעמידה (רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח). אם עדין מוגישה חלהשה, טוב שמתמטין מלברך עד שתתחזק (ש"ת שלמת חיים ח"א ס"י נא). אמנים יש מהפוקים שש"ל שילודת

מיל'ה מדריך להורים; אחר הברית שלמה

אחר הברית

זכאה חולקיה דמאן דאקריב האי קרבנה בחודותא ברעווא קמי קודשא בריך הו ובעי למחדדי בהאי חולקא כל ההוא יומא דכתיב 'וישמחו כל חוסי בר לעולם ירנוו ותרס עליימו ויעלצו בר אווהבי שמר' (זואה'ק פור' לך). כל יומ המילה תמיד לא יחשפה מהודאה עצומה לבבו בשמה עצומה להשם יתעללה שזכה אותה לכל זה.

ירוש"ה (שער המפקד פ"ז מצות מל'ה)

הגאון רבינו משה פיינשטיין זצ"ל כתוב לתלמיד שנולד לו בן, כי בבראו להביע את איחוליו, עללו בדעתו ברכות שונות, אולם חכמוני זל בחזרו וקבעו ברכה אחת לאירוע זה: 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמענט', ואם כך יכולים אנו להיות סמכים ובטוחים שככל הברכות כוללות ברכה זו.

רבינו משה פיינשטיין

כו. הוראות המוחל

[א] יש לקבל מהמוחל הנחיות ברורות ומפורטות לטיפול המוחל בתינוק לאחר הברית.²³⁸

[ב] יש לודא שהמוחל יהיה זמין ובר השגה במקרה הצורך.²³⁹

כז. שכר המוחל

ראוי לשלם למוחל את שכרו בו ביום²⁴⁰, ועכ"פ לא יאוחר משקיעת החמה שאחר הברית.²⁴¹

'זה ספר תולדות אדם' מכאן רמז כמשמעות הנער בערישה וקורין לו שם, משיימין ספר של תורה כהנים מראשותיו.

ספר חסידים (ס"י אלף קמ, כתש"מ)

כח. מנחה

האב אינו אומר תחנון כל היום גם כשהברית הייתה קודם מנהה,²⁴² ובשבת א"א צ"צ.

השלמות המיל'ה

לשעם מיד חייב (ולא למחמת שםגיא להסota התהובות), וראה עוד לעיל בפרק יב (ס"י ו תשובה ז) ובפרק יג (ס"י אאות ג). וע"ע בדברי הגרא"ק שליט"א בקייזר דיני ברית מילה משיעורי הגרא"ח. וכשהAMILה בשבת, אם המוחל בודק את התינוק ביוםות החול (לפני שעותם מהברית), בכפי רב מדי, חום, אפטיות וכיו"ב.

הגר"ש דבליצקי שליט"א כתוב שאפילו אין חובע שכרו אלא שונוגים לחת לו, כדי להשתדל לשלם באותו יום ע"מ לקיים מצות 'bijomo tahan shcoro', והיינו עד שקייה"ח (בדמץ חי ג כב), והgra"ק המתפללים עימם לאחר הברית אומרים, משנ"ב (ס"י

238. כגון זמני האכלת התינוק ווחיצתו, כיצד להשכיבו, הטיפול בתהובות וכיו"ב, וראה עוד להלן בסעיף כת.

239. ופשוט שיש לידע את המוחל על כל תופעה חריגה כגון דימום, עצירת שתן (לאחר שש שעות מהברית), בכפי רב מדי, חום, אפטיות וכיו"ב.

240. הגר"ש דבליצקי שליט"א כתוב שאפילו אין חובע שכרו אלא שונוגים לחת לו, כדי להשתדל לשלם באותו יום ע"מ לקיים מצות 'bijomo tahan shcoro', והיינו עד שקייה"ח (בדמץ חי ג כב), והgra"ק (ברית אפרים ע"מ שדמ) הוסיף שם המנתג

פרק טו
סדר הברית והתפילהות
סגולות ושמירות

- התפילהות קודם הברית....תרכא.....
תפילהות אבי הבן [חפילת האב (א) ◦ תפילת האב (ב) ◦ תפילת האב (ג)] ◦ תפילות הסנדק [תפילת הסנדק (א) ◦ תפילת הסנדק (ב)] ◦ תפילות המוהל [כונת המצווה ◦ תפילת המוהל (א) ◦ תפילת המוהל (ב) ◦ תפילת המוהל (ג) ◦ תפילת המוהל (ד) ◦ מזומיות תהילים למוהל] ◦ תפילת האם ◦ תפילת המשתתפים בברית
- מנהג בני אשכנז.....תרכלט.....
סדר הברית (התפלה בעת בכיה התינוק) ◦ סעודת הברית ◦ זימון וברכת המזון לסעודה הברית
- מנהג בני ספרד.....תרלו.....
פיוטים לברית ◦ סדר הברית ◦ ברכת המזון לסעודה הברית
- סדר הברית למנהג בני תימן.....תרמה.....
סדר הברית בתאומים (למנהג בני אשכנז).....תרנג.....
כוננות הברית ◦ הקדמה.....תרנה.....
סדר הברית עם הכוונות למנהג בני אשכנז.....תרנו.....
סדר הברית עם הכוונות למנהג בני ספרד.....תרסה.....
תפילהות שונות.....תרעב.....
סדר קריית שם ◦ תפילה להורדים קודם בחירת השם
- סגולות ושמירות.....תרעד.....
סגולות לשמרת היולדת והתינוק ◦ סגולת להורדת הצחבת ◦ סגולות לעצירת דם המילה ◦ סגולת לבריאות הנימול ◦ סגולות לאירועים ימי הנימול ◦ סגולת שהשם יתקיים ◦ סגולות להצלחת התינוק בתורה ויר"ש ◦ סגולות לאירועים ימי אבותינו ◦ סגולות לקבלת התפילהות ◦ סגולת להצלחה ברוחניות ◦ סגולת לרופואה ◦ סגולת לכל הישועות ◦ סגולת לאחיזוק האמונה ◦ סגולות לכפרת עוננות ◦ סגולת להינצל מחיבוט הקבר ◦ סגולות לחשוכי בניים ◦ סגולת לפרנסה ◦ סגולת לעשירות ◦ סגולת לעצירת גשמיים ◦ סגולת להינצל מבית האסורים ◦ שמירה לילד ולילולדה (קמיעות)

שמירה לילד ולילדה

סְנִוי סְנִזְנִי סְמַגְּלָךְ השם הראשון יוציא מרת

סמיים נתף ושהלה נטפת לה, והשני מפסיק בסנסני ושייח' ט, והשלישי ניל' ששם שמי שויוצא מן סמיים ולובנה זכה שם ויאני יודע לכוננו. (אבא"א בס"א מ"כ ו"ל וראיתי בספר חכם אריגן זיל' שהగירוא היא סני סנסן בלא יודין והואין במלאפו ע"ב.) ומ"כ בס"ר שלושה מלאכים

אלו שלח הקב"ה אחר חוה, ראשונה היא לילית להשיכה אל אדרה"ד ומצחאה באין הים ושאללה מאתם שינויו ונשבעה להם שככל מקום שתחמץ ותראה שמותם ותמונהם שלא תזק לשום בריה כלל ואלו הם חותם ושםות

מתוך 'ספר רואיין':

מייכאל גבריאל רפאל גוריאל קדומיאל מלכייאל עדקייאל פריאאל תומיאאל חזדייאל שורייאל רמאל יופיאל סטורי גוריאל ודריאאל להרייאל חזקיאאל רוזמייאל קדריאאל שבאל ברקייאל אקייאל חזיאאל לאהאל מלכיאל עיבזיאאל רהסיאאל רומיאאל קדריאאל קדריאאל רמאל קדריאאל מניאאל עריאאל וככמיאל מוזיאאל קנייאאל גדייאאל שרפהיאל רוזמייאל סנטיא ודרג'יה רססיאאל רמייאאל סנאאל טהרייאל עריאאל גדרה סמכיאל עינאל תסיויה רצאל שורטה פססיה עריאאל סמכיא מוזג'ה קנייה ירואל לטרטוסיה זוויאול זכרייאל ועריאאל דזיאאל גדייאאל בריאאל אהיאאל

בשם אהיה והא הדתא אא בב או מאכ אא

מתוך 'שרשי השמות' למקובל האלקי קה"ק רבוי משה זכותא זיע"א, נמסר ע"י הרה"ץ ראה"כ שליט"א (תלמידו המובהק של המקובל הרה"ץ ר' יצחק כדורי יצ"ל) שהוסר שbezיות השמות הקד' האלו - החזקת הספר 'מילה שלמה' בבית היא בעצמה סגולה לשמייה עכ"ד. נדפס כאן בהסכמה מו"ר ראש הישיבה הגאון הגדול ר' מיכל זילבר שליט"א.

מפתח האיוורים

עמורד	פרק	סעיף	איבור
יג	ד (הקדמה)	א	א - ב
טו		ח	ג - ד
טו		א	ה
יז		ח	ו
כא		ט	ז
מב	יא (הקדמה)	א	ח - י
נה		יח	יא
נו		ב	יב
נט		כח	יג
ע		ב	יד
עד		כט	טו - טז
צג		ל	יז - יח
צד		ב	יט
צח		ט	כ - כא
צח		ג	כב
צח		ג	כג
צוו		יד	כד
צוו		טו	כה
ק		ד	כו
כא		יע	כו - לד
קג-קד	כב	ד	לה - לט
קי-קיא		לא	מ - מב
קיג		dag	מג - מו
קטו-קטו		לו	מו - מה
קטו		דו	מט - נג
קיח		טט	נד - נה
קכח		מט	נו
קכט		נג	נו
קלה		ד	נו
קלה		ג	נו
קננו		ה	נו
קנט		ה	נה
קס		יח	נת
קסו		ר	ס
קעא		כא	סא
קעג		ר	סב
		כב	סג
		טט	סרג
		מה	סדר
		נו	

פתח פנוי המילה

עמורד

מדוע נולדים עם ערלה ..... יא
 הסנדק והמוול קובעים את מוולץ החיים של הولد, בחירות מוול וסנדק יר"ש ..... יב
 הקב"ה מצליח את העולם בוכות דם המילה ששמור לפניו ..... יח
 ג' המלאכים נבראו מהחיותון, הפריה והמציצה ..... כט
 ללפוף וגליל הנימול בפתח של ס"ת ..... מט
 החזו"א היה מחבב הסנדקאות ..... נד
 אין ישראל מלין את בניהם וננסים לבירתם אלא בשבייל אהבתם לאביהם שבשבים ..... ס
 מילה היא סכנה עצומה עפ"י הטבע, אבל המצווה מגביה למעלה מהטבע ואינם נזוקים ..... סא
 יג' נולדו נימולים ..... סא
 "ד' ערולות הэн" ..... עב
 המל ופורה כאלו קיים שיש"ה מצות לא תעשה ..... עג
 שלשת חלקו המילה - כדי להפריד מהאדם ג' בחינות הקליפה ..... פב
 כונת המצווה וברכת המצווה ..... פב
 ישמעאל זוכה עתה בא"י בזכות המילה אבל רק כשחרבה כי אין לו פריה (ונקרא פרא אדם) ..... צ
 א"א קיים כל התורה קודם שנצטווח חוץ מילה כי לפני שנצטווח אין זו 'ברית' ..... צו
 הקב"ה שומע תפלה ישראל בזכות המילה ..... ק
 כבד את ה' מהונך ... אם יודע לאמן את ידו במילה ראוי שיתמיד למצוה הנכבדת הוא ..... קטו
 העוסק במצוות מילה כאילו הקריב תנווה וחלבים ... המילה היא פה הגוף ..... קטו
 'איו לנו ... שייהי' ח"ו בני ישראל ערלים' ... מוולדים שאיןם בני תורה ואינם מציתים לרוב ..... קמו
 שלילת ההרדה בברית וההועלת בכלי התינוק ..... קמו
 גדריה מילה שbezוצותה מקבלים פני השכינה ..... קנו
 אלמוני צער דיןוקה היינו מברכים גם במילה 'שהשמה בעוננו' ..... רזי
 המל בנו בשמיini כאלו בנה מזבח והקריב עליו את בנו לעולה ..... רם
 נשנתה המוהל תעלה למעלה הקב"ה עבריר ממנה כל מלאכי הבלה ומתקרגים ..... רמא
 במילה שופכים דם כדי שלא יהיה שופך דמים, מגלים ערתו כדי שלא יגלה ערויות ועובדים בו לשם
 עבודה זורה מהאותות כדי שלא יעבור עז ..... רנה
 בעת המילה באו בנימול כל בחינות נפש רוח ונשמה שלו ואח"כ מסתלקין, וחזרין לפיק מעשו ..... רנה
 כשמדקדקים למול כהוגן ... איןנו מרגיש הכאב כל' ובפרט שהמצווה מגינה בעורתו ית"ש ..... רנט
 אילו תציר החולדה בלי שיתוף כה הנחש לא הי בעולם טומאת לידי ולא ערלה זיבה וצרעת ..... עדר
 আৰু"ה אינו מכיר המשיך ערלו אבל אליו הוא עד ראייה על כל מילות ישראל וייעיד ויעלת אותו .... עדר
 המילה מתקן הגוף להיות כל' מוכן לקבל הנשמה, ע"י המילה יכולין לקבל האורות שבת ותפלין .... רצד
 רפאנו בברכה השמנית, משומ שלא"ל כל ענן הרפואה בעולם יהא רק במצוות מילה ..... רצד
 אבינו אברהם מל על דעת הבורא ..... רצט

המילה קבועה בכרשם שעכ"פ לא יתקוף בכח להימשך לדבר איסור שהוא תוצאה ג' העבירות .... רצט
 אני ממש מנגא בר', הרי הייתה על המובח ! " ..... שג
 החת"ס פרע ואמר "אין לי צפפון, רק אליו הנביה סייע בידי" ..... שטז
 אין בכל האברים כדמות זה ... בידים נימולים ובפה מוצצים לתיקן חטא אדר"ר שהיה בידים ובפה ... שג
 הטעם שהחיתוך בסדין, הפריעה ביד והמציצה בגופו ..... שג
 כסא של אליהו - ב' טעמים: מושב כבוד למלך הברית, כסא כבוד לשכינה ..... שכת
 אם כי החוץ במילה למה אינו נולד מהלו ..... שכת
 השלמת הבריאה והשלמת האדם מוטלת עליו ..... שלד
 ערלה הלב אינה מנוח לישראל לעשות רצון בוראן, ולעתיד לבא הקב"ה מסירה ..... שמו
 הכללית האדם תושג ורק ע"י טוהר ועמל, המילה להחליש הגורם לעבריה, ולהתגבר על טבע העולם ... שמו
 ע"י הסרת הערלה הוסרה הערלה בנפש ... הסרת הערלה בח"י שמור ל"ת, התגלות מילה זכרו מ"ע .... שנ
 טעם אמרת ק"ש בלילה שקדום המילה ..... שנ
 אליהו מלך הברית יעד גם על המשך שיש בו קדושת הברית עצם מיום המולו לשמונה ..... שubar
 היה צריך אלף דורות של עבודה להגיע למדרגה שנעהלה האדם במצב מילה ..... שubar
 המילה להחליש התאהה בעודו קל להתרפא, הבורא א"צ לשילמות מזולתו רק הטוב הוא לך .... שעז
 אמרת הפסוק 'שמע ישראל' בברית ..... שפה
 'קדשו במצוותיו' - בכל מצוה יש כוונות, העושה כאשר צוה ה'ית מתיקן אף מה שנעלם מכל נברא .... שפה
 מקידמין ברכבת המצוות להראות כי כה גשת אדם למעשה הוא מצד הציווי והוא יותר מכל הטעמים .... שפה
 במילה נתגלה קדושת ישראל מצד תולדות האבות ... שהם נשמרים בקדושת הברית עצם ..... תא
 וכורות עמו הברית - הקב"ה כביבול, שלח ידו ואחיו עמו, והיה אברהם חותך עד שלם ..... תיר
 בכל מילה הייתה אוחזו בידי המוחל והוא נקרא פעולת ה'ית משא"כ שאור מעשה המצוות ..... תא
 המילה היא הוויה למעלה מהטבע ולכן היא בשמיini, והיא במדרגה מעל שבת ולכך דוחה את השבת .... תל
 הדור החדש חלש בתו"ש מפני שהויריהם מלאו אותם באיחור ומשום טירחא דעתיבורא .... תנ
 הגדר"א צ"ל היה מוחל ולא הניח סנדקאות או מילה אשר לא היה לו חלק בו ..... תננה
 כשאברהם נמול המליך הקב"ה על כל האברים, ולא היה צריך להתגבר על היצר ..... תנט
 עיקר שלימות אבא"ה הי' שנימול ונעשה ברי' חדש ..... תפ
 הקב"ה ענס את אליהו הנבניה שי"ה בכל ברית, מהו העונש בזה ..... תפג
 מעונש המבטל פסח ומילה (כרת) נוכל לידע שכרכ. אף שהאדם בעזה"ז, אי"ז מקומו כי בן מלך הוא
 ... אם משים אל ליבו מעלת נפשו וגודל חבת הש"ית אליו ליבו בוער כאש להבה באחבותו ית' ..... תא
 למוחל - טהר עצמן במקווה וקשת עצמן בבדי שבת, למנהגם למול בביתם כי אתם הפיציםшибא אליהו
 אל בתיכם - בדוק אם המקום נקי ... כי לא יעמוד שם אליהו אפילו מרוחק ..... תא
 יש למול בשבת גם כשמעונן, אין פתאים יותר מאננו וזה מצילנו בניםם בדרכ נסתורת ..... תא
 התינוק קרי חתן שנתחנן בהקדוש ברוך הוא על ידי הברית ..... תא
 אף וחמה בלעודה, בעבור עיכוב המילה והפריעה, בזכות המילה שנעשית בעור יצאו ממנה מים ..... תא
 אין צורך לכוסות ערות הקטן ברכבה שאין קדושה בקדושת המביה לידי גלי שכינה ..... תא
 החת"ס צ"ל מל באיזומל שלם בו רבו והידית מהען אשר נשענו תחתיו המלאכים, ובאיומל זה לא אידע
 לו שום תקלה ..... תא

תפילה למציאת מוהל כשר ולהצלחת המוחלים והנימולים ..... תקפט
 המילה מכפרת בעולה וכל האמור בעולה נאמר במילה ..... תקצג
 'מה יפית ומה נעמת' - בamilah ובפריעה ..... תקצד
 מיום הלידה יכנס בלבו הودאה ושמחה, אשרי המחכה למלול בנו ... נחשב כבנה מזבח והקריב עליו .... תקצז
 קורין הלילה יואכט נאכט' שצורך להיות עיר כל הלילה מההשתוקות למצוחה זו ..... תקצט
 כפי מה שאדם עצמו שזכה לעשות רצון המקום, כך מקבל הבוראה ית' ממנה בסבר פנים יפות .... תר
 אין לא יתלהב כשלבש בגדי ייט' ביום השמיני, ובויתור ממועד הבאתי התינוק לביהכ'ן ..... תרא
 צריך להקריבו בשמחה תחת כנפי השכינה ועייז' נחשב לקרבן שלם ומתקבל ברצון ..... תרג
 לעמודדים בברית יש תוספת נשמה וזה הטעם להדים ..... תרג
 מילה הגדולה מכל המצוות וסגולתה לתו"מ, שעת הברית עת רצון לקבלת התפללה יותר מכל הזמן ..... תרד
 אילו היו יודעים חזוקים לישועה, היו הולכים מרבית לברית. זמן בכיתתינוק הוא עת רצון נפלא .... תרד
 הטעם שהמילה נקראת 'ברית קודש' ..... תרד
 "ישבתי עם הילד על הכסא של אליהו אולוי ברכחו ומצא חכמה בברכתו" ..... תרה
 כשביא בנו למול יאמר בשמחה, הנה מוכן ומוזמן לקיים מ"ע שציווני הבורא למול את בני וכור' ... תרו
 אין לא יתלהב כשישמע ברכת המילה מהמהול, יברך 'להכניסו' בשמחה עצומה בלבו מאד ..... תרו
 המילה בעולה ולבן מלין בצפון, הסנדק כمزבח ולבן נוטני לו הכווס, ודוקא המחזיק בשעת המילה .... תרט
 להתפלל תיכף אחר המילה שהשנית יתן להילד נשמה קדושה, יברך את הילד ויתנהו לאחרים לברכו .... תרט
 אברהם הגיש את יצחק למול מנחה על המזבח, חייב לעשות שמחה ומשתה ביום מילת בנו ..... תרי
 רמז למה שנางו לעשות סעודת ביום המילה ..... תרי
 אין חביב לאדם יותר מבנו והוא שופך דם מילתו בשמחה, ולזה וממשכן עצמו ומשמה אותו היום .... תריב
 לשמהו שזכה לו מצוחה ובזה נקראת מצוחה מן המובהר, ולפי שקבלוה בשמחה שמחים בה עדי עד ... תריב
 סילוק הערלה מביא שמחה כי היא טהורה מהחומרה שבתומאות, ועשה משתה כי השמחה לכלום ... תריג
 לזרות לא תקנו סעודת כי היא ריק הבנה למלת הלב ושםיה"ב, אבל ביצחק היתה גם מילת הלב ... תריג
 אשרי המקריב קרבן זה בשמחה וברצון, כל יום המילה לא יחש מהודאה עצומה בשמחה ..... תריד
 כל הברכות כלולות בברכת 'שם שנכנס לברית כן יכנס ל תורה לחופה ולמעע"ט' ..... תריד
 כשםשימין הנער בעירה וקורין לו שם משימין ספר של תורה כהנים מרשותיו ..... תריד
 רק על ידי מילה נקרא אדם, וקדום א"א שתחול עלינו הנשמה, ולבן קראת השם רק אחר המילה .... תרטו
 במילה נכנס לירשות היהת ונעשה כבנו, ואין רשות למחלל להזיקו. הטעמיים להטמנת הערלה בחול ... תרטו
 הטעם שסודרת שלישי למילה נכתבה בתורה בארכיות וסודרת המילה עצמה רק ברמז ..... תרטו
 התעם לאמרת 'ויהי נעם' קודם עשיית המצוחה ..... תרטו
 מגהג שנוגנים על הקטן חומש וקסט וקורלמוס בידיו כדי שיזכה להיות טופר מהיר בתורת ה' ..... תרטו
 הקב"ה מעמיד אותנו ואת עולמו על המצוות המוחזקות בידינו שם מילה והבל פיהן של תשב"ר ... תרטו
 בברית זכו להבטחת ג' מתנות שלא יפסקו, מלכות בית דוד, מנתת הארץ והשכינה השורה בישראל ... תרלד
 ג' מצוות הן זאת על האמונה: מילה, שבת ותפילין, ואין לעמוד אלא ב' כי עפי' ב' עדים יקום דבר ... תרלה
 האדם אינו מקיים בעצמו את המילה בגופו, אך כשמי את בנו נחשב לו או כאילו מל עצמו ..... תרמא
 חותם הקב"ה בעמו נשלם ע"י המילה, היישמעאלים אינם בכלל המילה ממשום שאיןם פורעים ..... תרמא

מכון 'משמרת ברית קודש'

מנחם מושיב 3 ירושלים 94465 / פקס: 1532-5386602 / דואיל: 261718@gmail.com

לקט מותוק הערכות על הספר

"ה גם שכך יראו הרבה ספרים על מילה, מ"מ ספר כזה שמספרת כל מעשה המילה בפרטות לא נעשה עדין, וכל מי שאין לו שום מושג באופן המילה יכול לקבל מושגים מה המצוה, ואחוז"ל דת"ח ציריך שידע היל' מילה, ופי' המהרש"א שלא רק דיני המילה אלא גם אופן המילה. עברתי על הספר הנפלא ונוהני מואוד מכל פרק ומכל סעיף".
הגירוש"ק גורס שליט"א (בעמ"ח ס"ו"ת שבת הקהתי)

"לא על הרבה ספרים ניתן לומר בכנות מועלם לא בא כבושים זהה, ועדין לא השתמשתי במתבע לשין זה במדור מאו"ה היוסדו. אולם הפעם מדובר במרקחה חריג, בספר חריג: מוהל ידוע ותיק, מומחה ות"ח, דור תשיעי לモhalbים ומפקח ארצי בתהום זה, ישב שנים רבות וליקט וערך וסידר וشرط ובחן וניפה, עד שהו"ל ספר שלם שמביא לפני הקורא את כל מה שציריך אדם לדעת בנושא המילה".

רב יואל קמן שליט"א, מדור "קריות ספר"

" קיבלתי בשמה ובעווג רב את ספרק 'מילה שלמה', וכשמו כן הוא - אוצר בלום ושלם בכל העוינים הנוגעים למוצה הגדולה והחשובה".

רב פרופ' אברהם שטיינברג (מנהל היחידה לאתיקה רפואית בכיה"ח שע"צ)

" קיבלתי את הספר בהתרגשות רבה, מעולם לא נתקלתי בעריכה כ"כ יפה ושலימה על הנושא, ההגשה מאוד ברורה וקריאה ... אני מעוני בו ככל שיש לי זמן, זה נכס מכובד וחשוב להעשרה כל אלו העוסקים במציאות המילה".
פרופ' גיא בניאל (ראש המערך האורולוגי בכיה"ח בילינסון)

"ספר שניגש בגישה מוקפת לכל הבעיות הקשורות במילה ... יצירה מושלמת מכל הבחינות".
פרופ' יונתן הלוי מנהל בכיה"ח שע"צ

"התענגתי על כל מילה שקרהתי, יישר כוח עצום".

ד"ר סודי נמיר הי"ו (כלליות שידורי בריאות, מחו"ה המרכז)

"על, להודות למחבר שליט"א על עבודות הקודש וייצור המופת שהוציא תחת ידיו מעשה ידי אומן. זכיתי בס"ד להכנסים 5 ילדים בבריתו של אבא"ה אולם אף אחד מהם לא זכית להבין את הפרטים הבסיסיים של מוצאה נסגהה זו, כש תמידיד היה לי חלום שיבוא יום ואזכה להלמוד גם נושא זה. עד שבעשטו"מ פגשתי את הספר בדוכני המכירה והבנתנו שחלוומי עומד להתגשם. רכשתי את הספר ועל אחר קבוצתי לי חברותא ללימודו בו. תקצר היריעה מלתאר את התענגות מלמדוד, להבין ולדעת סוף סוף נושא כה חשיב ומשמעותי, יחד עם תחשית החמיצה על שלא וזכיתי לכך לפני 11 שנים. כובען של אב טרי לבן זכר זוכה ממוני להמליצה חמה ביותר לספר, ואני אף מתנדב בחפץ לך לתת מסטר הסברים תמציתיים לזרוע הלימוד בהתאם להז' ימים שקדם הברית...".

רב מ.ש. רה' מימון ב"ב

"nocחת בישלים זכר' בו התווכחו כמה ה"ח בהלכה מסוימת, עד שפתחו את 'מילה שלמה' ומצאו שם תשובה מפורת לפסקותיהם. ללא ספק - 'מילה שלמה' הוא ה'שמירת שבת כהילכתה' לעניini המילה!"
רב ש...., רחובות

"לא מוהל אני ולא בן מוהל אני, אך מעולם לא היה לי מושג מה עושים בברית מילה, מחו עור הערלה ועור הפריעה וכדו כי קשה לי מאד להסתכל על דם, ספרכם ממש האיר עיני לדעת מהי ברית מילה".

אברך מ"ב

מכון 'משמרת ברית קודש'

מנחם מושיב 3 ירושלים 94465 / פקס: 1532-5386602 / 261718@gmail.com

ברכת כ"ק דאדמו"ר מנדרונה זצוק"ל

"הספר הנכבד העולה על מובה הדפוס, וכשומו כן הוא "מילה שלמה", כי תוכו רצוף בענייני מצוות הכנסת ילדי ישראל בבריתו של אבא"ה ... והנה זכה מכובדנו הדגול מומחה ה"ג המו"מ בתורה וביראת ה' טהורה, כש"ת מוחר"ר שלמה שוחט שליט"א, לברא פרטיה המצויה באර היטב בהלכה ובמקורות את כל פרטיה ודקדוקיה לקיימה בכל היהוד ו拜师学艺ות אשר הרבה נופי תורה תלויים בה. ואמינה לפعلا טבא אישר חיליה, כי דבר גדול עושה בישראל אשר צרים אצרים להם וייחיו להם למשיב נפש, כי כבר אתה גבר ואת מה קמייעא מזה זמן זמינים טובא ויצא טבעו בעולם כמושחה.

ואליכם אישים אקרים... להיות ברכה אל בתיכם, אשר סגולותיה ידועים לעסוק במצבה החשובה זו ... זכות המשסי"עים בידי הרוב המחבר שיוכן להפיין מעיניותיו ולשבט באלה של התורה בנהת ובשלוחה, יתרכו הם ואצנאיםיהם לקים כל מצוות התורה בשמה כרצון הבורא, מותך בריות גופא ונחרוא מעיליא לאיות"א, אכ"ר".

יעקב ישכר בעיר בהר"ץ זצ"ל מנדרונה

ברכת הגה"ץ רבינו צבי מאיר זילברברג שליט"א

יד"ג הגה"ץ המופלג מאד מכל העניינים הרב ר' שלמה שוחט שליט"א הוא מוהל והרבה שנים מותעסך בחיבור נפלא מאד על ענייני מילה. ונראה מאד שהספר יביא תועלות מרובה מאד לכל מי שרוצה להשיג החלק התהה"ק השיך למילה. וגם בעיה"י אקווה בעה"י בעצמי ללימוד הספר בשביל התועלת שלו, שהוא ממש ספר נפלא ... המצויה היא עצומה וידעו מספה"ק כמה העניין הזה ... תוה"ק על ענייני מילה הוא תיקון נפלא מאד לכל ענייני קדושה הן על העבר והן וביקר על העתיד, להתעלות בקדושה וטהרה ולזותת לנחתDKDושה אמריתת ולכל ההשפעות הטובות בכל העניינים. ואשרי מי שיש לו הוכי .... ויזכה ע"ז להשפעות נפלאות וכל הברכות ע"י הכהן והדור והקדושה של יוסה"ץ שהוא חצינו לכל ההשפעות הטובות.

צבי מאיר זילברברג

כיאור: הלומדים בספר משתתפים ע"י כך בברכות מיוחדות השיעיות לבירת, שהרי מצוות מילה היא גם סגולה עצומה לשפע של ברכה, ישועה [ישנים סגולות נפלאות השיעיות לבירות מילה, וכן קבלת התפלויות (פדר"א פ' כת)], וכן תשובה שלמה ובפרט תיקוה"ב (בדברי הארץ"ל בכ"מ) וכן שמירת הקדושה (ב"ח יו"ד סי' רס). ורפהאה [מצוות מילה הוא שורש התקיוון והרפהאה לנפש אדם בכל דענויות] (תורת אמרת פר' אמרור ד"ה וספרת), כל עין רפואה שנמצא בעולם הוא באמצעות מצוות מילה (שם משמשיאל פר' וארא תרע"ב) וכ"כ בפרי צדיק (פר' ואתחנן). ולא רק מעשה המילה אלא גם לימוד הלכותיה [בדברי האג"ט בהקדמותו וכן התו"ח בסנהדרין קיא א, הט"ז עה"ת וישראל, כל' יקר דברים ליא ווועד].

הספר נמכר בחנויות הספרים המוביילים (הപצה - ספריית גיטלר).

לכיבור נקודת המכירה הקרובה: 054-8435730 (להשאייר הودעה) / 5386602-02 (הספרייה).

ברית מילדה

הכנה המושלמת לברית של בן...

מילה שלמה

יצירת המופת הייחודית
במהדורות מפוארת
הספר שילוחו אתכם
מרגע הלידה ועד לשלישי למילה!

הופיע שוב (בחדפסה שלישית)
800 עמודים מרתקים
בשילוב אירוי מחשב

מכותבי הלומדים בספר:

"ה גם שכך יצאו הרבה ספרים על מילה, מ"מ ספר זה לא נעשה

עדין... עברתי על הספר הנפלא ונחניתי מאד מכל פרק ומכל סעיף".

הגרא"ק גروس שליט"א (בעמ"ח ס' ש"ת שבט הקהתי)

המדריך השלם לבני ברית - הלוות, מנהגים ותוכנות.

-

מאות פסקים בלעדיים מגodziי דורנו.

-

זכיתי בס"ד להכינים 5 ילדים בבריתו של אבא"ה אולם באף אחד מהה לא זכיתי להסביר את המזווה הנשגבבה ההז, כתשמיד היה לי חלים שאזכה ללמידה גם נשא זה. עד שבעשוט"מ פגשתי את הספר והלמי התגשם. תCKER הירעה מלתאר את התענג מלמד, להסביר ולדעת סוף סוף נשא כה חשוב ומשי, יחד עם תחשות החכמה על שלא זכיתי לכך לפני 11 שנים.

הרבי מ.ש. רח' מימון ב"ב

...'מילה שלמה' הוא ה'שמירת שבת כהלכה' לענייני המילה!
הרבי ש... רחובות

ספר חובה להורי הרך הנימול!